

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
UGDYMO SISTEMŲ KATEDRA

Inga Geidanaite

Edukologijos (specializacija – švietimo vadyba) magistrantūros studentė

**POZITYVIOS SOCIALINĖS SĄVEIKOS MODELIAVIMAS TIRIANT GIMNAZIJOS
BENDRUOMENĖS POŽIŪRĮ Į SOCIALINIO PEDAGOGO PROFESINĘ VEIKLĄ**

Magistro darbas

Mokslinė vadovė:
doc. dr. Ramutė Gaučaitė

Šiauliai, 2013

Darbas originalus.....Inga Geidanaite

(studento parašas)

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
ĮVADAS	5
1. POZITYVIOS SOCIALINĖS SĄVEIKOS MODELIAVIMO, TIRIANT GIMNAZIJOS BENDRUOMENĖS POŽIŪRĮ Į SOCIALINIO PEDAGOGO PROFESINĘ VEIKLĄ, TEORINIAI ASPEKTAI.....	12
1.1. Pozityvios socialinės sąveikos samprata ir bendradarbiavimo kultūros modeliai.....	12
1.2. Socialinio pedagogo profesinė veikla ir jos reglamentavimas	22
1.2.1. Socialinio pedagogo veikla mokykloje.....	22
1.2.2. Socialinio pedagogo ryšiai su mokyklos bendruomenės nariais	27
1.3. Mokyklos bendruomenės narių požiūris į socialinio pedagogo profesinę veiklą ir juos lydintys mitai	29
1.4. Požiūrio į socialinio pedagogo veiklą kaita – pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo veiksnys	36
2. POZITYVIOS SOCIALINĖS SĄVEIKOS MODELIAVIMO, TIRIANT GIMNAZIJOS BENDRUOMENĖS POŽIŪRĮ Į SOCIALINIO PEDAGOGO PROFESINĘ VEIKLĄ, PRAKTINIAI ASPEKTAI.....	43
2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas.....	43
2.2. Tyrimo rezultatai ir jų analizė	44
2.2.1. Pozityvios socialinės sąveikos modeliavimas tiriant gimnazijos pedagogų požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą	44
2.2.2. Pedagogų, turinčių skirtingą darbo patirtį, požiūris į socialinio pedagogo profesinę veiklą	52
2.2.3. Pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo, tiriant gimnazijos pedagogų požiūrį į socialinį pedagogą, kokybinė turinio analizė	61
2.2.4. Pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo, tiriant mokinių požiūrį į socialinį pedagogą, kokybinė turinio analizė.....	68
IŠVADOS	84
REKOMENDACIJOS	86
LITERATŪRA	87
PRIEDAI	92

SANTRAUKA

Inga Geidanaite

Pozityvios socialinės sąveikos modeliavimas tiriant gimnazijos bendruomenės požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą. Magistro darbas.

Pozityvios socialinės sąveikos modeliavimas per mokyklos bendruomenės požiūrio keitimą nėra išsamiai tyrinėta tema, nes daugelis autorių labiau nagrinėjo mokinių ir pedagogų tarpusavio bendradarbiavimą kaip sistemą, o ne veiksnių, kuris formuoja pozityvią socialinę sąveiką. Keičiant mokyklos bendruomenės narių požiūrį į socialinį pedagoga, galima formuoti pozityvią socialinę sąveiką.

Darbo tema – pozityvios socialinės sąveikos modeliavimas tiriant gimnazijos bendruomenės požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo, tiriant gimnazijos bendruomenės požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą, ypatumus ir numatyti galimybes.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros šaltinių ir teisinių aktų turinio analizė, anketinė pedagogų ir mokinių apklausa, duomenų kiekybinė ir kokybinė analizė. Tyrime dalyvavo 95 pedagogai ir 113 mokinių. Tyrime dalyvavę respondentai yra iš Rokiškio ir Šiaulių miesto gimnazijų.

Mokinių ir pedagogų apklausos rezultatai atskleidžia, jog iškelta hipotezė pasitvirtino: socialinės sąveikos tarp socialinio pedagogo ir atskirų gimnazijos bendruomenės grupių pozityvumui turi įtakos gimnazijos bendruomenės požiūris į socialinio pedagogo veiklą, ir keičiant šį požiūrį, socialinę sąveiką galima daryti pozityvesne. Dauguma pedagogų siekia visos gimnazijos bendruomenės bendradarbiavimo, tačiau neigiamas požiūris į socialinį pedagoga formuoja dalykišką, organizuotą, dažnai administracijos inicijuotą bendradarbiavimą, o ne siekimą sukurti pozityvią socialinę sąveiką. Apklausos duomenys atskleidė pagrindinius veiksnius, kurie nulemia neigiamą mokinių ir pedagogų požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą. Išsiaiškinta, kokie būdai ir metodai požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą gali keisti teigiama linkme.

Socialiniams pedagogams rekomenduojama supažindinti gimnazijos bendruomenės narius su socialinio pedagogo atliekamomis funkcijomis, pasiektais darbo rezultatais, organizuoti visos gimnazijos bendruomenės užimtumo renginius, išvykas, organizuoti mokiniams temines klases valandėles, vesti pedagogams seminarus, diskusijas jiems rūpimais klausimais.

Prasminiai žodžiai: pozityvumas, socialinė sąveika, modeliavimas, bendruomenė, požiūris, socialinis pedagogas, profesinė veikla.

SUMMARY

Inga Geidanaite

Positive social interaction modelling by investigating the approach of gymnasium community to social pedagogues' professional activity. Master thesis.

Positive social interaction modelling through changing the attitude of schools community are not fully analysed theme, because many of the authors concentrated more on the pupils and educators cooperation as a system rather than a factor which forms the positive social interaction. Changing school community approach to social pedagogue it is possible to form positive social interaction.

The theme of the present paper - positive social interaction modelling while investigating gymnasium community approach to social educators' professional activity.

The goal – to analyse the properties and possibilities of the positive social interaction modelling by investigating the gymnasium community approach to social pedagogue professional activity.

Research methods: scientific literature and legal acts content analysis, a questionnaire survey of teachers and pupils, quantitative and qualitative analysis of the data. In this study 95 teachers and 113 pupils participated. Respondents are from Rokiškis and Šiauliai gymnasium.

The survey of pupils and teachers reveals that the hypothesis is confirmed: the social interaction positiveness between the social pedagogue and the individual gymnasium community groups is affected by the attitude of gymnasium community to social educators' activity. By changing this approach the social interaction can be more positive. Most of all gymnasium teachers seek for the cooperation of all school community, but the negative attitude to social pedagogue forms businesslike, organized often initiated by the administration cooperation but rather than the try to create positive social interaction. The investigation data revealed the main factors which determine negative pupils and teachers attitude to the professional activity of the social educator. It was ascertained the methods and techniques which can change the attitude to social educators professional activity into more positive way. It is recommended for social pedagogues to familiarize gymnasium community members with the social pedagogue functions, achieved results, also to organize all the gymnasium community events, trips as well as to organise the thematic class meetings, conduct seminars for educators discussing the issues that they are concerned.

Keywords: positiveness, social interaction, modelling, community, attitude, social educator.

IVADAS

Aktualumas. Lietuvoje vykstantys ekonominiai, socialiniai bei politiniai pokyčiai lemia daugelį visuomenei būdingų socialinių problemų, su kuriomis susiduria labiausiai pažeidžiama visuomenės grupė – vaikai ir jaunimas. Vis daugiau atsiranda problemų, susijusių su didėjančiu vaikų nusikalstamumu, mokyklos nelankymu, narkomanija, alkoholizmu, prostitucija. Visa tai kelia pavojų ne tik vaikų sveikatai, intelektualiniam potencialui ir socialinei plėtrai, bet ir sudaro sąlygas plisti organizuotam nusikalstamumui, o tai kelia grėsmę visuomenei. Daugėja vaikų, kurie sunkiai adaptuojasi mokykloje, dėl nepalankių socialinių sąlygų negali lankyti mokyklos, stokoja mokymosi motyvacijos ir gebėjimų, dėl kurių vaikų tarpe taip pat kyla diskriminacija bei patyčios. Dėl to vaikai patiria depresiją, kai kurie ryžtasi netgi savižudybei. Šios socialinės ir asmeninės problemos sunkiai įveikiamos paties vaiko, apsunkina ir švietimo įstaigų darbą, jos vienos nepajėgia spręsti jų, todėl yra labai reikalinga kompetentinga socialinio pedagogo pagalba (Vyšniauskienė, Minkutė, 2008).

Pasak M. Andrašiūnienės (2007, p. 128), socialinis pedagogas yra asmuo, dirbantis socialinėse institucijose, turintis pedagoginį išsilavinimą ir gebantis sudaryti sąlygas vaiko socializacijai, ankstyvajai prevencijai bei socialinei pedagoginei reabilitacijai. Jis tampa tarpininku tarp į sunkią padėtį patekusio asmens, šeimos, mokyklos kolektyvo ir visuomenės, jis turi apibrėžti savo globotinio teises bei pareigas šeimoje ir visuomenėje, ginti jo teises ir padėti jam socialiai tobulėti (Leliūgienė, Baršauskienė, Mertinkaitytė, 2008). Socialinio pedagogo kvalifikaciniuose reikalavimuose, patvirtintuose LR ŠMM 2001 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. 1667, teigiama, kad socialinis pedagogas turi būti pasirengęs dirbti su vaiku ir gebėti suteikti jam socialinę pedagoginę pagalbą, koordinuoti socialinių paslaugų teikimą, padėti vaikui įgyvendinti lygias galimybes į švietimą, ugdyti jo socialinius gebėjimus, užtikrinti vaiko saugumą, šalinti mokyklos nelankymo priežastis. Vadinasi, pagrindinis socialinio pedagogo tikslas, yra vaiko gerovė ir saugumas, siekiant sėkmingos integracijos ir socializacijos visuomenėje bei skatinant visavertę asmenybės raišką ir pilietinę brandą.

Vaikams kylančios problemos yra sudėtingos ir daugialypės, o jų prevencija ir sprendimas neretai būna deleguotas išskirtinai socialiniam pedagogui. Kaip rodo ugdymo praktikos pavyzdžiai, neretai socialinio pedagogo teikiama pagalba yra lyg tam tikras neigiamas ženklas, kuris rodo, kad vaikas, kuris lankosi pas socialinį pedagogą, yra problematiškas. Gyvuoja tam tikros stereotipinės nuostatos apie socialinio pedagogo atliekamas funkcijas, susijusios su neigiamu požiūriu į socialinį pedagogą ir į jo darbą su vaiku: į socialinį pedagogą kreipiasi tik tie, kurie yra silpni, kurie nesugeba

patys išspręsti problemų. Akivaizdu, jog toks požiūris apsunkina mokyklos bendruomenės sutelktumą, formuojasi vienpusis požiūris į vaiko problemas, o tai sąlygoja neigiamos socialinės sąveikos apraiškas, tokias, kaip konfliktinės situacijos tarp darbuotojų, tėvų nepasitenkinimas, darbų permetinėjimas kitam, kaltinimai, o svarbiausia - vaikų nenoras kreiptis pagalbos į specialistą.

Siekiant spręsti sudėtingas problemas būtinas įvairių sričių specialistų bendradarbiavimas, kuris yra reglamentuojamas dokumentuose, tačiau, kurio praktikoje labai stokojama. Praktinėje veikloje socialiniam pedagogui tenka įvairaus spektro darbai, kas dažnai sąlygoja jo pozicijos mokykloje neapibrėžtumą, neigiamą tėvų ir vaikų požiūrį į šio specialisto teikiamą pagalbą, nes neretai būna tik „užgesinamas gaisras“, o kreipimasis į socialinį pedagogą traktuojamas kaip bausmė už nusižengimą, vaikai gąsdinami, kad bus nukreipti pas socialinį pedagogą. Vyraujant tokiam požiūriui, sunku užtikrinti visų suinteresuotų šalių (mokytojų, tėvų, vaikų, administracijos) bendradarbiavimą grindžiamą pozityvia socialine sąveika be kurios vykdyti prevenciją ar išspręsti vaikui aktualias problemas yra sudėtinga.

Kaip teigia R. Dobranskienė (2004), norint pasiekti teigiamų rezultatų, reikia sukurti bendravimo kultūrą, kuriai būtų būdinga bendruomenės narių tarpusavio priklausomybė, atsakomybė, kolektyvinis įsipareigojimas, kas šiame darbe suprantama kaip pozityvi įvairių viena problema besirūpinančių žmonių ar jų grupių socialinė sąveika. Tad norint išspręsti kylančias problemas, pirmiausia, reikia pradėti nuo to, kad reikia atsisakyti klaidingų stereotipų, siekti supratimo, kad socialinis pedagogas yra specialistas, dirbantis ne tik su vaikų problemomis, bet ir siekiantis kurti komandą, kuri gali gerinti mokyklos mikroklimatą, siekti bendrų tikslų ir bendradarbiauti tarpusavyje. Socializacijos procese dalyvauja įvairūs specialistai (pedagogai, auklėtojai, socialinis pedagogas, psichologas) bei vaikų tėvai ar globėjai, todėl socialinio pedagogo darbo mokykloje sėkmė priklauso ne tik nuo jo turimos kompetencijos, bet ir nuo visos mokyklos bendruomenės pasirengimo ir palankaus nusiteikimo bendradarbiauti siekiant užsibrėžtų tikslų. Galimybės komandoje siekti bendrų tikslų didele dalimi priklauso nuo komandoje dirbančių žmonių požiūrio vienas į kitą, tikėjimo ir pasitikėjimo vienas kitu ir pan. Tik suderinus savo veiklos funkcijas ir priemones, galima pasiekti teigiamų rezultatų (Ivanauskienė, 2009). Todėl svarbu analizuoti mokyklos bendruomenės narių požiūrį į socialinį pedagogą, jo vykdomą veiklą, numatyti galimas šio požiūrio kaitos galimybes, nes tik žinant jį galima ieškoti būdų, kaip keisti jį ir skatinti pozityvią skirtingų bendruomenės narių sąveiką. Tai aktualizuoja šio darbo pedagoginę problemą.

Socialinio pedagogo profesinės veiklos turinį formuoja mokyklos bendruomenės tarpusavio santykių modeliai, nuo kurių priklauso ne tik kitų asmenų požiūris, bet ir tolimesnis bendravimas su kolegomis, pozityvios socialinės sąveikos kūrimas. Vadinasi, mokyklos bendruomenės požiūris

įtakoja socialinio pedagogo profesinę veiklą, todėl būtų tikslinga ieškoti atsakymų į tokius klausimus: kaip nuo mokyklos bendruomenės narių požiūrio priklauso socialinio pedagogo galimybės atlikti savo funkcijas, bendradarbiauti su kitais nariais (pozityviai sąveikauti) siekiant vaiko pozityvios socializacijos ir kaip požiūrio į socialinį pedagogą žinojimas gali pakeisti esamą situaciją, sustiprinti ir kurti pozityvią socialinę sąveiką tarp visų ugdymo proceso dalyvių?

Problemos ištirtumas. Lietuvos socialinių pedagogų profesinės veiklos ugdymo įstaigoje problematika įvairiais aspektais yra vis dažniau ir išsamiau nagrinėjama. Šių specialistų veiklos ypatumus vienu ar kitu aspektu aptarinėjo R. Čepukas (1997), V. Kučinskas (1999), I. Lukoševičienė (1999), R. Kučinskienė (2000), B. Bitinas ir A. Šidlauskienė (2001), G. Kvieskienė (2001, 2003, 2005), Ž. Barkaukaitė – Lukšienė (2002), L. Majauskienė (2008) ir kt. J. Buzaitytė-Kašalynienė (2003) tyrė socialinių pedagogų veiklą bendrojo lavinimo mokyklose, R. Markevičiūtė (2002) nagrinėjo socialinio pedagogo funkcijų, teisių bei pareigų įgyvendinimo galimybes. J. Andriuškevičienė (2005) tyrė profesinių mokyklų vadovų lūkesčius, nustatydamą, ko jie tikisi iš socialinio pedagogo. O L. Majauskienė (2008) daktaro disertacijoje ieškojo mokyklos socialinio pedagogo veiklos bendrosios struktūros skirtinguose kontekstuose (Leliūgienė, Baršauskienė, Mertinkaitė, 2008).

Autorių (Žydžiūnaitės, Merkio ir Jonušaitės, 2004) atliktas tyrimas apie socialinio pedagogo profesinės adaptacijos mokyklos bendruomenėje ypatumus atskleidė, jog mokyklos bendruomenės nariai turi mažai žinių apie socialinio pedagogo profesinę veiklą. Tai liudija, kad mokyklos bendruomenės nariai turi susiformavę nevisavertę sampratą apie šio specialisto veiklą. J. Baltrušaitienės (2007) atliktas mokslinis tyrimas apie bendrojo lavinimo mokyklų socialinių pedagogų kvalifikacijos tobulinimą atskleidė, jog socialiniai pedagogai norėtų, kad jų veiklos sritys būtų apibrėžtos aiškiau, sukonkretinta pareiginė instrukcija, nes socialinis pedagogas atlieka tiek daug funkcijų nepriklausančių pareigybei. Iš šio tyrimo taip pat paaiškėjo, kad daugiau nei pusė tyrimo dalyvavusių socialinių pedagogų norėtų mokytis profesinės veiklos planavimo ir analizės, nes patiems socialiniams pedagogams trūksta žinių apie konkrečią jų profesinę veiklą. L. Majauskienės (2008) atliktame tyrimo paaiškėjo, kad vieni mokytojai suvokia, ką daro socialinis pedagogas, kiti mano, kad iškilusi problema turi būti išspręsta tuoj pat. Autorė teigė, kad iš socialinių pedagogų reikalaujama kur kas daugiau nei nurodyta šių specialistų pareigybių aprašyme. Taip pat gauti duomenys atskleidė, jog socialinis pedagogas, norėdamas gerai atlikti savo darbą, turi būti labai stiprus psichologiškai ir morališkai bei pasižymėti tokiomis savybėmis, kaip kantrumas, gerumas, nuoširdumas, bet tuo pačiu ir griežtumas. R. Čiužas ir I. Leliūgienė (2011) atlikę tyrimą apie socialinių teisių ir pareigų įgyvendinimo galimybes praktinėje veikloje nustatė, jog pastebimas

didelis skirtumas tarp norminių dokumentų ir realių socialinio pedagogo galimybių įgyvendinti teises ir pareigas praktinėje veikloje. Svarbiausi trikdžiai, kurie neleidžia tinkamai įgyvendinti teisių ir pareigų, yra mokyklos vadovai ir švietimo padalinių specialistų nepakankamas kompetentingumas, perkrovimas pašaliniais darbais, sąlygų nesudarymas kvalifikacijai tobulinti, prestižui mokyklos bendruomenėje kelti, siekiant į pagalbos vaikui komandą įtraukti ir kitus specialistus.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo, tiriant gimnazijos bendruomenės požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą, ypatumus ir numatyti galimybes.

Tyrimo objektas – pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo, tiriant gimnazijos bendruomenės požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą, ypatumai ir galimybės.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo, tiriant gimnazijos bendruomenės požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą, teorines prielaidas.
2. Teoriškai pagrįsti pozityvios socialinės sąveikos tarp socialinio pedagogo ir gimnazijos bendruomenės grupių kaitos modelį.
3. Ištirti gimnazijos bendruomenės grupių požiūrį į socialinio pedagogo veiklą ir jį įtakojančius veiksnius.
4. Parengti rekomendacijas siekiant pozityvios socialinės sąveikos tarp socialinio pedagogo ir gimnazijos bendruomenės grupių.

Tyrimo hipotezė: tikėtina, kad socialinės sąveikos tarp socialinio pedagogo ir atskirų gimnazijos bendruomenės grupių pozityvumui turi įtakos gimnazijos bendruomenės požiūris į socialinio pedagogo veiklą, ir, kad keičiant šį požiūrį, socialinę sąveiką galima daryti pozityvesne.

Tyrimo metodai :

1. Mokslinės literatūros šaltinių ir teisinių aktų turinio analizė.
2. Anketinė pedagogų apklausa.
3. Anketinė mokinių apklausa.
4. Kokybinė turinio analizė.

Tyrimo metodologija:

Tyrimė vadovautasi *humanistine pedagogikos teorija*, kuria siekiama mokyklos bendruomenės narių bendravimo ir bendradarbiavimo. Ši koncepcija pasižymi tarpasmeninio, tarpgrupinio ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo principais, akcentuoja požiūrį į asmenybę kaip į laisvą, savarankišką, visapusišką, sąmoningą būtybę, galinčią suvokti savo poreikius ir realizuoti turimas potencialias; svarbiausias vaidmuo yra suteikti asmenybei laisvę ir padėti aktualizuoti kiekvieno galias, bendradarbiauti planuojant ugdymo veiklą (Bitinas, 2000). *Socialinio konstruktyvizmo teorija*, kuri akcentuoja, kad socialinė realybė yra ne tik atrandama ir konstatuojama, bet ir konstruojama, kad darbas vyktų bendravimo ir bendradarbiavimo procese, kuriam būdinga tai, kad jos nariai turi potyrių ir gali būti pasikeitimo procesų bendraautoriais. Bendradarbiavimas kuriamas esant glaudžiai visų dalyvių sąveikai ir lygiaverčiam dalyvavimui, konstruojant savo patirtį ir prasmes. Konstruktyvizmas remiasi konstravimu, eksperimentavimu, asmeniniu įprasminimu bei savarankiškumu per praktiką (Jurašaitė-Harbison, 2000). *Socialinės komunikacijos paradigma*, kuri akcentuoja socialinius ryšius ir santykius, socialinį dalyvavimą, sąveiką, narystę bendruomenėje ir bendradarbiavimą (Miltenienė, 2005). *Fenomenologine ugdymo teorija*, kuri teigia, kad daiktai ir reiškiniai yra kintantys ir jie neegzistuoja be subjekto. Atmetus išankstinius bei stereotipinius sprendimus, galima objektų ir reiškinų prasmes interpretuoti išryškinant matomas ir nematomas jų ypatybes (Mažeikis, 2004; Mickūnas, 2004). Tai reiškia, kad atsisakius stereotipų, galima visiškai kitaip pažvelgti į socialinio pedagogo profesinę veiklą. Taip pat šiam darbui aktuali ir *visuotinės kokybės vadybos teorija*, kuri akcentuoja, kad kiekvienas darbuotojas organizacijoje turi būti įtrauktas į kokybės gerinimo procesą, turi dalyvauti įvairiuose organizacijos lygmenyse, tam kad būtų užtikrinta kokybė. Kuo daugiau darbuotojų dalyvaus tobulinimo veikloje, tuo geriau bus patenkinti vartotojų poreikiai (Vališkevičiūtė, Mikutavičienė, 2006).

Tyrimo imtis ir organizavimas. Tyrimas vykdytas 2013 m. kovo mėnesį. Tiriamieji buvo pasirinkti, remiantis patogiaja imtimi. Tyrimė dalyvavo 95 pedagogai (N=95) ir 113 mokinių (N=113). Tyrimė dalyvavo pedagogai iš Rokiškio ir Šiaulių miesto gimnazijų. Tyrimė dalyvavę mokiniai mokosi Šiaulių miesto gimnazijose.

Tyrimo etapai. Tyrimas buvo organizuojamas šiais etapais:

1. 2011 m. rugsėjis – 2012 m. rugsėjis – tyrimo problemos formulavimas, temos pasirinkimas, tyrimo tikslo ir uždavinių formulavimas.
2. 2012 m. rugsėjis – 2013 m. sausis – mokslinės literatūros analizė.
3. 2012 m. rugsėjis – 2013 m. vasaris – tyrimo instrumento sudarymas.
4. 2013 m. kovas – apklausos raštu vykdymas.

5. 2013 m. balandis – kiekybinio ir kokybinio tyrimų duomenų apdorojimas ir analizė.

Tyrimo naujumas, teorinė ir praktinė reikšmė. Mokykloje vyrauja požiūris, kad socialinis pedagogas yra visų problemų sprendėjas, „trandomieji marškiniai“ ar net „baudėjas“, skiriantis bausmes už padarytus nusižengimus. Jis reikalingas tik tuo atveju, kai reikia spręsti problemas bei dirbti su probleminiais mokiniais, taip prevencinė, organizacinė bei šviečiamoji veikla tampa nebereikalinga. Akivaizdu, kad mokyklos bendruomenei trūksta informacijos apie socialinio pedagogo atliekamą veiklą, nes vyraujantis požiūris atspindi neigiamą socialinio pedagogo pusę.

Pozityvios socialinės sąveikos modeliavimas per mokyklos bendruomenės požiūrio keitimą nėra išsamiai tyrinėta tema, nes dauguma autorių (Koršunovė, 2008; Kontautienė, 2006; Dapkienė, 2002) labiau gilinosi į mokytojų ir mokinių tarpusavio bendradarbiavimą kaip sistemą, o ne į veiksnį, kuris formuoja pozityvią socialinę sąveiką. Ši problema reikšminga tuo, kad keičiant mokyklos bendruomenės narių požiūrį į socialinį pedagogą, galima formuoti pozityvią socialinę sąveiką. Mokytojai, socialinis pedagogas, vaikai, tėvai ir kiti specialistai, dirbantys ugdymo įstaigoje, turi sudaryti komandinį bendradarbiaujančios mokyklos bendruomenės branduolį, o tai galima padaryti tik per teigiamą požiūrį į kitą asmenį.

Darbo struktūra: darbą sudaro įvadas, du skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas ir priedai. Darbe pateikiamos 16 lentelių, 17 paveikslų. Darbo apimtis – 91 puslapis (be priedų).

Darbe vartojamos sąvokos:

Balkanizacija – kultūros modelis, kai mokytojai dirba ne vieni ir ne su dauguma savo kolegų, kaip visa mokykla, o mažesnėmis grupėmis (Hargreaves, 1999).

Bendradarbiavimas yra darbas kartu sujungus intelektines jėgas, pagalba vienas kitam, bendras problemos sprendimas ir priėmimas (Ališauskienė, Miltenienė, 2004).

Kultūra yra tam tikros vertybės ir elgesio normos, kurią sudaro elgesio modeliai įgyjami ir perduodami simboliais (Furnham, 1999).

Mokyklos bendruomenė – tai bendruomenė, kurią sudaro vienos mokyklos mokytojai, mokiniai, jų tėvai ir kiti asmenys, susieti mokymosi santykių ir bendrų švietimo tikslų (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991).

Pozityvi socialinė sąveika – yra abipusis, vienas kitą teigiamai sąlygojančių, objektų veikimas, t. y. vienas kito veikimas, derinant veiksmus tarpusavyje (Keinys, 2000).

Požiūris – santykių su socialine aplinka patirtis. Teigiama ar neigiama santykių su socialine aplinka patirtis tiesiogiai lemia atitinkamą subjektyvių vertinimų, požiūrių sistemą; požiūrių sistema

lemia asmenybės tikrovės pažinimo ir suvokimo ypatumus, emocinių išgyvenimų ir elgesio reakcijų pobūdį (Карпенко, 1990).

Socialinis pedagogas – asmuo, dirbantis socialinėse institucijose, turintis pedagoginį išsilavinimą ir gebantis sudaryti sąlygas vaiko socializacijai, ankstyvajai prevencijai bei socialinei pedagoginei reabilitacijai (Andrašiūnienė, 2007).

Stereotipas – sudėtingos nuostatos, kurias sudaro tam tikrų reiškinių schematizuotas supratimas, vaizdiniai ir emociniai įvertinimai (Jacikevičius, 1995).

Tariamasis kolegialumas – procesas, kuris apima mokytojų tarpusavio santykius, kuriems būdingas privalomas, apribotas, nepaplitęs ir prognozuojamas bendradarbiavimas (Hargreaves, 1999).

1. POZITYVIOS SOCIALINĖS SĄVEIKOS MODELIAVIMO, TIRIANT GIMNAZIJOS BENDRUOMENĖS POŽIŪRĮ Į SOCIALINIO PEDAGOGO PROFESINĘ VEIKLĄ, TEORINIAI ASPEKTAI

Mokykla yra didelė žmonių bendruomenė, kurios nariai nuolat sąveikauja tarpusavyje, siekdami įgyvendinti savo tikslus. A. Giddens (2005) teigia, jog kiekvienas žmogus yra socialinis veikėjas, kuris veikia konkrečioje grupėje, todėl dažniausiai jo elgesį nulemia konkreti socialinė situacija, kitų žmonių (kolegų) bendravimas su juo. Visai neseniai į mokyklos bendruomenę įsiliejęs naujas specialistas – socialinis pedagogas – kolegų yra vertinamas nevienareikšmiškai, daugelis dar abejoja šio specialisto reikalingumu, todėl, esant skirtingiems požiūriams, skiriasi ir bendravimas su juo. Esant nepalankiam požiūriui į socialinį pedagoga, tarpusavio bendravimas nėra panašus į siekimą sukurti pozityvią socialinę sąveiką, kuri apimtų veiksmus paremtus pasitikėjimu, atsakomybe, bendru tikslo siekimu. Šiuo atveju šis procesas labiau primena dalykišką, organizuotą, dažnai administracijos įtakojamą bendradarbiavimą.

Siekiant išanalizuoti pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo, tiriant gimnazijos bendruomenės požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą, teorinius aspektus, pirmajame skyriuje aptariama pozityvios socialinės sąveikos samprata, socialinio pedagogo profesinės veiklos ypatumai ir teisinė bazė, gimnazijos bendruomenės (pedagogų, tėvų, mokinių) požiūris į socialinio pedagogo profesinę veiklą ir pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo veiksniai, galintys pakeisti gimnazijos bendruomenės požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą.

1.1. Pozityvios socialinės sąveikos samprata ir bendradarbiavimo kultūros modeliai

Kiekvienas žmogus yra sociali būtybė, kurią su kitais žmonėmis ir visuomene sieja glaudūs ir stiprūs ryšiai. Palaikyti ryšį, keistis informacija yra tik vienas iš socialinės sąveikos aspektų. Ryšiai gali būti įvairaus pobūdžio, glaudumo, nes bendradarbiaudami žmonės kartu gali džiaugtis arba liūdėti. Dažniausiai vykstant socialinei sąveikai, vienas asmuo yra siuntėjas, o kitas – priėmėjas. Tik įsigilinus į šį procesą, galima suvokti, jog informacijos siuntėjo būseną, nuotaikų kaita įtakoja adresato būseną ir nuotaiką, ir atvirkščiai. Vadinasi, žmonės sąveikauti gali tiesiogiai arba netiesiogiai, nes kitų žmonių įtaka visada yra jaučiama nepriklausomai nuo to, ar tai patinka kitiems, ar ne, o kadangi žmonės gyvena su kitais žmonėmis ir tarp žmonių, tai kiekviena asmenybė turi savo socialinį tinklą (Suslavičius, 2006). Socialinė sąveika gali būti suprantama labai įvairiai. Pirmiausia, tai gali būti procesas, kai vienas asmuo sąveikauja su kitais arba paveikia kito elgesį, dvasinę būseną ar emocijas. Kiti autoriai socialinę sąveiką apibūdina, kaip individo tam tikrą kultūros dalį, nes

dauguma socialinių sąveikų vyksta pagal tam tikras taisykles ar modelius ir žmonių elgesyje, jų tarpusavio sąveikose, atliekamas giluminis reguliavimas ir pasikartojamumas. Visuomenės egzistavimą nulemia tai, kad pagrindiniai elgesio modeliai nurodo jos nariams, ką jie privalo daryti įvairiose situacijose ir tai leidžia numatyti kitų žmonių elgesį.

Siekiant atskleisti pozityvios socialinės sąveikos sampratą, pirmiausia, reikia suprasti kas yra kultūra, nes būtent joje socialinė sąveika vyksta pagal tam tikrus modelius, kurie dažniausiai parodo, kaip žmonės elgiasi atsidūrę vienoje ar kitoje situacijoje. Šie modeliai yra glaudžiai susiję su pozityvios socialinės sąveikos kūrimu, todėl jie gali puikiai atskleisti šios sąveikos sampratą.

Sąvoka „kultūra“ yra suprantama kaip tam tikros vertybės ir elgesio normos, kurią sudaro elgesio modeliai įgyjami ir perduodami simboliais (Furnham, 1999). Tais atvejais, kai žmonių nevienija bendra idėja, bendri tikslai ir siekiai, organizacija yra tarsi atskirų struktūrų rinkinys, tokiu atveju reikia formuoti ir stiprinti organizacijos kultūrą, o tai padaryti galima per pozityvios socialinės sąveikos kūrimą. A. Hargreaves (1999) išskiria trys bendradarbiavimo kultūros modelius, nuo kurių yra neatsiejama sąveikos samprata. Pirmąjį modelį galima būtų pavadinti bendradarbiavimo kultūra, kuri pasižymi sprendimais, sukurtais ir priimtais naujiems bendruomenės nariams. Tai reiškia, kad ką tik pradėjusiam dirbti naujam žmogui tenka susidurti su toje bendruomenėje galiojančiais reikalavimais, taisyklėmis bei nuostatomis. Šiuo atveju organizacijos kultūra suteikia prasmę, paramą ir tapatumą tiek mokytojams, tiek jų darbui.

Mokykloje, kaip ir kitose organizacijose, kiekvieno specialisto darbo stilių įtakoja bendradarbių požiūriai bei orientacijos, nes kultūros turinį paprastai sudaro esminiai požiūriai, vertybės, įsitikinimai, papročiai, prielaidos ir veiklos atlikimo būdai, kurie būdingi tik tam tikrai bendruomenei. Dažniausiai mokytojų kultūra pasižymi mokytojų mąstymu, kalbėjimu ir veikla, tačiau laikui bėgant mokytojų įsitikinimai, požiūriai bei vertybės gali keistis ne tik nuo laiko, bet ir nuo to kaip anksčiau keitėsi bendravimo su kolegomis formos ir grupių susidarymo modeliai. A. Hargreaves (1999) siūlo panagrinėti keturias pagrindines mokymo kultūros formas, kurios skirtingai veikia mokytojų darbą bei požiūrį:

- *Individualizmas;*
- *Tiriamas kolegialumas;*
- *Balkanizacija;*
- *Bendradarbiavimas;*

Šios keturios pagrindinės mokymo kultūros formos glaudžiai susijusios su nagrinėjama tema apie mokyklos bendruomenės požiūrį į socialinį pedagogą. Skirtingos mokymo kultūros formos

skirtingai veikia mokyklos bendruomenės narių požiūrį į šį specialistą. Vyraujant individualiai mokymo kultūrai, paprastai mokytojai atsiriboja vieni nuo kitų, šiuo atveju ir nuo socialinio pedagogo, taip jie parodo, kad nėra linkę bendradarbiauti, nes nesidalina turima informacija ir patirtimi, nesidomi vienas kito veikla ir neturi bendro tikslo. Tokie mokytojai yra individualybės, jie vertina privatumą, individualų darbą, vengia bet kokios kontrolės ir atsakomybės. Vadinasi, esant individualumui, siekti pozityvios socialinės sąveikos bendruomenėje neįmanoma, nes vienas iš aspektų, kuris reikalingas sąveikos formavimui, yra darbas kartu, kurio metu dalinamasi turima patirtimi. Vyraujant kitai mokymo kultūros formai – balkanizacijai – mokytojai yra susiskirstę į tam tikras grupes, kuriose jie dirba, diskutuoja, sprendžia problemas, tačiau jų nedomina tai, ką veikia kiti kolegos, kurie nepriklauso jų grupei. Ši mokymo kultūros forma neskatina bendradarbiavimo, nes pagrindinis šių grupių tikslas yra rungtyniavimas tarpusavyje. Tai trukdo plėtotis pozityviai socialinei sąveikai. Neretai mokyklos bendruomenėje mokytojai yra pasislėpę po tariamu kolegialumu. Žvelgiant iš šalies viskas atrodo nepriekaištinga, nes visi dirba kartu, bendrauja, dalinasi turima patirtimi, sprendžia problemas, tačiau šis bendradarbiavimas yra neveiksmingas, nes jis remiasi kontrole ir dažniausiai yra įtakojamas mokyklos valdžios, bet ne paties asmens. Šis dalykiškas bendradarbiavimas tarp mokytojų ir socialinio pedagogo neišspręs problemų ir nesukurs bendradarbiavimo atmosferos, nes formuojant pozityvumą, pirmiausia reikia pradėti nuo nuoširdaus bendravimo. Visi šie aspektai trukdo plėtotis pozityviai socialinei sąveikai, tačiau yra viena mokymo kultūros forma, kurios dėka galima eiti link pozityvios socialinės sąveikos, tai bendradarbiavimas. Pozityvi socialinė sąveika gali būti formuojama tik bendradarbiavimo pagrindu, kuomet yra visos mokyklos bendruomenės narių sutarimas, bendrų tikslų siekimas bei poreikių tenkinimas. Bendradarbiavimui yra svarbus sąmoningas apsisprendimas ir įdirbis suvokiant bendradarbiavimo naudą ir reikšmę mokykloje. Pasak G. Bužinsko (2001), bendradarbiavimas traktuojamas kaip *tikslas*, o ne kaip natūralus procesas, veiksmas, kaip *konstruktyvi socialinė sąveika* vykstanti ugdymo įstaigoje ir jungianti visus ugdymo proceso dalyvius, todėl bendradarbiaujant yra realizuojami ugdymo tikslai, kaupiama nauja patirtis, gerinama ugdymo kokybė bei keičiamas požiūris į socialinį pedagogą, kuris formuoja pozityvią socialinę sąveiką.

A. Hargreaves (1999) plačiau aprašo pagrindines mokymo kultūros formas, išskaidydamas jas į dar smulkesnes dalis ir akcentuoja, kaip šios kultūros veikia tiek mokytojų darbą, tiek jų požiūrį į socialinį pedagogą.

Individualizmas, kaip vienas iš pagrindinių mokymo kultūros formų, yra skaidomas į dar smulkesnes dalis, kurios įtakoja mokytojų darbą bei požiūrį.

Individualizmas kaip psichologinis trūkumas. Dauguma mokytojų dirba atskiroje klasės

aplinkoje, todėl jie beveik nemato ir nežino, ką veikia jo kolegos, toks atsiribojimas ne tik suteikia mokytojui privatumą, bet ir apsaugo jį nuo kaltinimų ir kritikos, nes jis negali išgirsti pastabų, tačiau iš kitos pusės taip pat jis negali išgirsti pagyrimų ir tikėtis paramos, nes jis nežino, kaip jį vertina kolegos. Individualizmas yra būdingas daugeliui mokyklų, nes vyrauja nuomonė, kad tam įdiegti reikia specialių pastangų ir sąlygų. Teigiama, kad individualizmas yra siejamas su nepasitikėjimu, gynybiškumu, kai norima apsaugoti save nuo nesėkmių, kurios iš dalies yra „natūralios“ arba atsiranda dėl mokytojų darbo netikrumo. Dažniausiai mokytojai saugo savo autonomiškumą, jiems nepatinka būti stebimiems, vertinamiems, nes dauguma iš jų bijo kritikos, todėl jie pasirenka klasės saugumą ir jaučiasi geriau, kai yra atsiriboję nuo savo kolegų (Hargreaves, 1999). Šiuo atveju atsiriboję ir individualiai dirbantys mokytojai turi labai mažai informacijos apie socialinį pedagogą ir jo atliekamas funkcijas, nes jie mieliau renkasi klasės saugumą. Mokytojai neišsako savo nuomonės ir pastabų apie esančias problemas, nebendradarbiauja, vengia bet kokio dialogo, o tai labai apsunkina socialinio pedagogo darbą mokykloje, kadangi jis priverstas ieškoti būdų, kaip surasti kontaktą ir kaip pateikti informaciją mokytojui, kad jis būtų supastas.

Individualizmas kaip darbo vietos sąlyga. Paprastai mokytojų individualizmas gali būti siejamas su fiziniu atsiribojimu, kuris yra būdingas dėl mokyklos planavimo, jos dalijimo į klases. Tačiau kitu atžvilgiu darbo vietos poveikis nėra tik fizinis atsiribojimas, nes šiuo atveju tai galima pavadinti pasirinkimu: atsisakoma darbo su kolegomis ir susitelkiama ties mokymosi procesu ir moksleiviais. Šiuo požiūriu, atsiribojimas yra tarsi prisitaikymas prie darbo aplinkos sąlygų strategija, todėl norint atsikratyti individualizmo, pirmiausia, reikia atkreipti dėmesį į organizacijos išplanavimą, patalpų padalijimą į klases. Darbo vietų išplanavimas taip pat įtakoja mokyklos bendruomenės narių požiūrį į socialinį pedagogą, nes dažnai būna taip, kad socialinio pedagogo kabinetas yra įrengiamas kur nors nuošaliau nuo klasių, nuo mokytojų kambario, o tai formuoja individualizmą. Mokytojai neateina pas socialinį pedagogą, kadangi kabinetas yra nepatogioje vietoje. Tačiau reikia nepamiršti ir kito aspekto, kad mokytojai gali paprasčiausiai vengti bendrauti, o fizinis atsiribojimas yra tik priedanga.

Naujas individualizmą lemiančių veiksnių apibūdinimas. Kai yra kalbama apie individualizmą, išvelgiami vien tik trūkumai, tačiau reikėtų į šį reiškinį pažiūrėti iš kitos pusės, nes norint suprasti kaip mokytojai dirba su kolegomis, reikėtų paanalizuoti mokytojų individualizmo sampratą ir veiksnius. Yra išskiriami trys individualizmo veiksniai: 1) paskiras individualizmas (ekologinė sąlyga) susiformuoja tuo atveju, kai mokytojai vieni moko, planuoja, atlieka bendriausius darbus, tačiau viskas yra daroma dėl administracinių suvaržymų; 2) strateginis individualizmas (adaptyvi strategija) yra individualių darbo modelių kūrimas, taikantis prie netikėtų darbo sąlygų.

prie naujų reikalavimų ir 3) pasirenkamasis individualizmas reiškia pasirinkimą dirbti vienam arba kartu su kolegomis. Tai visiška asmens laisvė be jokių institucinių suvaržymų. Individualizmo veiksniai parodo, kad individualumas gali būti įtakojamas administracijos, įvairių reikalavimų arba paties asmens pasirinkimo. Galima teigti, kad mokytojai gali vengti bendrauti su socialiniu pedagogu, nes tam trūksta laiko dėl administracijos pavestų darbų arba dėl įvairių reikalavimų, kurie suvaržo mokytojų darbą.

Individualizmas ir asmeninė globa. Atlikus tyrimus buvo nustatyta, kad dalis mokytojų pertraukų metu mieliau laiką leidžia su mokiniais, o ne su kolegomis, nes būvimas su vaikais yra lyg dvasinis atpildas, džiaugsmas kuris padeda suvokti asmeninę ir atliekamo darbo vertę. Jie tampa savo klasės globėjais, todėl kalbant su kolegomis, gali kilti prieštaravimų, nes mokytojas stengiasi apginti savo klasę, išvengti nemalonių dalykų, susijusių su šiais mokiniais, o tai nekuria šiltų santykių su kolegomis, todėl šiuo atveju mokyklos administracija turėtų parodyti mokytojams, kad globa ir nuoširdus bendravimas gali vyrauti ne tik klasėje bet ir su kolegomis. Kuo mokytojai daugiau laiko praleidžia su mokiniais, tuo jie mažiau bendrauja su kolegomis. Atsiranda informacijos stoka, nes nevyksta dialogas. Mokytojai kuria šiltus santykius su mokiniais, bet ne su kolegomis, todėl kai šioje situacijoje įsikiša socialinis pedagogas, jis tampa „blogiečiu“, kuris trukdo mokytojo darbą. Ypač, jei klasėje yra probleminių mokinių, mokytojai stengiasi apginti šiuos mokinius, tvirtindami, kad jie yra kompetentingi patys išspręsti šias problemas. Taip jie parodo, kad jiems socialinio pedagogo pagalba yra nereikalinga (Hargreaves, 1999).

Individualizmas ir individualumas. Profesinės veiklos esmę nusako savarankiškų sprendimų priėmimo galia, individualaus pasirinkimo galimybė. Tai yra svarbu daugeliui mokytojų, todėl jei bendradarbiaudami ar dirbdami komandoje jie jausis suvaržyti, negalintys laisvai išreikšti savo minčių, jie mieliau rinksis individualų darbą. Daug mokyklų stengiasi atsikratyti individualizmo, tačiau dėl to nukenčia individualumas (nepriklausomybė, iniciatyva, vaizduotė). Mokytojų atsisakymo bendradarbiauti su socialiniu pedagogu viena iš priežasčių gali būti ir pačios mokyklos atmosfera, kurioje asmuo jaučiasi suvaržytas ir nenorintis bendrauti. Tam tiki prisiminimai verčia prisiminti įvykius, kuriuose asmuo negalėjo laisvai išsakyti savo minčių ir nuomonės, todėl tai jį verčia vengti bendradarbiavimo, nes jis bijo, kad ir vėl patirs nesėkmę.

Individualizmas ir atsiskyrėliškumas. Visi mokytojai yra skirtingi, todėl nenuostabu, kad vieniems patinka dirbti su klasėmis, kitiems labiau su kolegomis. Atsiskyrėliškumą dažniausiai renkasi tie žmonės, kurie gali bendrauti, užrašyti savo minčių raidą ir darbą, jie labiau mėgsta dirbti vieni, bet tai nėra blogai. Ugdyimo sistema turėtų toleruoti kiekvieno mokytojo pasirinkimą, nes tik tokiu būdu jis gali išreikšti save. Šiuo atveju mokytojas dirba vienas ir tai jam sekasi daug geriau

negu grupėje, tačiau tai nereiškia, kad jo požiūris į kolegas yra neigiamas. Kartais individualizmas yra gera priemonė pasiekti aukštų rezultatų, tačiau nereikia visiškai atsiriboti nuo mokyklos gyvenimo, nes tik palaikant ryšį su kolegomis ir dalyvaujant mokyklos gyvenime, galima jaustis bendruomenės nariu (Hargreaves, 1999).

Aptarus vieną iš mokymo kultūros formų, individualizmą, galima teigti, kad ši forma įtakoja ir mokytojų darbą, ir požiūrį į socialinį pedagogą, nes pradeda trūkti informacijos, nevyksta dialogas, sunku spręsti kylančias problemas, socialiniam pedagogui tenka prisiimti visą atsakomybę, nes mokytojai vengia viešumo ir kritikos, tačiau negalima vienareikšmiškai teigti, jog individualizmas yra tik blogas dalykas, nes dažnai puikios idėjos atsiranda dirbant vienam. Svarbiausia yra visiškai neatsiriboti nuo kolegų, palaikyti su jais ryšius, nes tik tokiu atveju žmogus gali pasidalinti savo idėjomis, išsikelti tikslus, spręsti problemas ir kurti pozityvią socialinę sąveiką.

Tariamasis kolegialumas. Tai procesas, kuris apima mokytojų tarpusavio santykius, kuriems būdingas privalomas, apribotas, nepaplitęs ir prognozuojamas bendradarbiavimas. Pagrindiniai tariamo kolegialumo padariniai yra neefektyvumas, nes mokytojai nesutinka tada, kai turėtų, o sutinka tuomet, kai nėra ką aptarinėti, būna įtraukti į kolegų tarpusavio mokymo renginius, tačiau turi nepakankamai žinių apie jų veiklą. Žinoma, kad tai užgožia mokytojų profesionalumą, kuris yra pagrįstas savarankiškais sprendimais. Paprastai kolegialumo bruožai yra tokie, kaip reguliuojamas administracijos, privalomas, skatinantis vykdyti, nepaplitęs ir prognozuojamas. Žmogus nori elgtis kaip subrendusi asmenybė, tačiau organizacija reikalauja derintis prie bendrųjų taisyklių, todėl atsiranda nesuderinamumas tarp žmogaus noro save aktualizuoti ir organizacijos siekio, taip asmuo netenka savarankiškumo ir iniciatyvumo, nes pagrindinis tikslas tampa prisiderinti prie suvaržančios darbo aplinkos (Jucevičienė, 1996). Tariamasis kolegialumas tarp mokytojų ir socialinio pedagogo yra tik vaidyba, kuria siekiama įvykdyti mokyklos valdžios reikalavimus. Šis darbas yra neefektyvus, jo metu neįmanoma pasiekti gerų rezultatų, nes asmenys vadovausi skirtingais tikslais. Mokytojai neigiamai nusistato prieš socialinį pedagogą, kadangi jie visiškai nenori su juo bendradarbiauti, tačiau yra priversti. Vadinasi, tariamasis kolegialumas dažniausiai yra primestas valdžios, atsisakoma individualumo ir bendravimas tampa vienu iš organizacijos reikalavimų, mokytojai yra priversti bendradarbiauti, dirbti kartu bei vykdyti vadovo reikalavimus, tačiau turėdami teisę rinktis, jie iš karto atsisakytų šio bendradarbiavimo, o tai formuoja negatyvų požiūrį į socialinį pedagogą.

Balkanizacija. Tai kultūros modelis, kai mokytojai dirba ne vieni ir ne su dauguma savo kolegų, kaip visa mokykla, o mažesnėmis grupėmis. Balkanizuotai mokytojų grupių kultūrai būdingos tokios savybės kaip menkas laidumas (balkanizuotos grupės labai atsiribojusios viena nuo kitos, nėra būdinga narystė įvairiose grupėse, profesinis tobulėjimas dažniau vyksta savo grupėje),

tvirtas pastovumas (šios grupės yra labai pastovio laike, tik nedaugelis mokytojų pereina iš vienos grupės į kitą), asmeninis tapatinimas (balkanizuotos kultūros žmonės labai prisiriša prie savo grupės, kuriose vyksta didžioji jų gyvenimo dalis) ir politinis aspektas (mokytojų subkultūra yra susijusi ne tik su tapatumu ir jos įprasminimu, bet ji turi apginti savo interesus. Tokioje kultūroje yra paslėpta valdžia ir tam tikra interesų dinamika). Akivaizdu, kad balkanizacijai yra būdinga stipri ir tvirta riba tarp atskirų organizacijos dalių. Būtent organizacinis modelis riboja profesinį mokymąsi ir ugdymo kaitą mokytojų bendruomenėse, labiau palaiko mokyklos gyvenimo konfliktus (Hargreaves, 1999). Vyraujant balkanizacijai mokykloje, mokytojai yra susiskirstę į mažesnes grupes, kuriose jie prisirišę prie kitų grupės narių, dažnai vadovaujasi tuo, ką pasakė kiti, nes stengiasi pritarti ir neišsiskirti, taip išvengdami konflikto. Grupė žmonių, kurie dirba kartu, paprastai turi tokį pat požiūrį į tam tikrą aspektą. Jeigu keletas grupės narių bus neigiamai nusiteikę socialinio pedagogo atžvilgiu, tai tikėtina, kad po tam tikro laiko visi šios grupės nariai laikysis tokio požiūrio, nes nenorės išsiskirti iš grupės bijodami, kad gali būti pašalinti. Tai reiškia, kad požiūrį suformuoti gali ir kiti asmenys bei jų įtaka.

Bendradarbiavimas. Mokytojų profesinį augimą ir mokyklos tobulinimą iš vidaus skatina bendradarbiavimas ir kolegialumas. Jie yra būtini mokytojams, kad jie galėtų remtis savo patirtimi ir nuolat tobulėti. Mokyklų ir vadovavimo tobulinimas, ugdymo turinio reforma yra vertinami kaip teigiamų tarpusavio santykių, sėkmės prielaida. Tai, kas vadinama bendradarbiavimu ir kolegialumu gali pasireikšti įvairiomis formomis: mokymų komanda, planavimu bendradarbiaujant, tyrimu bendrai dirbant. Tačiau reikėtų būti atsargiems, nes egzistuoja labai daug bendradarbiavimo atmainų, nėra vienintelio ir teisingo bendradarbiavimo. Aptariant bendradarbiavimo skleidimą, dažniausiai atsižvelgiama į žmonių tarpusavio santykius, kurie apima kultūros suvokimą. Kultūra apima vertybes, įpročius, normas, įsitikinimus, kurie būdingi konkrečiai organizacijai. Tai ir parodo organizacijos kultūrą, nes kai kuriose organizacijose skirtumai, konfliktai ir nesutarimai yra kur kas svarbesni už bendrumus, todėl esant bendradarbiavimo kultūrai, paprastai mokytojų tarpusavio santykiai gali būti:

- *Savaiminiai.* Šie santykiai yra susiję su mokytojais kaip socialine grupe, nes administracija gali juos remti, padėti planuoti laiką, siūlyti tinkamus ugdymo būdus. Šie bendradarbiavimo santykiai išsirutulioja iš pačios organizacijos, iš gyvenimo jos viduje.
- *Savanoriški.* Mokytojai patys pasirenka bendradarbiavimą, nes jie suvokia, kad dalijimasis patirtimi yra naudingas, todėl tai jie daro su malonumu.
- *Skatinantys tobulinti.* Mokytojai bendradarbiauja tam kad realizuotų savo asmenines

iniciatyvas arba vykdytų iš išorės teikiamus pasiūlymus. Šiuo atveju mokytojai yra kaitos iniciatoriai, o ne vykdytojai.

- *Paplitę.* Bendradarbiavimo kultūra daro bendrą mokytojų darbą beveik nepastebimą, trumpą, bet taip pat ir neformalų. Tai gali būti pagyrimas, padėka, tam tikras žodis. Šiuo atveju bendradarbiavimo kultūra nėra aiškiai ar tiesiogiai tvarkoma.

- *Neprognozuojami.* Bendradarbiavimo kultūra nesuderinama su mokyklų sistemomis, kuriose sprendimai dėl ugdymo turinio ir vertinimo yra centralizuoti, todėl bendradarbiavimo kultūros padariniai yra neapibrėžti ir dažnai sunkiai prognozuojami.

Bendradarbiavimo kultūra dažniausiai skatina mokytojus dirbti drauge ar siekti tikslu, bet ne vykdyti kitų numatytus tikslus, todėl sunkumai, su kuriais susiduria mokyklų administracijos siekdamos sukurti bendradarbiavimo kultūrą, gali atsirasti ne tik dėl žmonių santykių, bet ir dėl kontrolės (Kontautienė, 2006). Bendradarbiaujant galima tvirtai išsakyti savo nuomonę, apginti interesus, atskleisti jausmus, tačiau nežeminti kitų. Pasiiekti tikslą įmanoma tik bendro darbo dėka, kuriame turi dalyvauti visi mokyklos bendruomenės nariai.

Apibendrinus pagrindines mokymo kultūros formas, kurias išskyrė užsienio autorius A. Hargreaves (1999), galima teigti, jog tai puikiai atskleidžia mokytojų tarpusavio santykius, kurie gali būti paremti ne tik bendradarbiavimu, bet ir netikru kolegialumu. Akivaizdu, jog mokytojai gali bendradarbiauti ne tik savo noru, bet ir veikiami administracijos valdžios ar kitų aspektų, tačiau pozityvi socialinė sąveika galima tik tokiu atveju, kai bendradarbiavimas sukuriamas laisvu asmens pasirinkimu, o ne prievartos būdu.

Socialinės sąveikos esmę bandė atskleisti ir Thomaso. Jis socialinę situaciją apibūdino, kaip tikrovę, dėl kurios iš anksto susitaria tie, kurie joje dalyvauja. Kiekvienoje situacijoje, į kurią pakliūva individas, jis susiduria su tam tikrais kitų žmonių lūkesčiais ir iš jo reikalaujama atitinkamos reakcijos į šiuos lūkesčius. Visuomenė gali egzistuoti vien todėl, kad žmonės beveik vienodai suvokia ir interpretuoja svarbiausias situacijas, o taip yra todėl, kad žmonės žino elgesio taisykles ir modelius, kurie apibrėžia konkrečioje situacijoje priimtina elgesį. Šių taisyklių esmę atskleidžia statuso ir vaidmens koncepcijos. Bendriausia prasme statusas yra individo padėtis visuomenėje, o kiekvienas statusas numato tam tikrą elgesį arba vaidmenį. Vaidmuo yra elgesio modelis, atitinkantis tam tikrą statusą, jis apima tam tikrą veiklą, emocijas ir nuostatas, kurios yra susijusios su ta veikla. Kiekvienas statusas apima daugiau negu vieną vaidmenį, o žmogus užimdamas naują statusą gauna visą vaidmenų rinkinį. Gebėjimas atlikti įvairius vaidmenis arba reaguoti į tipiškas situacijas nėra įgimtas individo bruožas, nes visuomenė turi galingas poveikio priemones, kurios užtikrina reikiamas reakcijas. Būtent organizacija reguliuoja žmogaus veiklą ir

nukreipia tai reikiama linkme. Kitaip sakant, institucijos pateikia tokias metodikas, pagal kurias yra modeliuojamas žmogaus elgesys, kurs priverčia jį eiti visuomenės pageidaujamos vėžėmis (Leonavičius, 2004).

Įvairios trumpalaikės komunikacijos situacijos verčia žmones ne tik pasikeisti turima informacija, bet ir siekti kitų tikslų. Kartais tenka kreiptis pagalbos į ne pažįstamus žmones. Bendraudami su kitais žmonėmis ir prašydami padėti, mes tikimės, kad taip ir bus, tačiau visa tai priklausys nuo bendravimo įgūdžių, nuo padaryto įspūdžio, nuo apibūdintos situacijos. Tai gi galima sakyti, kad pozityviai socialinei sąveikai įtakos turi sėkmingas bendravimas, kuris paveikia kitus, leidžia kontroliuoti kitų elgesį. Tačiau, toks elgesys, kai tikslo yra siekiama agresyviai ir naudojant prievartą, neveda prie pozityvios socialinės sąveikos, bet atvirkščiai – toks elgesys tampa kliūtimi tenkinant socialinius poreikius (Lekavičienė, 2010).

Psichologijos žodyne (1993) socialinė sąveika apibūdinama, kaip procesas, kuris apima žmonių veiksmus ir atoveiksmius bendraujant su aplinkiniais žmonėmis. Pozityvi socialinė sąveika yra abipusis, vienas kitą teigiamai sąlygojančių, objektų veikimas, t. y. vienas kito veikimas, derinant veiksmus tarpusavyje (Keinys, 2000). L. Jovaiša (2007) teigė, kad pozityvios socialinės sąveikos veikimas yra dvejopas: informacinis (objektai vieni kitiems siunčia žodinius ir nežodinius signalus) ir praktinis (objektai nukreipia veiklą vienas į kitą, vienas kitą moko, auklėja, vienas kitam padeda dirbti, bendradarbiauja, derindami tarpusavio veiksmus). Autorius išskiria 2 pagrindinius pozityvios socialinės sąveikos komponentus: bendradarbiavimą ir veiklą. Bendradarbiavimas apima tokius aspektus:

- forma (bendravimas kaip viena iš esminių bendradarbiavimo sudėtinių dalių, kuris gali būti verbalinis ir neverbalinis);
- funkcija (tikslas ar priežastis bendradarbiauti);
- kontekstas (dėl ko yra bendradarbiaujama);
- socialinis komponentas (su kuo yra bendraujama) (Downing, 2004).

Vadinasi, tam kad būtų sukurta pozityvi socialinė sąveika yra reikalinga veikla, kuri suprantama kaip pastangų suvienijimas aiškiai apibūdinantis kiekvieno nario funkcijas, ir bendradarbiavimas, kuris apibūdinamas kaip darbas kartu, kuris sutelkia jėgas ir padeda siekti bendro tikslo.

Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodekse (1998) rašoma, jog vykdant profesines pareigas ir bendraujant su kitų sričių specialistais, yra svarbu gerbti kolegas, jų žinias bei patirtį, būti lojaliam, savo kolegos kliento reikalus spręsti atsakingai bei kritiškai vertinti bendradarbių, pažeidusių etikos normas, elgesį. Kiekvienas specialistas su kolegomis turėtų bendrauti profesinių

įsitikinimų ir interesų pagrindu, gerbti kolegų pasitikėjimą veiklos metu, formuoti situacijas, kurios skatintų kolegų etiškus veiksmus, nesivelti į konfliktus su kolegomis, būti geranoriškai nusiteikus kolegų atžvilgiu, priimant kitus asmenis, vertinant jų veiklą, vykdyti pareigas pagarbiai. Profesinėje veikloje neturi pasiduoti įtakai ir spaudimui, turi stengtis nepriekaištingai vykdyti savo pareigas, jausti atsakomybę už tai, kas yra daroma, kokie būdai ir metodai parenkami sprendžiant problemą, neturi teisės naudoti savo profesinius santykius asmeniniams tikslams. Gali ginti savo profesijos reikšmę, profesines žinias bei etines vertybes dalyvaudamas profesijos tobulinimo diskusijose (Leliūgienė, 2003). Visi šie išvardinti aspektai, kurie yra be galo svarbūs profesinėje veikloje, apibūdina elgesį, kuris yra paremtas pozityvia socialine sąveika. Žmogus turi valią ir jis gali laisvai rinktis, jo veiksmai nėra nulemti socialinių jėgų, nors gali būti jų veikiami, todėl socialiniai reiškiniai gali būti aiškinami tik atsižvelgiant į individo, kaip veikiančio subjekto, motyvus (Maslauskaitė, 2008). Tai reiškia, jog pozityvios socialinės sąveikos kūrimui įtaką daro ne tik organizacija, kurioje jis dirba, bet ir paties žmogaus motyvai, verčiantys jį vienaip ar kitaip elgtis. Tai leidžia mums suprasti, kad pozityvios socialinės sąveikos kūrimas prasideda nuo paties žmogaus mąstymo, nuo nusiteikimo kurti šią sąveiką. Žmogus iš prigimties yra sociali būtybė, todėl jam yra būtina bendrauti su kitais žmonėmis, tačiau kaip jis visa tai darys, priklausys ne tik nuo jo turimo vaidmens, užimamo statuso, tačiau ir nuo to, kaip jis buvo auklėjamas šeimoje, kokiomis vertybėmis jis linkęs vadovautis gyvenime, todėl pozityvi socialinė sąveika nėra pasiekama bandant prievarta paveikti kitų žmonių elgesį, bet priešingai – tai sąveika, kurios kūrimas turi būti paremtas paties žmogaus nusiteikimu ir geranoriškumu. Atlikti tyrimai rodo, kad žmogaus fiziologinė sistema stipriai reaguoja į teigiamus socialinius kontaktus, į socialinę sąveiką. Pozityvi socialinė sąveika prisideda prie geresnės žmonių sveikatos, geresnio fizinio gerbūvio (Heaphy, Dutton, 2008). Vadinasi, žmonių sąveika turi būti paremta geranoriškumu vienas kitam, nes tik tada žmogus jausis gerai tiek fiziškai, tiek dvasiškai.

Apibendrinus galima pasakyti, kad *pozityvi socialinė sąveika* apima žmonių bendradarbiavimą, kuris paremtas orientacija į kitą žmogų, mandagumu, geranoriškumu bei pagarbium elgesiu. Asmenys, bendradarbiaujantys tarpusavyje, remiasi turima patirtimi ir siekia bendro tikslo. Kiekviena socialinė sąveika reikalauja tam tikros tarpusavio orientacijos, supratimo, nes ji stiprina socialinius ryšius, tačiau atskleisti bendradarbiavimo kultūros modeliai parodė, kad bendradarbiavimas gali būti įvairių formų, vadinasi, kartais tai yra darbas drauge, sujungiantis visą bendruomenę vienam tikslui, o kartais tai tik tariamas kolegialumas, siekiant patenkinti asmeninius interesus arba įvykdyti administracijos nurodymus. Pozityvios socialinės sąveikos tikslas yra artinti ir stipriau jungti sąveikos narius ir tuo pačiu metu kurti vis stipresnę sąveikos sistemą, tačiau reikia

pastebėti kad vis daugiau žmonių atsiriboja nuo kolegų, dirba individualiai, o visa tai priklauso ne tik nuo žmonių tarpusavio santykių, bet ir nuo susiformavusios organizacijos (mokyklos) kultūros. Kadangi mokykla yra didelė organizacija, joje pozityvią socialinę sąveiką įmanoma sukurti tik visų bendruomenės narių pastangomis, o tai įgyvendinti nėra lengva, nes nevisi yra nusiteikę bendradarbiauti. Mokyklos bendruomenės narių požiūris į socialinį pedagogą yra nevienareikšmiškas, kai kurie į jį žiūri palankiai ir dirba kartu, kiti – atsisako bendradarbiavimo, nepasitiki socialiniu pedagogu, vengia atsakomybės, mieliau renkasi individualų darbą nei grupinį. Tokius santykius lemia įvairios priežastys, kaip aplinkinių įtaka, asmeninės ir profesinės savybės, socialinio pedagogo įvaizdis, informacijos stoka, neigiamas visuomenės požiūris ir kiti veiksniai, todėl svarbu yra išanalizuoti socialinio pedagogo profesinę veiklą ir ją reglamentuojančius dokumentus.

1.2. Socialinio pedagogo profesinė veikla ir jos reglamentavimas

Socialinis pedagogas yra viena iš jauniausių profesijų Lietuvos mokyklose, nes pirmieji pedagogai, kurie vykdė socialinio pedagogo funkcijas, atsirado Lietuvoje tik 1989-1991 metais. Nuo pirmųjų socialinio pedagogo pareigybių įsteigimo iki šių laikų, pasikeitė jo profesijos samprata, statusas, atliekama veikla ir darbo suvokimas. Socialinis pedagogas tampa svarbia pagalbos priemone mokyklose, siekiant pozityviai ugdyti mokinius, konsultuoti mokinių tėvus ir bendradarbiauti su kolegomis, tačiau dar nevisi mokyklos bendruomenės nariai pritaria socialinio pedagogo veiklai. Šio specialisto paskirtis yra vaiko gerovė, padedant išspręsti iškilusias problemas, tačiau geriausias rezultatas gali būti pasiektas tik tokiu atveju, kai mokyklos bendruomenėje vyrauja pozityvi socialinė sąveika, t. y. mokyklos nariai yra nusiteikę bendradarbiauti ir kartu spręsti problemas, o ne imituoti šį procesą. Tam, kad socialinio pedagogo darbas vyktų sklandžiai ir pareigos būtų atliekamos kokybiškai, yra suformuluota speciali teisės aktų sistema, reglamentuojanti socialinio pedagogo atliekamą veiklą.

1.2.1. Socialinio pedagogo veikla mokykloje

Socialiniu pedagogu galima vadinti asmenį, kuris yra įgijęs socialinio pedagogo kvalifikaciją ir yra pasirengęs padėti vaikui pritaipyti prie įvairių gyvenimo permainų, užtikrinti vaikų saugumą, ugdyti socialinius įgūdžius, šalinti mokyklos nelankymo priežastis, skatinti vaikus aktyviai dalyvauti socialiniame gyvenime, kitaip sakant, jis turi būti pasirengęs būti vaiko gerovės vykdytoju.

Socialinių pedagogų rengimas ir kvalifikacijos suteikimas yra vykdomas pagal Lietuvos

Respublikos Vyriausybės 2001 m. balandžio 4 d. nutarimu Nr. 368 patvirtintą bendrąjį studijų sričių ir krypčių, pagal kurias vyksta nuosekliosios universitetinės ir neuniversitetinės studijos Lietuvos aukštosiose mokyklose, klasifikatorių ir pagal šias studijų krypti suteikiamų kvalifikacijų sąrašą (Socialinio pedagogo kvalifikaciniai reikalavimai, 2001). Remiantis socialinio pedagogo kvalifikaciniais reikalavimais (2001), socialinis pedagogas yra asmuo, įgijęs socialinio pedagogo profesinę kvalifikaciją aukštosiose mokyklose arba turintis socialinio darbuotojo kvalifikaciją ar socialinio darbo kvalifikacinį laipsnį ir yra įgijęs pedagogo profesinę kvalifikaciją ar edukologijos kvalifikacinį laipsnį, taip pat asmuo, turintis edukologijos kvalifikacinį laipsnį ir studijavęs studijų programą, kurioje ne mažiau kaip 64 kreditai sudarė socialinės pedagogikos dalykų apimties. Socialinio pedagogo darbe yra vadovujamasi tarptautiniais vaikų teises ir interesus reglamentuojančiais dokumentais – Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, pareigine instrukcija, etikos principais bei kitais norminiais aktais.

Socialinio pedagogo specialybė ir pareigybė pedagoginių profesijų sąrašė pati jauniausia Lietuvoje. Nuėjusi istoriškai neilgą, tačiau pilną įvairių pasipriešinimų ir novacijų kelią, oficialiai Lietuvos Respublikos Vyriausybė socialinio pedagogo pareigybę patvirtino 2001 metais. Socialinis pedagogas yra specialistas, kuriam atitenka atsakomybė už profesionalų komandos socialinėms problemoms spręsti teikimą, demokratiškos aplinkos ir bendradarbiavimo bei profesinės kompetencijos nuolatinį tobulinimą (Kvieskienė, Šimaitis, 2005). Socialinis pedagogas stengiasi pašalinti priežastis, dėl kurių vaikas negali arba vengia lankyti mokyklą, stengiasi į ugdymo įstaigą sugrąžinti ją palikusius vaikus, kartu su tėvais (globėjais, rūpintojais) padeda vaikui pasirinkti ugdymo instituciją pagal protines ir fizines galias ir joje adaptuotis (Vyšniauskienė, Minkutė, 2008). Ypatinę dėmesį socialinis pedagogas skiria ugdytiniais, kurie yra atsidūrę socialinės pedagoginės rizikos grupėse (Černeckienė, 2007). Taip pat socialiniam pedagogui svarbu informuoti žiniasklaidą, kurti socialinės partnerystės tinklus, taip į problemų sprendimo ratą įtraukiant kuo daugiau žmonių (Vyšniauskienė, Minkutė, 2008). Vykdydamas svarbią savo misiją, užtikrinti vaiko gerovę ir saugumą, socialinis pedagogas savo veikloje atlieka daugybę funkcijų. Pirmiausia jis atlieka diagnostinę (įvertinimo) funkciją. Šios veiklos metu jis stengiasi, kuo daugiau surinkti informacijos apie vaiką, jam kylančius sunkumus. Tai darbas su vaikais, kurie yra priklausomi nuo alkoholio, narkotinių medžiagų, patiriančiais seksualinį ar fizinį išnaudojimą. Tam, kad socialinis pedagogas surinktų kuo daugiau jam svarbios informacijos, jis dalyvauja mokyklos vykdomose mokymosi motyvacijos, lankomumo, užimtumo, emocijų ir elgesio bei kitų problemų sprendimo prevencinėse programose, renka informaciją iš visų procese dalyvaujančių asmenų. Kilus sunkumams dėl

socialinės pedagoginės ir psichologinės pagalbos, atliekama konsultacinė funkcija (patariama, padedama, konsultuojama). Socialinis pedagogas pataria, kur galima būtų kreiptis pagalbos: į mokyklos psichologą, į pedagoginę – psichologinę tarnybą, į vaikų raidos centrą. Konsultavimas svarbus tuo, jog socialinis pedagogas padeda tėvams ar teisėtiems vaiko atstovams ugdyti savo vaiką, suprasti jų socialinius ir psichologinius poreikius, geriau suvokti tėvų teises bei pareigas, teikia informaciją apie socialinės – pedagoginės pagalbos gavimą. Šią funkciją gerai atlikti socialinis pedagogas gali tik bendradarbiaudamas su klasių auklėtojais, kitais pedagogais, specialistais, administracija bei atitinkamomis institucijomis, organizacijomis ar atskirais individais. Kartu su mokyklos personalu bei kitomis institucijomis socialinis pedagogas atlieka šviečiamąją veiklą. Ši veikla įgyvendinama, ugdant tėvų atsakomybę bei sugebėjimą priimti racionalius sprendimus, supažindinant šeimas su teisine, socialine bei kita informacija, kurią jiems reikėtų žinoti. Švietėjiškos veiklos metu socialinis pedagogas akcentuoja humanizmą, demokratišką bendravimo ir vaikų auklėjimo stilių bei konfliktų sprendimo taktiką ir formuoja šeimos vertybes. Tirdamas socialinės pedagoginės pagalbos poreikį ir ją koordinuodamas, socialinis pedagogas užsiima koordinacine veikla. Palaiko ryšius su įvairiomis įstaigomis, kurios teikia socialinę, psichologinę bei teisinę pagalbą. Dar viena socialinio pedagogo veikla pasižymi vadyba. Vadybinė veikla ypatinga tuo, jog jos metu socialinis pedagogas stengiasi palaikyti ryšius su vietos bendruomene ir įvairiomis įstaigomis, kurios rūpinasi gyvenamosios aplinkos pritaikymu vaiko poreikiams (Vyšniauskienė, Minkutė, 2008). Socialinis pedagogas turi būti susipažinęs ir išmanyti daugelį įstatymų ir teisės aktų, kad esant reikalui, galėtų suteikti pagalbą, todėl jis turi būti geras įstatymų, susijusių su vaiko teisių apsauga, žinovas (Misiukevičienė, 2004).

Mokyklos socialinis pedagogas yra svarbus mokyklos pedagogų komandos narys, kuris atsakingai dirba su visa mokyklos administracija, mokytojais, vadovais, psichologais, auklėtojais ir kitais specialistais. Jis stengiasi paaiškinti, kokią įtaką vaikams daro šeima, mokykla ir visa bendruomenė, todėl mokyklos socialiniams pedagogams tenka dirbti keturiuose pagrindiniuose lygiuose: su mokiniais, tėvais, mokyklos ir vietos bendruomene (Ivanauskienė, Varžinskienė, 2003). Kadangi mokyklos bendruomenė yra didelė žmonių grupė, tai socialiniam pedagogui tenka dirbti atitinkamai pasirenkant veiklos formas – individualų, grupinį bei komandinį darbą. Individualaus darbo su mokiniu metu analizuojami mokinio interesų charakterio, pažinimo procesų ypatumai, šeimyninių sąlygų, bendravimo, sveikatos būklė, teikiama pagalba mokinių socializacijos procesui, sprendžiant mokinių mokymosi sunkumus ir mokymo proceso problemas, bendraujama su mokiniais, mokiniai koordinuojami pagal jų interesus. Į ugdymo procesą būtinai turi būti įtraukti vaiko tėvai ar teisėti jo atstovai, kurie taip pat siekia užtikrinti vaiko gerovę (Kvieskienė, 2005).

Darbas su tėvais yra viena iš sudėtingiausių socialinio pedagogo sričių, nes dažnai tenka susidurti su tėvų abejingumu, nesidomėjimu arba netinkamo elgesio toleravimu. Socialinis pedagogas turi būti pakankamai kompetentingas bendraujant ir teikiant pagalbą tėvams. Pirmiausia jis skatina tėvus išvelgti vaikų individualius ypatumus ir poreikius, pataria, kur kreiptis pagalbos dėl specifinių problemų, skatina bendradarbiauti, kartu spręsti iškilusius nesutarimus. Nemažiau svarbus yra ir socialinio pedagogo darbas su mokykloje dirbančiais pedagogais. Jis organizuoja ir skatina pedagogus dalyvauti kūrybinėje veikloje (mokyklos renginiuose, popamokinėje veikloje), diegia komandinės veiklos principus, stengiasi tobulinti mokinių ir pedagogų bendravimo įgūdžių renginių, užsiėmimų metu, organizuoja pažintinę veiklą už mokyklos ribų, aiškinasi grupės, komandos nuomonę, situacijų, reikalų, problemų sprendimo galimybes taikant diskusijų, aktyvaus susirinkimo bei kitus pažinimo bendradarbiavimo metodus. Socialinis pedagogas taip pat organizuoja grupinį darbą ir komandinę veiklą, drauge su mokyklos bendruomene kuria bendravimo klasėje, mokykloje ir už mokyklos ribų, taisykles, tobulina estetinę mokyklos aplinką pasitelkus tėvų, rėmėjų, mokyklos partnerių bei pačių mokinių pagalbą ir paramą, organizuoja budėjimą mokykloje, skatina mokinių dalyvavimą savivaldos veikloje, taip jis stengiasi sukurti teigiamą ir saugią aplinką vaikos socializacijai (Kvieskienė, 2005). Kad ir kaip būtų sudėtinga tai padaryti, tačiau socialinis pedagogas stengiasi suvienyti tėvus, pedagogus, būrelių, organizacijų vadovus bendram tikslui, jis stengiasi suburti tokią specialistų komandą, kuri gebėtų kartu ieškoti būdų ir metodų sprendžiant problemas. R. M. Berns (2009), nurodo, kad jei šeima dalyvauja mokyklos gyvenime, vaikas susiformuoja teigiamas nuostatas apie mokymąsi, geriau lanko mokyklą. Tokie vaikai labiau pasitiki mokykla, mokytojais ir pačiu savimi, todėl tėvų įsitraukimas į mokyklos bendruomenę turi ypatingą reikšmę ir yra labai reikalingas sprendžiant ugdymo procese išylančias problemas.

Visos socialinio pedagogo atliekamos funkcijos yra labai svarbios, tačiau svarbu suvokti, jog vykdant bet kurią funkciją, reikia vadovautis individualaus priėmimo, lygių galimybių įtvirtinimo, vaiko apsisprendimo pripažinimo, atsakomybės, konfidencialumo ir kompetencijos principais bei profesinio rengimo standartu ir pareigybės aprašu (Kvieskienė, Merfeldaitė, 2002). Socialinis pedagogas, kaip savo profesijos žinovas, turi suprasti, jog kiekviena asmenybė yra unikali, priėjimas prie kiekvieno vaiko yra individualus, todėl ir darbo metodai yra skirtingi. Svarbiausia yra priimti ugdytinį tokį, koks jis yra iš tikrųjų, su privalumais ir trūkumais. Lygių galimybių įtvirtinimo principas pabrėžia, jog nei vienas nėra geresnis už kitus, nes visi turi vienodas galimybes, kurios yra apibrėžiamos įstatymuose. Dirbant su vaikais, reikia laikytis konfidencialumo principo, kuris skatina labiau pasitikėti specialistu, jei vaikas žinos, kad gali atvirai atskleisti savo išgyvenimus, darbas bus

efektyvesnis, nes taip socialiniam pedagogui yra lengviau įvertinti esamą situaciją. Ypač tai yra aktualu mūsų aplinkoje, kai retai yra saugomos paslaptys. Socialinio pedagogo darbe yra svarbus vaiko apsisprendimas, kuris reiškia, kad reikia išklausti vaiko nuomonę ir leisti pačiam vaikui daryti sprendimus. Socialinis pedagogas, kaip savo srities žinovas, turi prisiimti atsakomybę už savo daromus veiksmus ir neperžengti kompetencijos ribų. Būtinai nuolatinis kvalifikacijos kėlimas, žinių ir įgūdžių gilinimas, informacijos dalinimasis su kitais specialistais, tam kad atsirastų nauji darbo metodai bei būtų pasidalinta turima patirtimi su kitais šioje srityje dirbančiais žmonėmis.

Kiekviena profesija turi savo moralę, ji formuoja ne tik savo narių profesinius įgūdžius, bet ir tam tikrus asmenybės bruožus bei požiūrį į savo veiklos turinį. Vis dažniau norima apibrėžti kiekvieno specialisto, o taip pat ir socialinio pedagogo, atsakomybės už savo profesinę veiklą etikos kriterijus (Vyšniauskienė, Minkutė, 2008). Autoriai Downie ir Loudfoot (cit. Banks, 2006) teigia, jog socialiniam pedagogui, kaip ir kiekvienam specialistui, galima priskirti ne tik profesines, bet ir moralines bei visuomenines pareigas, kurias jis turi atsakingai vykdyti. Atskiro kodekso, kuris apibrėžtų socialinio pedagogo veiklą, kol kas Lietuvoje nėra, todėl reikia vadovautis socialinio darbuotojo etikos taisyklėmis (Kulkovienė, Čepienė, 2007). Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodekse (1998) rašoma, jog vykdant profesines pareigas ir bendraujant su kitų sričių specialistais, yra svarbu gerbti kolegas, jų žinias bei patirti, savo kolegos kliento reikalus spręsti atsakingai bei kritiškai vertinti asmenų, pažeidusių socialinio darbuotojo etikos normas, elgesį. Socialinio pedagogo pareiginėje instrukcijoje (2001) yra išskiriamos vertybinės nuostatos, kuriomis socialinis pedagogas turėtų vadovautis darbe. Anot R. Vasiliausko (2005), vertybės atspindi tai, kas žmogui yra vertingiausia kultūros, psichologiniu, socialiniu, moraliniu bei grožio požiūriais. Jos nėra įgimtos, bet įgyjamos žmogui augant ir užima labai svarbią vietą profesinėje veikloje, todėl socialinis pedagogas tampa pavyzdys mokyklos bendruomenei, nes padėdamas spręsti problemas, jis stengiasi ugdyti ir vertybes, tokias kaip pagarba ir užuojauta kitam žmogui. Autorė G. Morozova (2005) teigė, kad socialinio pedagogo darbe svarbu taikyti tokias metodikas, kurios padėtų geriau suprasti žmogų, jo išgyvenimus, santykius su supančia aplinka, nes tik tuomet bus galima pažinti žmogų tokį, koks jis yra iš tikrųjų.

Apibendrinus socialinio pedagogo profesinę veiklą mokykloje galima teigti, kad daugelio autorių nuomone, pagrindinis socialinio pedagogo profesinės veiklos tikslas, yra vaiko socialinė gerovė, kuria turi būti užtikrinta kiekvieno vaiko socializacija. Šis specialistas yra vienas iš svarbiausių mokyklos bendruomenės narių, turintis profesinį pasirengimą, kompetenciją bei tam tikras asmenines bei profesines savybes, kurios yra reikalingos gerai atlikti turimas pareigas. Asmeninės savybės ir turimos socialinio pedagogo profesinės žinios padeda spręsti socialines

problemas, tačiau labai svarbu, kad šiame procese dalyvautų visi mokyklos bendruomenės nariai, kadangi vis dažniau yra pastebima, kad bendradarbiavimą mokykloje pakeičia tariamas kolegialumas, kuris neprideda prie pozityvios socialinės sąveikos kūrimo mokykloje. Socialinis pedagogas yra vienas iš pagrindinių socialinės pagalbos tiekėju ugdymo įstaigose, jis stengiasi suvienyti visą mokyklos bendruomenę ir kartu ieškoti galimų problemos sprendimo būdų, todėl svarbu yra išanalizuoti, kokie ryšiai jungia socialinį pedagogą su mokyklos bendruomene, kokie būdai ir metodai prisideda prie pozityvios socialinės sąveikos kūrimo mokykloje.

1.2.2. Socialinio pedagogo ryšiai su mokyklos bendruomenės nariais

Mokyklos bendruomenėje nuolat vyksta dialogas, skirtas jos kaitai, veiklos planavimui, veiklos modelio paieškai. Bendruomenės nariai siekia bendrų tikslų, sprendžia konkrečias problemas bei bendradarbiauja tarpusavyje. Taip kiekvienas bendruomenės narys tampa aktyviu mokyklos gyvenimo dalyviu. Tai reiškia, kad mokykloje yra svarbus bendradarbiavimo principas, stiprūs ryšiai, kurie suteikia teisę kiekvienam drąsiai improvizuoti ieškant būdų, kaip išspręsti susiklosčiusią situaciją. Socialinis pedagogas yra palyginti jaunas, tačiau jau spėjęs įsilieti į mokyklos bendruomenę, specialistas, kuriam sukurti tvirtus ryšius su mokyklos bendruomene yra būtina, nes tik tokiu atveju jis gali tinkamai atlikti savo funkcijas.

Anot K. A. Hansen, R.K. Kaufmann, S. Saifer (1997), abipusė sąveika atsiranda tik tuomet, kai abi pusės gali lygiai ir lengvai bendrauti viena su kita, toks bendravimas turi būti paremtas abipuse pagarba - netgi išsiskyrus nuomonėms, bendraujantys turi išlaikyti pagarbą vieni kitiems. A. Jacikevičius (1995) teigia, kad sąveikos gali būti dviejų priešingų tipų: 1) kooperacija (būdingas bendros veiklos elementas) ir 2) konkurencija (būdingi skirtingi dalyvių tikslai, jų siekimo būdai, nuomonių ir interesų nesutapimas). Tai reiškia, jog socialinė sąveika nebūtinai turi būti orientuota į bendrą tikslą, dažnai atsitinka taip, kad žmonės bendradarbiauja, tačiau siekia visiškai skirtingų tikslų, o tokiu atveju šio proceso negalima pavadinti bendradarbiavimu. R. Rothman (2002) teigia, jog organizuodami bendrą veiklą, vienydami pastangas socialiniai pedagogai ir mokyklos bendruomenė (tėvai, mokiniai, pedagogai) gali sukurti bendradarbiavimo veiksmų sistemą, kuri lemtų sėkmingą socialinių problemų sprendimą mokykloje. Glaudūs ryšiai tarp socialinių pedagogų ir mokyklos bendruomenės reikalingi tam, kad mokykloje vyktų sėkminga socializacija, būtų puoselėjami humaniški tarpusavio santykiai, atskleidžiamo kiekvieno moksleivio gebėjimai, tačiau mes puikiai žinome, kad geras bendradarbiavimas neatsiranda savaime. Šiuo atveju puikiai tiktų paanalizuoti A. Hargreaves (1999) sudaryta bendradarbiavimo tipologiją kurioje išskiriami

individualizmo, balkanizacijos (skaldymo) ir tariamo kolegialumo tipai. Socialinio pedagogo ryšiai su mokyklos bendruomene gali pasižymėti globos, izoliavimosi ir saugojimosi nuo išorės poveikių. Tokiu atveju kolegos yra savarankiški, nesidalija patirtimi, nesuvokia, kaip svarbu siekti bendro tikslo, jie atsiriboja nuo bet kokios kontrolės, taip stengdamiesi išvengti atsakomybės. Mokytojai nesikreipia pagalbos, nebendradarbiauja su socialiniu pedagogu, nes yra pasitikintys savimi ir mano, kad patys gali išspręsti problemą. Jie yra pernelyg savarankiški ir vadovaujasi individualumo principu, tačiau socialinis pedagogas, žinodamas, kad mokytojai nėra linkę bendradarbiauti su juo, pradeda jausti diskomfortą, nepasitikėjimą savimi, ieškoma atsakymų į klausimą, kodėl mokytojai atsisako kurti abipusę sąveiką.

Kitas bendradarbiavimo tipas, kuris yra būdingas mokykloje, tai balkanizacija (susiskaldymas), kai mokykloje susidaro atskiros, tvirto pastovumo ir kartais rungtyniaujančios grupelės, kurios siekia užimti tam tikrą poziciją ar netgi įgyti pranašumą prieš kitas grupes. Šiuo atveju mokytojai yra tam tikros grupės nariai, todėl susidūrus su sunkumais, jie konsultuojasi su kitais grupės nariais, dalijasi turima patirtimi, įgytais įgūdžiais ir sukaupta praktika, todėl nėra keista, kad esant problemai, pirmiausia kreipiamasi pagalbos į grupės narį, o ne į socialinį pedagogą.

Neretai bendruomenėse vyrauja tariamas kolegialumas, kai mokytojų bendradarbiavimo formos pakeičiamos administracijos kontroliuojamomis, kurios saugiai imituoja bendradarbiavimą. Tai labai palanki bendradarbiavimo forma, kuri parodo mokytojų aktyvumą prieš administraciją, tačiau visiškai nepasižymi bendradarbiavimui būdingais požymiais. Tai galima iliustruoti tokiu pavyzdžiu, kai socialinis pedagogas siekia bendradarbiavimo per socialinės pagalbos organizavimą, kuris reikalauja sąmoningo apsisprendimo ir tam tikro įdirbio, nes pirmiausia reikia suvokti bendradarbiavimo reikšmę organizacijoje ir gebėti dirbti komandoje, o tuo tarpu kolegoms būdingas kontroliavimas ir pavaldumas, todėl jie bendradarbiauja ne lygiavertiškumo principu, abipusiu pasitikėjimu ir bendrų tikslų siekimu, o administracijos arba asmeninių interesų pagrindu (Žydžiūnaitė, Merkys, Jonušaitė, 2004).

Pagrindiniu bendradarbiavimo kultūros modeliu, kuris labiausiai yra orientuotas į pozityvios sąveikos kūrimą, galima laikyti bendradarbiavimo procesą. Bendradarbiavimas yra socialinės sąveikos forma, kuria siekiama organizuoti bendrą asmenų veiklą, derinti bendrus veiksmus, plėsti socialinius bendradarbiavimo pagalbos santykius. Esant bendradarbiavimui, kolegos vieni kitus vertina kaip bendradarbius. Jų tikslas yra suburti komandą, kuria siekiama įgyvendinti numatytus tikslus. Kiekvienas narys jaučia atsakomybę ir pareigą gerai atlikti savo darbą. Šio principo psichologinis rezultatas – darbuotojo savidrausmė bei reiklumas pačiam sau (Večkienė, Jucevičienė, Jucevičius ir kt., 1996). Bendradarbiaujant yra svarbūs penki pagrindiniai elementai,

tai teigiama tarpusavio priklausomybė (dalyviai suvokia, jog bendras rezultatas bus vertingas tuo atveju, kai jie kartu atliks užduotį), individuali atsakomybė (kiekvienas prisiima atsakomybę už savo darbą), skatinanti sąveika (dalyviai vienas kitam padeda, drąsina), grupiniai procesai (analizuojami bei reflektuojami bendradarbiaujant vykę procesai, numatoma tolimesnė galimybė juos tobulinti) ir socialiniai gebėjimai (taikomi bendravimo, vadovavimo, sprendimų priėmimo, konfliktų aiškinimosi gebėjimai) (Johnson, 2003). A. Hargreaves (2008) teigia, jog nei vienas mokytojas nežino pakankamai, kad galėtų pats vienas tvarkytis ir tobulėti, todėl svarbu yra įsitraukti į bendrus veiksmus, į tyrimų ir problemų sprendimą. Dirbdami komandose, kurios pasižymi bendradarbiavimu, mokytojai gali veiksmingai ir kūrybingai reaguoti į siekiamus tikslus, kurie gerina visą mokyklos mikroklimatą. Užsienio mokslininkų Kouzes ir Posner (cit. Kontautienė, 2006) atlikti tyrimai atskleidė, jog puikių rezultatų organizacijoje buvo pasiekta dėl to, kad visi darbuotojai aktyviai dalyvavo organizacijos veikloje ir drauge dirbo, tai reiškė, jog jie bendradarbiavo ir įrodė, koks svarbus yra šis procesas, nuo kurio priklauso visos organizacijos mikroklimatas.

Apibendrinus socialinio pedagogo ir mokyklos bendruomenės ryšius, galima teigti, kad geriausiai pozityvi socialinė sąveika gali būti pasiekta per bendradarbiavimo procesą, tačiau tai turi būti paremta atsakomybe, o ne tariamu kolegialumu, kuris reikalingas tik administracijai. Tai nėra procesas, kuris atsiranda iš karto, tačiau jis turi būti kuriamas palaipsniui. Pedagogai orientuodamiesi į tarpusavio sąveiką siekia tiek dalykinio, tiek asmeninio pobūdžio dialogo ir veiksmų, kuriais remiantis yra realizuojami ugdymo tikslai, kaupiama nauja patirtis ir kuriama kultūra.

Bendradarbiavimą dažnai įtakoja kolegų požiūris, kuris gali būti ne tik teigiamas, bet ir neigiamas, todėl toliau nagrinėjamoje mokslinėje literatūroje siekiama išsiaiškinti, kaip požiūris gali pakeisti bendradarbiavimo procesą, kaip tai susiję su pozityvios socialinės sąveikos kūrimu.

1.3. Mokyklos bendruomenės narių požiūris į socialinio pedagogo profesinę veiklą ir juos lydintys mitai

Mokyklai, kaip socialinei organizacijai, yra būdinga bendruomenės narių individualių poreikių tenkinimas, galimybė keisti elgesio normas, socialinę kontrolę. Kadangi mokykloje vyksta socializacijos procesas, tai sąveikos metu yra perimamos socialinės normos ir kultūrinės vertybės, kurios tobulina ir realizuoja kiekvieną asmenybę. N. Way, R. Reddy, J. Rhodes (2007) teigimu, norint sėkmingai atlikti savo funkcijas, būtina remtis kitų asmenų (kolegų) patirtimi ir žiniomis,

todėl siekiant ir efektyvaus švietimo organizacijos tikslų įgyvendinimo būtinas ne tik visų bendruomenės narių aktyvus dalyvavimas, tačiau ir požiūrio suvokimas į tarpusavio bendradarbiavimą. Požiūris tiesiogiai lemia veiklos pobūdį ir santykių kokybę, todėl yra akivaizdu, kad pozityvus požiūris kuria pozityvią sąveiką tarp kolegų ir stiprina kartu atliekama veiklą. Tačiau ne visada tas požiūris yra teigiamas, o veiklos praktika yra lydima tam tikrų per tam tikrą laiko tarpą susiformavusių mitų. Todėl toliau detaliau aptarsime egzistuojantį požiūrį į socialinį pedagogą ir jo veiklą bei visa tai lydinčius mitus.

Mokyklos bendruomenė yra mokyklos vadovo, mokytojų ir mokinių visuma, reguliuojama bendro tikslo – spręsti augančios kartos rengimo gyvenimui klausimus ir vykdyti atitinkamą darbą. Tai yra grupė žmonių, kuriuos jungia bendri socialiai vertingi tikslai, bendra veikla. Mokyklos bendruomenę į visumą jungia bendras tikslas ir bendra veikla. Bendruomenėje išmokstama atsakingumo, vieningumo ir bendravimo, kadangi visi bendruomenės nariai vieningai siekia tobulesnių gyvenimo tikslų (Dobraskienė, 2004). Mokykla yra ta institucija, kuriai keliami uždaviniai skirtingais laikotarpiais yra panašūs, todėl tai yra žinių, informacijos suteikimo, jauno žmogaus auklėjimo institucija (Nefas, 2007).

Mokykla yra antroji vaiko bendruomenė (po šeimos), kurioje jis socializuojasi, įgyja tam tikrus elgesio, bendravimo su bendraamžiais ir vyresniais žmonėmis įgūdžius. Mokyklos bendruomenė – dinamiška, priklausanti nuo sparčiai besikeičiančių principų, grupė, kurios dinamiškumą įtakoja jos narių tarpusavio santykiai. Jei mokykla kartu su šeima skiepija vaikui teisingumą, padorumą, moralumą ir pilietines vertybes, tai vaikai, kurie ugdomi susitapatindami su suaugusiais, elgsis taip pat ir kaups tas pačias vertybes. Pradėjus mokykloje dirbti socialiniam pedagogui, mokykla išlieka ne tik svarbiausia socializacijos institucija, bet ir tampa pozityviosios socializacijos koordinatorė (Kvieskienė, 2005). Kiekvienam vaikui socializacija yra labai svarbi, nes su ja susijęs vaiko bendravimas ir dalyvavimas kitų žmonių veikloje (Juodaitytė, 2003). Mokyklos socialinio pedagogo veikla yra skirta auklėjimo procesui tobulinti, tai yra įtvirtinti moksleivių dvasines vertybes, tobulinti pozityvų charakterį (Bitinas, 2004). Nors mokymasis yra pagrindinė vaiko veikla, tačiau poveikį socializacijai daro daugelis kitų su mokymusi nesusijusių veiksnių, todėl norint pakeisti esamą situaciją, reikia pradėti auklėti žmogų jau vaikystėje.

Dabartinis socialinio pedagogo darbo turinys yra labais sudėtingas, nes jis glaudžiai susijęs su vertybių sistema, poreikių patenkinimu, mokyklos bendruomenės santykiais ir požiūriu į šio specialisto darbą. Dažnai socialinis pedagogas dirba su mokyklos nelankančiais, netinkamu elgesiu pasižyminčiais vaikais, kurie stokoja socialinių įgūdžių, savarankiškumo, neturi atsakomybės jausmo. Veiklos uždaviniai ir kryptys yra sudėtingos, nes tenka analizuoti psichines ir fizines

mokinių ypatybes, jų raidos sąlygas stiprinti mokymosi motyvaciją ir pažinimo interesų raidą, tenka sudaryti sąlygas, kurios formuotų humaniškos klasės mikroklimatą. Taip socialinis pedagogas stengiasi, kad mokiniai geriau suvoktų ir pažintų save, sugebėtų priimti svarbius sprendimus gyvenime ir atsakingai kurtų savo norimą ateitį (Kvieskienė, 2005). Tačiau galima suprasti, kad neužtenka tik socialinio pedagogo aktyvaus darbo su mokiniais, nes reikalingas visos mokyklos bendruomenės palaikymas ir noras bendradarbiauti bei dirbti kartu. Tačiau tam, kad vyktų bendradarbiavimas, svarbus yra mokyklos bendruomenės požiūris į socialinį pedagoga.

Socialinio pedagogo darbo veiksmingumui mokykloje įtaką daro visos mokyklos gebėjimas atvirai įvardinti problemas ir kartu jas spręsti. Tik taip galima pasiekti gerų rezultatų ir formuoti pozityvų mikroklimatą. Mokykloje ši specialistą galima būtų vadinti vienu iš svarbiausių mokyklos bendruomenės komandos narių, nes jis dirba su mokiniais, mokyklos administracija, darbuotojais, pedagogais, vadovais, psichologais, logopedais, specialiaisiais pedagogais bei tėvais. Tai asmuo, kuris labiausiai supranta, kokią reikšmę vaiko gyvenime užima šeima, mokyklas ir visa visuomenė. Tačiau socialinio pedagogo profesinei veiklai labai svarbus teigiamas mokyklos bendruomenės požiūris. D. Alifanovienė ir A. Vaitkevičienė (2007) atlikusios tyrimą apie socialinių pedagogų ir socialinių darbuotojų išgyvenamo nerimo ypatumus profesinėje veikloje nustatė, jog nerimo pasireiškimas gali trukdyti pasireikšti geriausioms profesinėms savybėms (kompetencijai, atvirumui, altruizmui), kurios būtinos socialinio pedagogo profesinėje veikloje. Stiprus asmeninio nerimo išgyvenimas gali įtakoti specialisto nedėmesingumą ugdytiniui, specialisto kūrybiškumo stoką sprendžiant ugdytinio problemas, bendradarbiavimo skurdumą, palaikant santykius su kolegomis. Vadinasi, galima teigti, jog kuo palankiau kolektyvas vertins socialinį pedagoga, tuo jis išgyvens mažesnę nerimą, o tai suteiks didesnę pasitikėjimą savimi ir leis pasiekti geresnių rezultatų.

Nemažai pastangų yra įdėta rūpinantis socialinių pedagogų rengimu, tačiau yra dar nepakankamai išnagrinėti jų praktinio darbo klausimai, nes mokyklos bendruomenei dar trūksta žinių apie socialinio pedagogo vaidmenį. Svarbu, kad mokyklos bendruomenė suprastų, kokias pareigas atlieka šis specialistas, kokias veiklos sritis jam galima deleguoti, kokiomis teisėmis jis gali vadovautis darbe. Praktika rodo, kad pedagogai dažnai yra pasipiktinę, kai socialinis pedagogas pareiškia norą dalyvauti pamokose, tačiau jis turi tokią teisę. Tai liudija, kad pedagogams trūksta žinių apie socialinio pedagogo turimas teises. Socialinis pedagogas mokykloje turi labai daug veiklos, kurią jis privalo atlikti, neretai jam priskiriamos ir tokios funkcijos, kurios nėra įtrauktos į jo pareigybės aprašą, tačiau iš jo reikalaujama tai atlikti. Dirbant mokykloje yra jaučiama, jog trūksta bendradarbiavimo tarp socialinio pedagogo ir mokykloje dirbančių mokytojų. Neretai jaunas specialistas patekęs į naują kolektyvą patiria abejingumą. Tuomet tarsi kyla klausimas, kodėl nevysi

mokytojai yra linkę bendradarbiauti. Atsakymų į šį klausimą galėtų būti labai daug ir įvairių. Pirmiausia tai gali priklausyti nuo paties žmogaus. Galbūt pedagogas jaučiasi labai kompetentingas, galintis pats išspręsti iškilusias problemas, tačiau kitas aspektas gali būti, jog vyrauja neigiamas požiūris į socialinį pedagoga, nepasitikima juo ir jo turimomis žiniomis, neturima pakankamai žinių apie šio specialisto atliekamas pareigas, todėl vengiama bendradarbiauti.

L. Majauskienė, I. Leliūgienė (2007) atlikusios kokybinį tyrimą apie mokyklos socialinio pedagogo veiklos struktūros komponentus Lietuvoje ir Vokietijoje atskleidė, jog mokyklos socialinio pedagogo veiklos sritys mokykloje yra tos pačios, tačiau Lietuvoje išryškėjo dar viena socialinio pedagogo sritis – tai darbas vietoj mokytojų, kai mokyklos socialinis pedagogas pavaduoja pedagoga šiam negalint vesti pamokų. Tai parodo, kad dalis mokytojų mano, kad socialinis pedagogas yra pagalbininkas ir, esant būtinybei, jis gali pavaduoti kolega. L. Majauskienė (2008) teigia, kad prie teigiamo socialinio pedagogo įvaizdžio prisideda bendravimo džiaugsmo jausmas, prisirišimas prie darbo, pasitikėjimas, atsakomybės už priimtus sprendimus jausmas, patirtis, profesinis tobulėjimas, taip pat svarbu, kad žmogus tiktų šiai specialybei. Socialinis pedagogas turi pats sukurti tokį įvaizdį, kuris skatintų teigiamą požiūrį į šį specialistą. Pasak I. Leliūgienės (2003), socialinis pedagogas turi turėti žavesio, pasitikėti savimi, būti diplomatiškas, etiškas bei atsakingas. Vadinasi socialinio pedagogo sėkmingam profesiniam įvaizdžiui, kuris kuria teigiamą mokyklos bendruomenės požiūrį, įtaką gali turėti fizinis patrauklumas, stilius bei aplinkos asmenybės charakteristikos. Įvaizdžio sėkmingumą nulemia asmenybės ir profesionalaus specialisto strategijos ir taktikos santykis.

Apibendrinus galima teigti, jog mokyklos bendruomenės požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą, įtakoja įvairūs aspektai, kurie apima socialinio pedagogo sukurtą įvaizdį, stilių, turimą patirtį. Dalis pedagogų neturi pakankamai žinių apie socialinio pedagogo atliekamas funkcijas, tai sudaro sąlygas atsirasti stereotipams, kurie paremti tik įsivaizdavimu, bet ne konkrečiomis žiniomis, todėl vienas iš socialinio pedagogo tikslų turėtų būti skirtas mokyklos bendruomenės supažindinimui su socialinio pedagogo atliekamomis funkcijomis, nes teigiamas mokyklos mikroklimato kūrimas prasideda nuo žinojimo, kuris skatina teigiamo požiūrio formavimą ir stereotipų atsisakymą.

Mokslas patvirtina, jog žmogaus gyvenimą labai įtakoja įvairūs stereotipai, kurie yra neatsiejami nuo bendros nuomonės ir galvojojimo apie tam tikrą grupę. Stereotipas yra charakteristika, kuria yra apibūdinami individai, grupės, jų elgesys. Daugeliu atveju stereotipai yra paremti įsivaizdavimu, bet ne konkrečiomis žiniomis. Kiekvienas individas suvokia pasaulį pagal savo vertybes ir normas, kurios egzistuoja jo kultūroje, todėl žmogaus pasaulio įvaizdis priklauso nuo to, kokioje kultūroje jis gimė ir kaip buvo auklėjamas. Dažnai norint suprasti, kodėl vieni žmonės elgiasi būtent taip, pirmiausia reikia išsiaiškinti, kaip jie suvokia pasaulį, kokia yra situacija

jų akimis. Tą įsivaizdavimą apie kitos žmogaus elgesį, veiksmus daugiausia ir nulemia stereotipai (Pruskus, 2010).

Asmenybės elgesys yra sudėtingas ir įvairus. Tam tikru metu ir tam tikroje aplinkoje kiekvienas žmogus ką nors veikia, kuo nors būna, elgiasi tarsi kokios nors grupės narys. Žmogaus kalba, balsas, veido išraiška keičiasi, kai bendraujama su kitu žmogumi. Kiekvienas stengiasi save pristatyti, kuo geriau, palikti, kuo geresnį įspūdį apie save. Pristatymo tikslas yra įvaizdžio kūrimas, kuris apibūdinamas, kaip tiesioginės ir netiesioginės informacijos apie save pateikimas kalba, veiksmais bei elgesiu. Objektyviai suvokti kitus žmonės padeda žinios, ilgas stebėjimas ir stebėjimo situacijų įvairovė. Žmogaus suvokimui turi įtakos, netgi jį iškraipo suvokiančiojo asmens poreikiai, nuostatos, interesai, stereotipai. (Suslavičius, 2006). Stereotipo sąvoką A. Jacikevičius (1995) apibrėžia kaip sudėtingas nuostatas, kurias sudaro tam tikrų reiškinių schematizuotas supratimas, vaizdiniai ir emociniai įvertinimai. Susiformavę stereotipai, kaip ir kitos nuostatos, palengvina bendravimą, santykius su tikrove, supaprastina elgseną. Tačiau veikiant pagal susiformavusius stereotipus galimos ir klaidos. Kartais asmuo priima tik tuos duomenis, kurie jam asmeniškai nepavojingi ir geriausiai tinkami jo tikslų siekimui. Žmogaus veikla, jos turinys, kokybė – visa tai yra informaciniai požymiai. Taigi vienas iš aspektų, kuris formuoja požiūrį į socialinio pedagogo veiklą, yra su jo įvaizdžių susiję stereotipai. Autorės I. Leliūgienė ir L. Majauskienė (2007) nagrinėjo socialinio pedagogo profesinį portretą ir nustatė, kad jį sudaro: atliekami vaidmenys, asmeninės savybės, gebėjimai, veiklos principai ir bruožai. Visi šie komponentai veikia kaip visuma. Gebėjimas suderinti kiekvieną aspektą yra svarbus žingsnis kuriant socialinio pedagogo profesinį įvaizdį. Svarbiausia, jog socialinis pedagogas turi būti aukštos kvalifikacijos specialistas, nes tai yra vienas iš įvaizdžio aspektų.

Iki šio apie socialinio pedagogo socialinį įvaizdį kalbėjo tik I. Leliūgienė (2003). Ji teigė, kad socialinio pedagogo įvaizdį nulemia asmens ir specialisto strategijos bei taktikos vienovė. Jis turi laikytis kuo aukštesnių savo elgesio standartų. Socioedukacinio darbo specialistas turi nuolat gausinti savo profesines žinias ir siekti aukštų veiklos rezultatų, visus savo darbo bei elgesio aspektus derinti su nustatytais profesijos standartais. Socialinis pedagogas, puoselėdamas savo profesinį įvaizdį, turi būti ne tik kompetentingas ir nuolat tobulėti, bet ir etiškai elgtis su klientais, vykdyti įstaigos vadovo etinius įpareigojimus. B. De Backer ir V. De Coorebyter (cit. Leliūgienė, Prochorenkienė, 2008) teigė, kad socialinis pedagogas privalo sugebėti „viską po truputį“, nes daugelis funkcijų, kurias anksčiau vykdė psichologai, įstaigos administracija, vykdo socialinis pedagogas. Šiems darbams priskiriama ne tik ryšių su visuomene palaikymas, bet ir ataskaitų rengimas, projektų kūrimas, dalyvavimas įvairiuose pasitarimuose. Socialinio pedagogo sėkmingam

profesiniam įvaizdžiui įtakos gali turėti net gi jo šeima, draugai, kolegos. Pasak Leliūgienės (2003), įvaizdžio sėkmingumą gali nulemti jo asmenybės ryškumo, pripažinimo, socialinės aplinkos lūkesčių atitikimo aspektai, todėl galima manyti, kad pagrindiniai kriterijai, atskleidžiantys pamatinius socialinio pedagogo neigiamo įvaizdžio stereotipus, yra nedidelis atlyginimas, papildomo darbo paieškos, minimalios pastangos ir noras kelti savo profesijos kvalifikaciją, papildomų darbų, neištrauktų į socialinio pedagogo pareigybės aprašymą, atlikimas, kolegų ir mokyklos administracijos abejingumas šio specialisto veiklai. Vadinasi, socialinio pedagogo įvaizdis įtakoja mokyklos bendruomenės požiūrį. Ypatingai svarbu, kad mokyklos bendruomenės nariai nesivadovautų vien tik įsitikinimais, tačiau gebėtų kiekvieną asmenį priimti kaip specialistą, kuris yra savo srities žinovas.

L. Misiukevičienė (2004) atlikusi tyrimą teigė, jog vyresnėse klasėse mokinių mokymosi motyvacija mažėja, todėl V-XII klasių vadovams didžiausia problema yra nelankantys mokyklos vaikai ir vaikai, turintys elgesio problemų. Šiose klasėse dirbantys mokytojai kur kas dažniau kreipiasi į socialinį pedagogą dėl šių problemų išsprendimo. Taigi, skirtingose ugdymo klasėse skirtingo pobūdžio ir problemos, ir mokytojams skirtingai tenka bendrauti ir bendradarbiauti su socialiniu pedagogu, o tai įtakoja jų požiūrį į socialinio pedagogo atliekamas funkcijas. Kuo dažniau mokytojas bendrauja su socialiniu pedagogu, tuo daugiau jis sužino apie šį specialistą, jo atliekamas pareigas. Taip atsiranda ryšiai, kuriuos vėliau galima pavadinti bendradarbiavimu.

Laikas, kurį asmuo dirbo tam tikroje įstaigoje, įmonėje, organizacijoje, yra vadinamas darbo stažu. Kuo didesnę darbo stažą turi žmogus, tuo daugiau jis įgyja patirties. Su darbine patirtimi ateina ir patyrimas kuo geriau atlikti savo pareigybės funkcijas, taip pat keičiasi požiūris į tam tikras kolegų veiklas, atliekamas funkcijas. Jaunas specialistas, neturintis darbo stažo ir darbo patirties, gali būti vertinamas neigiamai, kadangi jis nedirbo mokykloje 10-20 metų, todėl jam dar nėra tekę susidurti su įvairiomis moksleivių problemomis, todėl kai kurie mokytojai mano, kad kuo didesnę darbo patirtį turi asmuo, tuo geriau jis atlieka savo funkcijas, kadangi per keletą metų sukauptas stažas suteikia daugiau praktinių įgūdžių, kurie padeda efektyviai išspręsti socialines problemas mokykloje.

Autorius A. Suslavičius (2006) teigia, jog kito žmogaus suvokimą paprastai lemia keturi pagrindiniai veiksniai: suvokiantysis asmuo, suvokiamasis asmuo, santykis tarp suvokiančiojo ir suvokiamojo, situacinis kontekstas. Santykis su žmogumi neretai nulemia sprendimą apie jį. Apie patinkantį žmogų visada galvojame gerai, pateisinamai bet kokie netinkami poelgiai ar neigiami bruožai arba išvis stengiamasi jų nepastebėti. Tai vadinama aureolės efektu, kai atsiranda žmogaus idealizacija. Suvokimo iškraipymui ir klaidingų išvadų susiformavimui didelę įtaką daro informacijos stygius ir subjektyvi jos atranka. Gauta informacija yra ignoruojama ir vadovujamasi

tam tikrais stereotipais, kai asmens nuomonė jau yra suformuota iš anksto. Tačiau tiek klaidingi, tiek teisingi sprendimai svarbūs tuo, kad jais vėliau yra grindžiami tarpusavio santykiai, todėl yra geriau kai sprendimas yra teisingas, o ne vadovaujamas stereotipais. V. Pruskus (2004) akcentuoja, jog socialinis stereotipas egzistuoja ten, kur žmonių nuomonė sutampa dėl stereotipizuojamų objektų ir situacijų. Labai dažnai stereotipai būna bendri visiems. Kuo vienodžiau žmonės vertina, tuo labiau išreikštu yra laikomas socialinis stereotipas. Stereotipo palaikomumui turi įtakos intelektas, asmeninė patirtis, išsilavinimo lygis, normos, įpročiai, gyvenamoji aplinka bei socialiniai vaidmenys.

Suformuotos klaidingos nuostatos apie socialinio pedagogo profesinę veiklą keičia mokyklos bendruomenės požiūrį į šį specialistą. Mokytojai naudojami socialiniu pedagogu kaip priemone, sprendžiant problemas, gąsdinant vaikus, o tai verčia neigiamai vertinti šio specialisto darbą, todėl tikslinga apibūdinti mitus, kurie yra susiję su socialinio pedagogo darbu, ir pateikti kontrargumentus.

Pirmas mitas. Socialinis pedagogas yra tas, kuris išspręs visas problemas. Mokykloje vyksta socializacijos procesas, kuriame dalyvauja įvairūs specialistai: mokytojai, auklėtojai, socialiniai pedagogai, psichologai. Vis dažniau yra susiduriama su įvairiomis problemomis, kurias spręsti turi visi mokyklos bendruomenės nariai, o ne vienas socialinis pedagogas, todėl yra labai svarbu, kad problemų sprendimo procese dalyvautų visi specialistai. Tik suderinus visos komandos narių veiklos funkcijas ir priemones, galima pasiekti teigiamą rezultatą (Vaicekauskienė, 2003).

Antras mitas. Į socialinį pedagogą kreipiasi tik tie, kurie patys nesugeba išspręsti problemų. Tam, kad vyktų sėkminga socializacija, yra reikalingas bendradarbiavimas, o jis neatsiranda savaime. Padėti vaikui yra pagrindinis mokyklos bendruomenės tikslas, todėl tiek pedagogai, tiek socialinis pedagogas turi dirbti kartu, derinti veiksmus bei iškelti bendrus tikslus ir juos aptarti. Vadinasi, kreipimasis į socialinį pedagogą tik parodo, kad pedagogas yra linkęs dirbti kartu su kitais mokyklos bendruomenės nariais.

Trečias mitas. Socialinis pedagogas atlieka klasės auklėtojo veiklą. Socialinis pedagogas nedubliuoja klasės auklėtojo veiklos, bet ją papildo. Jis padeda klasės auklėtojui individualiai dirbti su delinkventinio elgesio, nedarnių, socialiai apleistų šeimų vaikais, renka informaciją iš klasių auklėtojų, mokytojų apie vaikų mokymosi ir gyvenimo sunkumus bei konsultuoja kolegas, kaip jie turėtų padėti vaikams. Socialinis pedagogas kartu su mokyklos bendruomene rengia įvairius socialinius projektus, skirtus sėkmingesnei vaikų adaptacijai visuomenėje ir vaikų socializacijai (James, 2001).

Ketvirtas mitas. Socialinis pedagogas yra „tramdomieji marškiniai“. Mokytojai dažnai

gąsdina mokinius, kad jei jie elgsis blogai, teks kalbėti su socialiniu pedagogu. Patys suaugusieji jam priskiria blogiečio vaidmenį, kuris baudžia, todėl vaikai vengia socialinio pedagogo, nenori su juo kalbėtis, tačiau iš tikrųjų socialinis pedagogas nėra baudėjas, atvirkščiai – jis siekia būti kiekvieno vaiko draugas, advokatas, tarpininkas tarp mokinio ir mokytojo siekiant padėti išspręsti problemas.

***Penktas mitas.** Socialinis pedagogas yra mokytojo pavaduotojas.* Socialinis pedagogas yra asmuo, įgijęs socialinio pedagogo profesinę kvalifikaciją, jis dirba su mokiniais, turinčiais elgesio, lankomumo, drausmės problemų, tačiau jis nėra nei lietuvių kalbos, nei matematikos žinovas, todėl yra netikslinga manyti, kad mokytojui negalint vesti pamokos, socialinis pedagogas gali pavaduoti bet kurio dalyko mokytoją.

Apibendrinus galima teigti, jog mokyklos bendruomenėje vyrauja išankstinės nuostatos ir mitai apie socialinį pedagogą. Šios nuostatos ir mitai nėra paremti tikrais faktais, tačiau tai padeda geriau įvertinti kolegų situaciją, kultūrą, tam tikrus poelgius, o neretai netgi pateisinti save. Nepagrįsti faktai tampa pakankamai pavojingomis žiniomis, kai į juos žiūrima per rimtai, nes nepalanki nuostata tampa pagrindu neigiamai vertinti savo kolegą, atsiranda įtarus ir nedraugiškas elgesys tarp socialinio pedagogo ir mokyklos bendruomenės. Toks elgesys tampa labai patogiu, nes palengvina reiškinių, su nusistovėjusiais požiūriais, vertinimą, tačiau visiškai neprisideda prie pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo, todėl labai svarbu atskleisti veiksnys, kurie keičia požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą ir išsiaiškinti, kaip keičiantis požiūriui į socialinio pedagogo profesinę veiklą, prisidedama prie pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo.

1.4. Požiūrio į socialinio pedagogo veiklą kaita – pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo veiksnys

Mokykla, kaip ir visuomenė, gyvena kaitos procese. Visi mokyklos bendruomenės nariai yra sąlygojami procesu, kurie vyksta aplinkoje. Mokyklai vienu metu būdingi ir socialinės organizacijos, ir socialinės institucijos bruožai. Kaip socialinę organizaciją mokyklą apibrėžia aiški narystė, t. y. mokyklos bendruomenė ir socialinių vaidmenų pasiskirstymas, aiški darbo tvarka, išorinė kontrolė ir orientacija bei galutinis rezultatas. Kaip teigia Dobranskienė (2004), vienas iš mokyklos tobulinimo uždavinių – sukurti bendradarbiavimo kultūrą kaip būtiną sąlygą siekiant geresnių rezultatų, kaip galimybę sėkmingiau organizuoti darbą, skatinti profesinį tobulėjimą, bendruomenės narių tarpusavio priklausomumą, atsakomybę, kolektyvinį bei asmeninį įsipareigojimą. Įgyvendinant naujus švietimo plėtotos uždavinius mokyklos bendruomenė tampa

švietimo pertvarkos partnere, todėl ypatingas vaidmuo tenka pastarosios tarpusavio santykiams.

Daugelis mokslininkų (Anzenbacher, 1992; Jacikevičius, 1994; Arends, 1998; Kontautienė, 2006 ir kt.) tvirtina, kad pats geriausias pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo veiksnys yra bendradarbiavimas, kai susilieja bendravimas ir bendra veikla. Tam kad bendradarbiavimas būtų paremtas tvirtu ryšiu, pirmiausia bendravimą reikia pripažinti kaip sąveiką, kuri sugretina veiklas (Kontautienė, 2006).

P. Dettmer, N. Dyck, L. P. Thurson (2005) teigia, kad bendradarbiavimą sudaro bendravimas, kooperacija (darbo organizavimo forma, kai žmonės dalyvauja tame pačiame darbo procese), koordinacija (tikslus, suderintas veikimas), nuolatinė komandos narių sąveika ir dalijimasis patirtimi. Pasak D. W. Johnson, R. T. Johnson, K. A. Smith (1991) (cit. Jennings, 2003), bendradarbiaujant yra svarbus penki pagrindiniai elementai, kuriuos galima pritaikyti ir ugdymo įstaigoje: 1) teigiama tarpusavio priklausomybė – dalyviai suvokia, jog tik bendro darbo rezultatas gali būti vertingas, kad jie vienas kitam yra reikalingi norint atlikti skirtą užduotį; 2) skatinanti sąveika – dalyviai vienas kitam padeda, drąsina, pastebi ir skatina vienas kito pastangas aiškinantis problemas, jų sprendimo būdus; 3) individuali atsakomybė – kiekvienas dalyvis jaučiasi atsakingas už savo darbą, nesiekia tik pasinaudoti kitų darbo rezultatais; 4) socialiniai gebėjimai – negalima efektyviai dirbti, jei nėra taikomi bendravimo, vadovavimo, sprendimų priėmimo, konfliktų aiškinimosi gebėjimai; 5) grupiniai procesai – periodiškai analizuojami bei reflektuojami bendradarbiaujant vykę procesai, numatoma tolesnė galimybė juos tobulinti. Pozityviosios socializacijos kokybės gerinimui, būtina sudaryti sąlygas bei suteikti galimybes socialiniams pedagogams profesionalams, pasitelkiant pozityviosios socializacijos socialinius partnerius bei institucijas, vadovauti asmenims ir jų grupėms, kad būtų suteikta pagalba bei vykdomas pozityviosios socializacijos scenarijus. Siekiant kokybiškos pozityviosios socializacijos bei kitų socioedukacinių problemų sprendimo, būtina ir labai reikšminga prielaida yra socialinė partnerystė. Bendriausias pozityviosios socializacijos tikslas yra išmokyti savęs pažinimo, savęs tobulinimo ir socializacijos proceso valdymo. Gebėjimas kurti, tyrinėti problemą, vadovautis sveiku protu, išmintimi ir kūrybine nuostata – tai penkios pagrindinės pozityviosios socializacijos scenarijaus nuostatos (Kvieskienė, 2007, p. 28). Svarbu, kad visi mokyklos bendruomenės nariai priimtų mokyklą kaip bendruomenę, kurios nariai mokosi bendrauti ir bendradarbiauti vieni su kitais ir kad nuo šio proceso priklausytų atliekamos veiklos efektyvumas. Mokykla orientuojasi į demokratinį modelį, todėl savaime suprantama tampa tai, jog mokyklos nariai ir administracija bendravimo situacijoje turi lygias teises į abipusę komunikaciją t. y. bendrauti ir bendradarbiauti tarpusavyje. V.

Vaicekauskienė (2003) išskiria tokias strategijas ir taisykles, kurių būtina laikytis bendradarbiaujant:

- bendradarbiavimas su susitarimu, kai vienas iš partnerių turi daugiau žinių apie problemą;
- bendradarbiavimas bendra strategija;
- bendradarbiavimas pasidalijant užduotimis;

Tik svarbu prisiminti, kad bendradarbiavimas nereiškia, kad visi turi padaryti tą patį, nes bendradarbiavimo procese dalyvauja skirtingų sričių specialistai, todėl darbų pasiskirstymas yra skirtingas.

Keičiant mokyklos bendruomenės požiūrį į socialinio pedagogo veiklą, einama link pozityvios socialinės sąveikos. V. Žydžiūnaitė, G. Merkys, S. Jonušaitė (2004) išskiria septynis veiksnius, kurie lemia socialinio pedagogo veiklos sėkmę ir prisideda prie teigiamo bendruomenės požiūrio į šį specialistą:

- Antropologinė žmogaus samprata ir jos įtaka socialinei pedagoginei veiklai (kiekvienas specialistas vadovaujasi tam tikra žmogaus samprata, tačiau dažnai nerefleksyviai, tai turi įtakos sėkmingam darbui, todėl būtų naudinga bendruomenėje kalbėtis apie tarp kolegų vyraujančią žmogaus sampratą, prireikus formuoti tinkamesnį požiūrį į žmogų).
- Socialinės pagalbos organizacijos tikslų formulavimo reikšmė darbui su ugdytiniais (svarbu yra numatyti ir įvardinti darbo tikslus);
- Ugdomojo darbo su ugdytiniais pobūdis socialinės pagalbos organizacijoje (tikslingas darbo planavimas kartu su kolegomis, ugdomųjų programų ir metodų parinkimas, aktyvus paties mokinio dalyvavimas);
- Santykio su ugdytiniu pobūdis ir reikšmė pagalbos procesui (santykis tiesiogiai priklauso nuo žmogaus sampratos egzistuojančios organizacijoje);
- Organizacijos atmosferos įtaka darbui su mokiniais (komandinio darbo principas turi būti sąmoningai pasirenkamas ir skatinamas organizacijoje, kuris užtikrina ne tik geresnę pagalbą, bet ir profesinį bei asmeninį tobulėjimą);
- Socialinės pagalbos organizacijos bendradarbiavimas (bendradarbiaudami kolegos mokosi iš patirties, o tai kelia socialinio pedagoginio darbo kokybę. Svarbu suvokti bendradarbiavimo reikšmę ir naudą organizacijoje, darbuotojų gebėjimo dirbti komanda – bendrai planuoti ir atlikti užduotis, nes organizacijų bendradarbiavimas turi remtis lygiavertiškumo principu, abipusiu pasitikėjimu ir bendrų tikslų siekimu).

- Profesijos vertinimas visuomenėje ir jo įtaka profesionalų darbui (vyrauja nuomonė, kad ši specialybė yra neprestižinė, mažas atlyginimas) (Žydzžiūnaitė, Merkys, Jonušaitė, 2004).

Remiantis socialinio pedagogo darbo praktika, galima teigti, kad tik teigiamas įvaizdis ir sukurta darbo aplinka negali pakeisti požiūrio į socialinį pedagoga. Tai yra kur kas sudėtingesnis ir daug pastangų reikalaujantis darbas, kuris apima daugybę etapų. Vienas iš veiksnių, kuris prisidėtų prie teigiamo požiūrio formavimo į socialinį pedagoga, galėtų būti sėkmingas ir efektyvus šeimos ir visos mokyklos bendruomenės bendradarbiavimas. N. Ratcliff, G. Hunt (2009) teigia, kad tėvai yra „pirmieji mokytojai“ arba „vaiko sėkmės advokatai“, kurie sprendžia apie vaikų ugdymą, sveikatą ir gerovę, todėl kad šeimos nariai jaustųsi gerbiami, reikia rinktis du bendravimo kelius – palaikantį ir pozityvų. Reikia vengti tokių bendravimo kliūčių: gėdinimo, diagnozavimo, loginio įtikinėjimo, ramino, įsakinėjimo ar kritikavimo (Mitrulevičiūtė, 2008).

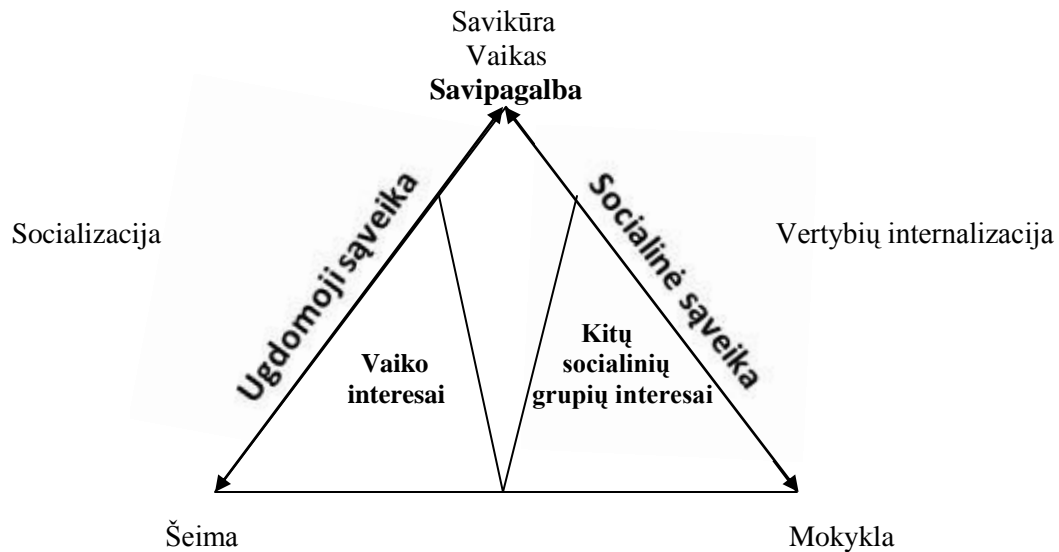
Akcentuojama, kad mokyklos bendruomenės nariai per mažai skiria dėmesio bendravimui su tėvais. I. Leliūgienė (2003) teigia, kad darbui su tėvais trukdo, kai kurių mokytojų pedagoginės kultūros bei kompetencijų stoka, autoritarizmas, nelankstumas, šeimos galimybių neįvertinimas, organizacinių gabumų trūkumas. Skirtingi tėvų ir mokytojų požiūriai, mažai priimtina atmosfera, minimalios galimybės tėvams dalyvauti, skurdi ir prasta mokyklos komunikacija, tėvų patirtis mokykloje ir jų auklėjimo įgūdžiai, užimtumas darbe yra pagrindinės kliūtys, kurios trukdo įsitraukti į mokyklos gyvenimą, tačiau tėvų dalyvavimas yra būtinas, nes jie yra neatskiriama mokyklos bendruomenės dalis, todėl vienas iš svarbiausių mokyklos tikslų – skatinti juos įsijungti į mokyklos bendruomenės veiklą. Mokyklos ir tėvų bendradarbiavimas sudaro sąlygas mokytojams ir tėvams mokytis vieniems iš kitų, veiksmingai spręsti socialines problemas. R. Dobranskienės (2004) teigimu, mokyklos darbo su tėvais formos yra įvairios: tėvų dalyvavimas mokyklos taryboje, klasių tėvų tarybų veikla, tėvų susirinkimai, edukologinio švietimo užsiėmimai tėvams, pedagoginės konsultacijos, renginiai, šventės. Kiekviena mokykla turi galimybes sukurti bendradarbiavimo sistemą, tačiau tai turi būti paremta bendradarbiavimo nuoširdumu, abipusiu pasitikėjimu, bendravimo kultūra, abipusiu suinteresuotumu vaiko ateitimi. Bendradarbiavimas bus produktyvus, jei ugdymo įstaiga turės autoritetą tėvų ir vaikų akyse, vyks pilietinis ir humanistinis ugdymas demokratiškumo principais bei bus panaudojamas darbo mikroaplinkoje patyrimas.

Kitas veiksnys, kuris gali keisti požiūrį į socialinį pedagoga, yra pedagogų mąstymas, kurį reikia keisti per bendrą mokytojų ir socialinio pedagogo veiklą. Autorė D. Skeirienė (2005) mano, kad XXI amžiaus pedagogai privalo turėti įvairių žinių, mokėti bendradarbiauti ir profesionaliai spręsti problemas. Ji išskiria keturias veiksmingai dirbančio pedagogo savybes:

- 1) Gausios žinios ir mokėjimas jomis naudotis;
- 2) Nuolatinis mokymasis, įvairių ugdymo būdų (modeliavimo, strategijos, procedūros) pritaikymas darbe;
- 3) Reflektavimas, bendradarbiavimas orientuotas į problemų sprendimą;
- 4) Noras tobulėti pačiam ir tobulinti ugdymo įstaigą.

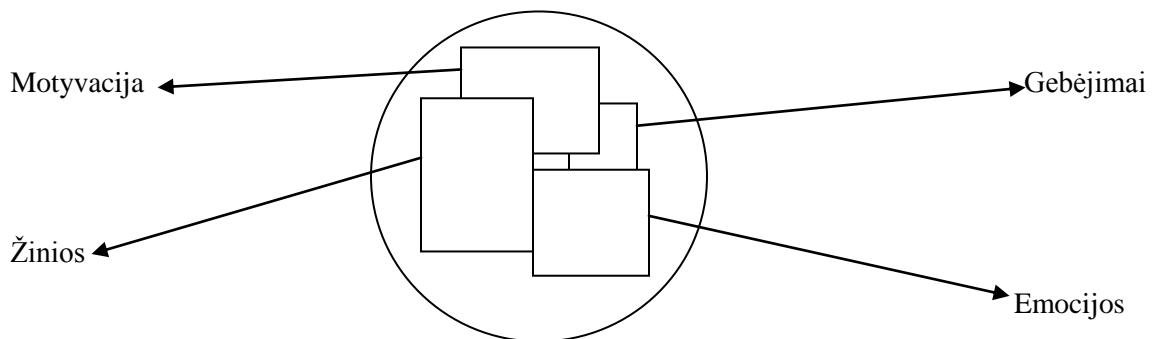
Kitaip sakant, pedagoginio bendradarbiavimo sistemos plėtra priklauso nuo visapusiško pedagogo pasirengimo bendradarbiauti. Pedagogas – pedagoginio bendradarbiavimo sistemos ugdymo įstaigoje iniciatorius ir organizatorius. Tačiau bendradarbiavimo vyksmui svarbūs ir visi kiti ugdymo institucijos bendruomenės nariai – pedagogai (mokytojai ir administracija) bei ugdytinių tėvai, kurie vienaip ar kitaip atliepia bei palaiko bendradarbiauti nusiteikusio pedagogo iniciatyvą. Bendradarbiavimo idėjos sklaida, tobulėjimas atsiranda tada, kai visi švietimo įstaigos bendruomenės nariai susivienija, įtvirtina tarpusavio santykius, nuolat juos plečia, stiprina, pokyčius kreipia tinkama linkme (Kontautienė, 2006). Šiuo atveju socialinis pedagogas gali būti tas iniciatorius ir organizatorius, kuris rodo didesnę iniciatyvą bendradarbiaujant su pedagogais, nes yra nemažai pedagogų, kurie nenoriai kreipiasi pagalbos į socialinį pedagogą. Socialinis pedagogas mokslo metų pradžioje galėtų prisistatyti mokytojams, priminti, kokias funkcijas jis atlieka, kokiam kabinete ir kokiomis valandomis jis dirba, naudinga, kad visuomet mokinio problemos sprendimo procese dalyvautų tiek pedagogas, tiek klasės auklėtojas, būtina aptarti bendradarbiavimo galimybes su pedagogais. Specialistas gali ruošti seminarus, diskusijas, skaityti pranešimus pedagogams, taip vis primindamas apie save, apie pasiektus rezultatus, apie atliekamas funkcijas mokykloje (Koršunovė, 2008)

G. Kvieskienės (2007, p. 22) nuomone, socialinio pedagogo, siekiančio keisti mokyklos bendruomenės požiūrį į jo profesinę veiklą, laukia sudėtingi iššūkiai (žr. 1 pav.). Autorė teigia, jog pozityvios socialinės sąveikos modeliavimas yra lengvai pažeidžiamas ir sudėtingas. Tai pavaizduota socialinio pedagogo veiklos trikampyje (vaikas, šeima, mokykla), kurioje išskirti svarbiausių kampų neįmanoma, nes visi jie vienodai reikšmingi. Pažeidus nors vieną iš šių kampų, yra labai sunku vėl iš naujo viską atstatyti, nes tai labai ilgas darbas, kurio metu reikia panaudoti žmogiškuosius išteklius ir pozityvios socializacijos resursus, kurie vėl gali sustiprinti mokyklos bendruomenę. Svarbiausia sąlyga, kuri reikalinga pradėti kurti pozityvios socialinės sąveikos bendradarbiavimo modelį, yra visų ugdymo proceso dalyvių į(si)traukimas į bendradarbiavimo modelio kūrimo procesą, bendra diskusija ir bendrai priimtas sprendimas siekiant bendradarbiavimo.

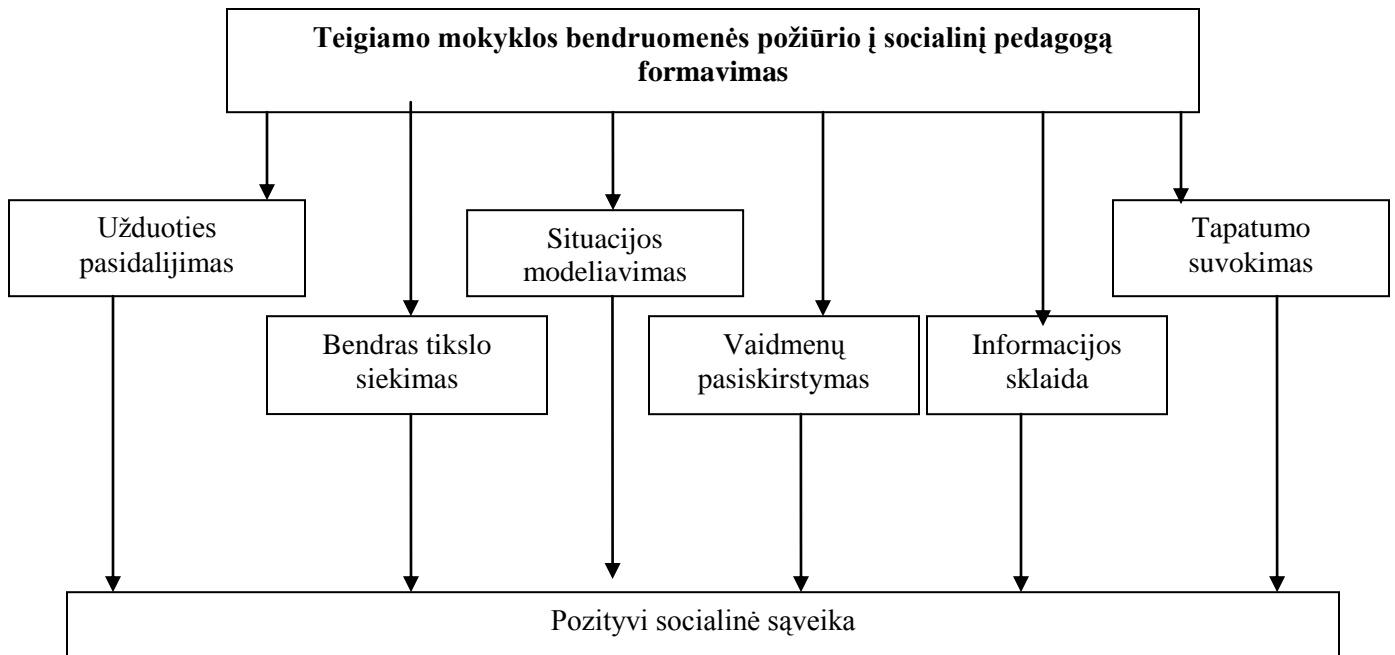
1 pav. Pozityviosios socialinės sąveikos modeliavimas (pagal Kvieskienę, 2007)

E. Laumenskaitė ir E. Petkevičiūtė (2004) nurodo, kad bendradarbiavimas yra efektyvus, kai sanklodiškai veikia motyvacijos, žinių, gebėjimų ir emocijų komponentai (žr. 2 pav.).

2 pav. Bendradarbiavimą įtakojantys veiksniai (pagal Laumenskaitę, Petkevičiūtę, 2004)

Pasak E. Laumenskaitės, E. Petkevičiūtės (2004), bendradarbiaujant individas gali turėti žinių, gebėjimų ir vadovautis vertybėmis, tačiau jei nebus motyvacijos, bendradarbiavimas bus neefektyvus. Tačiau, jei nebus žinių ir įgūdžių, bendradarbiavimas taip pat nebus efektyvus, nes procesas bus užpildytas ne tikslo siekiu, o nesusipratimais, konfliktinėmis situacijomis ir nusivylimu. Emocinis komponentas reiškia, kad bendradarbiaujantys asmenys turi jausti pasitenkinimą bendradarbiaudami. Tik visos mokyklos bendruomenės pastangomis per bendradarbiavimą galima pasiekti kad jos nariai jaustų pasitenkinimą, kai jie jaus pasitenkinimą savo atliekama veikla, jie kitaip pradės vertinti socialinį pedagogą (žr. 3 pav.).

3 pav. Pozityvios socialinės sąveikos formavimas (pagal Gedvilienę, 2000)

Darbe remiamasi G. Gedvilienės (2000) pozityvios socialinės sąveikos formavimo modeliu. Ugdymo bendradarbiaujant principų laikymasis leidžia formuoti pozityvią socialinę sąveiką tarp mokyklos bendruomenės ir socialinio pedagogo. Požiūris formuojamas per užduoties pasidalijimą, bendrą tikslo siekimą, vaidmenų pasiskirstymą, situacijos modeliavimą, tapatumo suvokimą ir informacijos sklaidą ir tik tuomet einam link pozityvios socialinės sąveikos kūrimo (Gedvilienė, 2000).

Apibendrinus pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo, tiriant mokyklos bendruomenės požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą, teorinius aspektus, galima teigti, jog nuo mokyklos bendruomenės (mokytojų, tėvų, mokinių) požiūrio į socialinio pedagogo profesinę veiklą, priklauso pozityvios socialinės sąveikos formavimas. Šią sąveiką formuoja įvairūs veiksniai, kaip asmeninės ir profesinės savybės, vyraujančios nuostatos ir stereotipai, socialinio pedagogo profesijos prestižas ir įvaizdis visuomenėje. Bendruomenės požiūrį įtakoja asmens fizinis patrauklumas, stilius, asmenybės charakteristikos, asmeninės ir profesionalios specialisto darbo strategijos, todėl, pirmiausia, pats socialinis pedagogas turi sukurti tokią aplinką, kuri formuotų pasitikėjimą. Jis turi būti fiziškai patrauklus (tvarkinga apranga, šukuosena), pasižymėti etišku elgesiu su kolegomis (etiškų taisyklių ir reikalavimų laikymasis), nuolat mokyklos bendruomenei priminti apie save, skatinti kartu dirbti ir siekti bendrų tikslų. Svarbiausia, kad pats socialinis pedagogas suvoktų, kad svarbu yra vertinti savo atliekamas funkcijas, naudojamus darbo metodus ir būdus, padedančius pasiekti efektyvių darbo rezultatų, nes požiūrio kaitos procesas pirmiausia turi prasidėti nuo paties socialinio pedagogo.

2. POZITYVIOS SOCIALINĖS SĄVEIKOS MODELIAVIMO, TIRIANT GIMNAZIJOS BENDRUOMENĖS POŽIŪRĮ Į SOCIALINIO PEDAGOGO PROFESINĘ VEIKLĄ, PRAKTINIAI ASPEKTAI

2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Siekiant ištirti pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo, tiriant gimnazijos bendruomenės požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą, ypatumus ir galimybes, buvo atlikta anketinė apklausa, kurioje dalyvavo 95 pedagogai ir 113 mokinių iš Šiaulių ir Rokiškio miestų gimnazijų, kurie buvo pasirinkti remiantis patogiąja imtimi.

Tyrimui atlikti parengta pedagogams skirta apklausa raštu, naudojant tyrimo instrumentą – klausimyną (žr. 1 priedas). Anketinės apklausos klausimynai buvo sudaryti remiantis teoriniam temos pagrindimui naudotais literatūros šaltiniais. Klausimyną sudaro tokie blokai: 1) demografinis (duomenys apie tiriamuosius – lytis, amžius, darbo patirtis, kvalifikacinė kategorija); 2) požiūris į socialinį pedagogą, kaip į asmenį, ir į jo profesinę veiklą (socialinio pedagogo samprata, asmeninės ir profesinės savybės, vertybinės nuostatos darbe, funkcijos, suformuoti stereotipai); 3) bendra veikla ir būdai, kurie gali padėti pakeisti požiūrį į socialinį pedagogą (požiūris į bendradarbiavimą, bendravimo formas, pagrindiniai bendradarbiavimo motyvai); 4) Pozityvios socialinės sąveikos modeliavimas gimnazijos bendruomenėje (kas turi formuoti ir kaip galima gerinti tarpusavio ryšius mokykloje). Anketinės apklausos rezultatai buvo apdoroti SPSS (Statistical package for the social sciences) ir Microsoft Excel programomis. Apibendrinimui naudotas duomenų pateikimas iliustruotas paveikslais ir lentelėmis.

Mokiniams atlikti parengta apklausa raštu (žr. 2 priedas), kurioje buvo prašoma atsakyti į pateiktus klausimus. Šie klausimai skirti išsiaiškinti mokinių požiūrį į socialinį pedagogą, kaip į asmenį, ir į jo profesinę veiklą. Mokinių atsakymų į apklausos klausimus turinys nagrinėtas taikant kokybinį turinio analizės metodą.

2.2. Tyrimo rezultatai ir jų analizė

2.2.1. Pozityvios socialinės sąveikos modeliavimas tiriant gimnazijos pedagogų požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą

Siekiant ištirti pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo, tiriant gimnazijos bendruomenės požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą, ypatumus ir galimybes, buvo apklausti gimnazijoje dirbantys pedagogai. Tiriamieji buvo pasirinkti remiantis patogiąja imtimi. Tyrime dalyvavo 95 pedagogai iš Šiaulių ir Rokiškio gimnazijų. Atlikdama kiekybinį tyrimą naudojau vieną iš sociologinio tyrimo metodų – anketinę apklausą. Domėtasi tokiais respondentų demografiniais duomenimis: lytis, amžius, darbo patirtis, kvalifikacinė kategorija. Apklausos rezultatai pasiskirstė taip:

1 lentelė

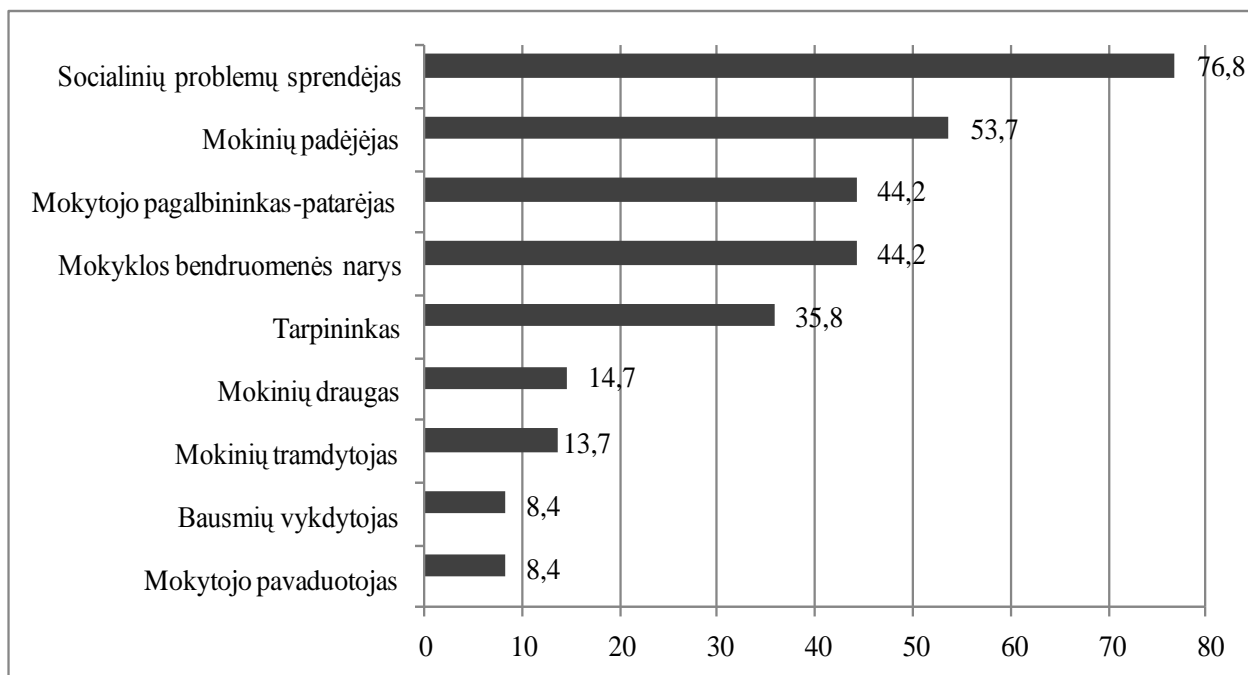
Sociodemografinės, tyrime dalyvavusių pedagogų, charakteristikos (N=95)

Požymis	Skaičius (N)	Procentai (%)
Lytis:		
Moteris	81	85
Vyras	14	15
Amžius:		
Iki 25 m.	7	7
26-35 m.	12	13
36-45 m.	42	44
46-55 m.	14	15
56-65 m.	18	19
66 ir daugiau	2	2
Pedagoginė darbo patirtis:		
Iki 1 m.	7	7
1-5 m.	14	15
6-10 m.	43	45
11-15 m.	19	20
Daugiau kaip 15 m.	12	13
Kvalifikacinė kategorija:		
Mokytojas	31	17
Vyresnysis mokytojas	40	42
Mokytojas metodininkas	16	33
Mokytojas ekspertas	8	8

Duomenys atskleidžia, jog didžiausia dalis tyrime dalyvavusių respondentų yra moterys (85 proc.), tai patvirtina, kad pedagoginį darbą dažniau renkasi moterys nei vyrai. Didžioji dalis tyrime

dalyvavusių respondentų yra 36-45 metų amžiaus pedagogai (44 proc.). Apklausoje daugiausiai dalyvavo pedagogų turinčių 6-10 metų darbo patirtį (45 proc.). Tai rodo, kad gimnazijoje vis daugiau dirba jaunesnių pedagogų, tačiau neturinčių didelės darbo patirties. Aptariant kvalifikacinę kategoriją, galima teigti, jog didžiausia dalis tyrime dalyvavusių respondentų, yra įgiję vyresniojo mokytojo kvalifikaciją (42 proc.), o mažiausiai – mokytojo eksperto kvalifikaciją (8 proc.). Tai tik patvirtina, kad pedagogai kelia savo kvalifikaciją, tačiau jie nesiryžta siekti mokytojo metodininko ar eksperto kvalifikacijos. Galima daryti prielaidą, kad tam įtakos turi pakankamai aukšti reikalavimai, kurie ne visiems yra įveikiami.

Socialinio pedagogo veiklos efektyvumas švietimo įstaigose priklauso nuo daugybės veiksnių (asmens profesinių ir asmeninių savybių, darbo kultūros, atliekamų funkcijų), tačiau vienas iš svarbiausių veiksnių, yra kitų žmonių požiūris į socialinį pedagoga, todėl buvo norima sužinoti, kaip gimnazijose dirbantys pedagogai apibūdina socialinį pedagoga (žr. 4 pav.)

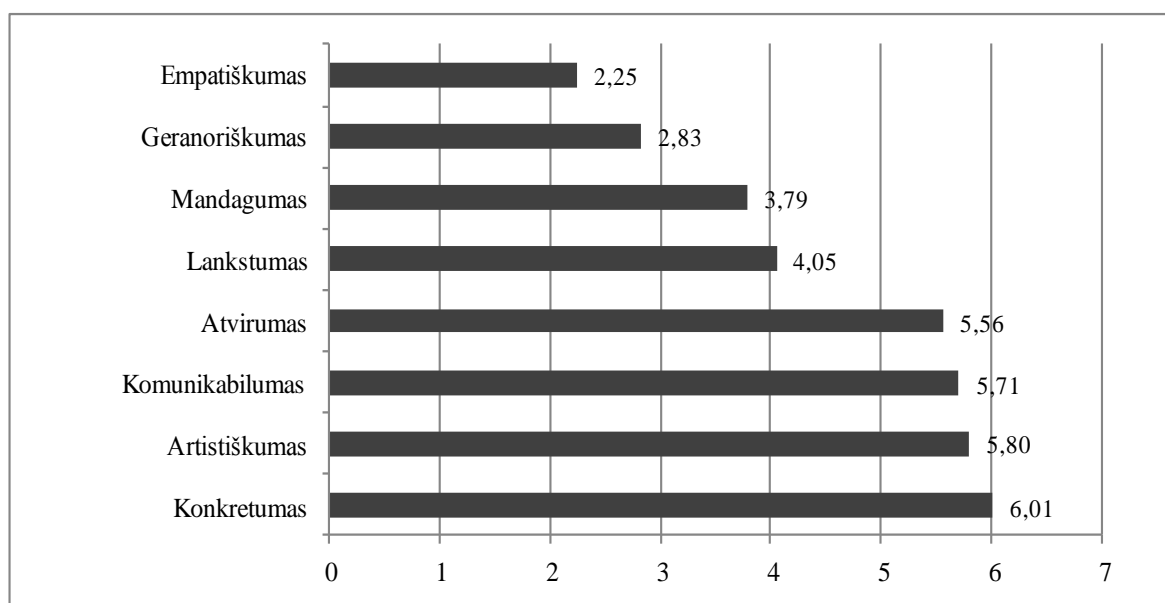

4 pav. Socialinio pedagogo samprata (N=95/%)

Atsakant į šį klausimą didžioji dauguma respondentų teigė, kad socialinis pedagogas yra socialinių problemų sprendėjas (76,8 proc.) ir mokinių padėjėjas (53,7 proc.). Respondentų nuomone, socialinis pedagogas yra specialistas, kuriam atitenka atsakomybė už socialinių problemų sprendimą ir pagalbos teikimą (Kvieskienė, Šimaitis, 2005). Galima daryti prielaidą, kad pedagogai vadovaujasi nuostata, jog socialinis pedagogas vienas gali padėti mokiniams išspręsti visas problemas, tačiau taip manyti yra klaidinga, nes problemų sprendimo procese turi dalyvauti visi

mokyklos bendruomenės nariai, o ne vienas socialinis pedagogas, nes tik suderinus visos komandos narių veiklos funkcijas ir priemones, galima pasiekti teigiamą rezultatą (Vaicekauskienė, 2003).

Kiekvieno iš mūsų gyvenime yra svarbus momentas, kuomet tenka atsakingai pasirinkti, kokią norime įgyti profesiją. Svarbus yra ne tik paties žmogaus nusiteikimas, bet ir jo asmeninės savybės, kurios gali padėti arba atvirkščiai trukdyti būsimoje profesinėje veikloje. Socialinio pedagogo profesijoje asmeninės savybės yra labai reikšmingos, nes jos turi didelę įtaką santykiuose su kitais žmonėmis, todėl buvo pasidomėta gimnazijoje dirbančių pedagogų, kokios asmeninės savybės yra svarbiausios, kuriomis turėtų pasižymėti socialinis pedagogas (žr. 5 pav.).

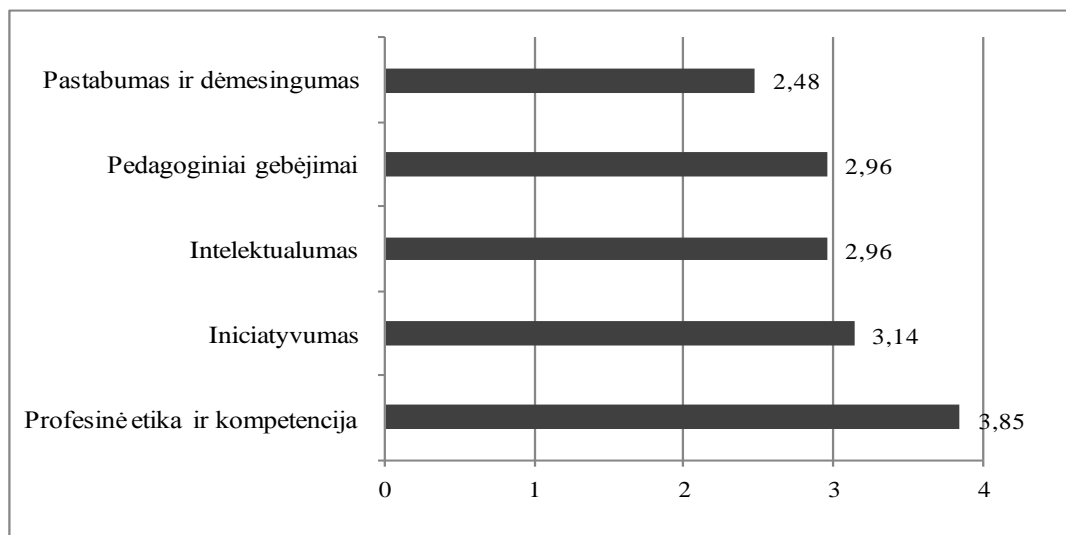
5 pav. Socialinio pedagogo asmeninės savybės (N=95/vidutiniai rangai)

Dauguma pedagogų (57,9 proc.) teigė, jog svarbiausia asmeninė savybė, kuria turėtų pasižymėti socialinis pedagogas, yra empatiškumas. Autorė G. Morozova (2005) akcentuoja, jog socialinio pedagogo darbe labai svarbu geriau suprasti žmogų, jo išgyvenimus, santykius su supančia aplinka, nes tik tuomet bus galima pažinti žmogų tokį, koks jis yra iš tikrųjų. Galima manyti, jog pedagogams įsijautimas į kito žmogaus situaciją, yra būtinas socialinio pedagogo asmenybės bruožas. Ši savybė tobulėja, didėjant specialisto gyvenimiškai ir profesinei patirčiai (Morozova, 2005).

Friedman testu atlikta statistinė duomenų analizė parodė, kad rangavimas yra statistiškai reikšmingas ($Chi^2=238,811$; $p<0,05$). Svarbiausia socialinio pedagogo asmeninė savybė yra empatiškumas, o mažiausiai svarbi – konkretumas.

Kiekvienoje profesijoje svarbus elementas yra mokėjimas pateikti save. Tam padeda

profesinis įvaizdis, kurio vienas iš komponentų yra profesinės savybės (pastabumas, iniciatyvumas, intelektualumas ir t.t.), kuriomis pasižymi specialistas. Šios savybės padeda socialiniam pedagogui įsitvirtinti profesiskai ir kaip asmenybei (Leliūgienė, 2003). Buvo pasidomėta mokykloje dirbančių pedagogų, kokios asmeninės savybėmis yra svarbiausios, kuriomis turėtų pasižymėti socialinis pedagogas (žr. 6 pav.).

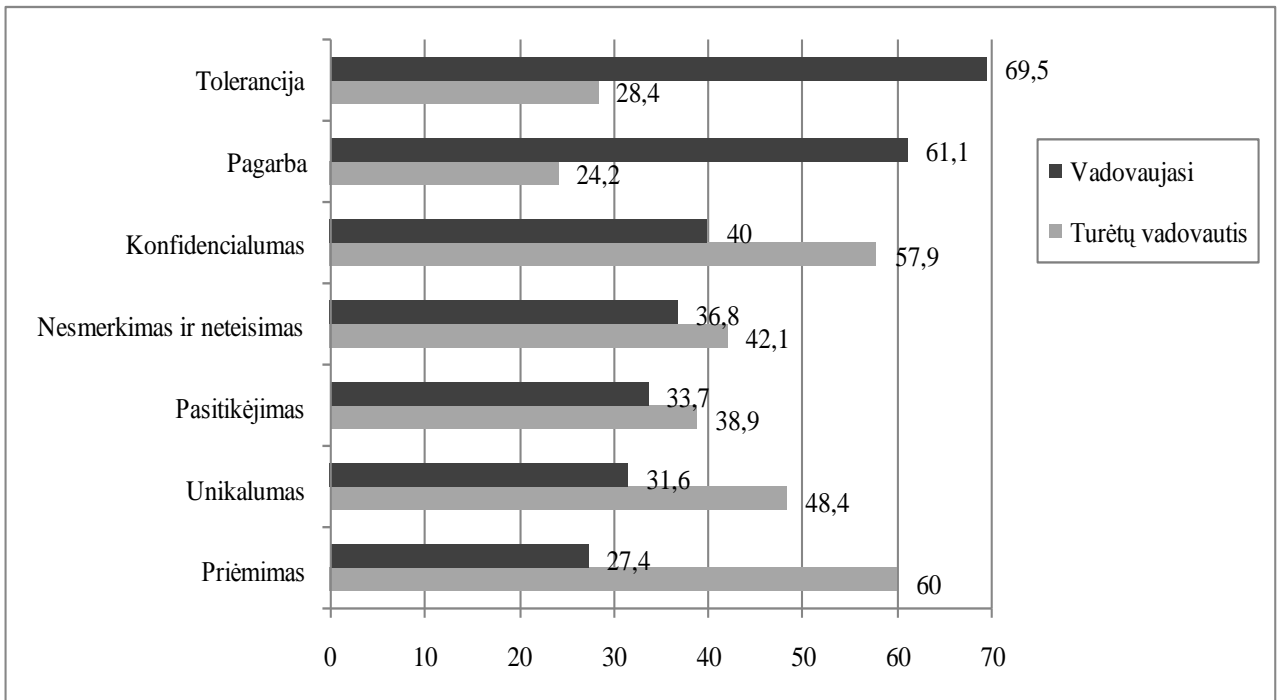

6 pav. Socialinio pedagogo profesinės savybės (N=95/vidutiniai rangai)

Dauguma pedagogų (54,7 proc.) teigė, jog svarbiausia profesinė savybė, kuria turėtų pasižymėti socialinis pedagogas, yra pastabumas ir dėmesingumas. Galima teigti, jog pedagogų nuomone, socialinis pedagogas turi būti pastabus ir dėmesingas profesinėje veikloje, tam kad kuo greičiau būtų pastebėtos problemos, kurias reikia išspręsti, nes pastabus ir dėmesingas asmuo greičiau išsprendžia problemas.

Friedman testu atlikta statistinė duomenų analizė parodė, kad rangavimas yra statistiškai reikšmingas ($Chi^2=45,260$; $p<0,05$). Svarbiausia socialinio pedagogo profesinė savybė yra pastabumas ir dėmesingumas, o mažiausiai svarbi – profesinė etika ir kompetencija.

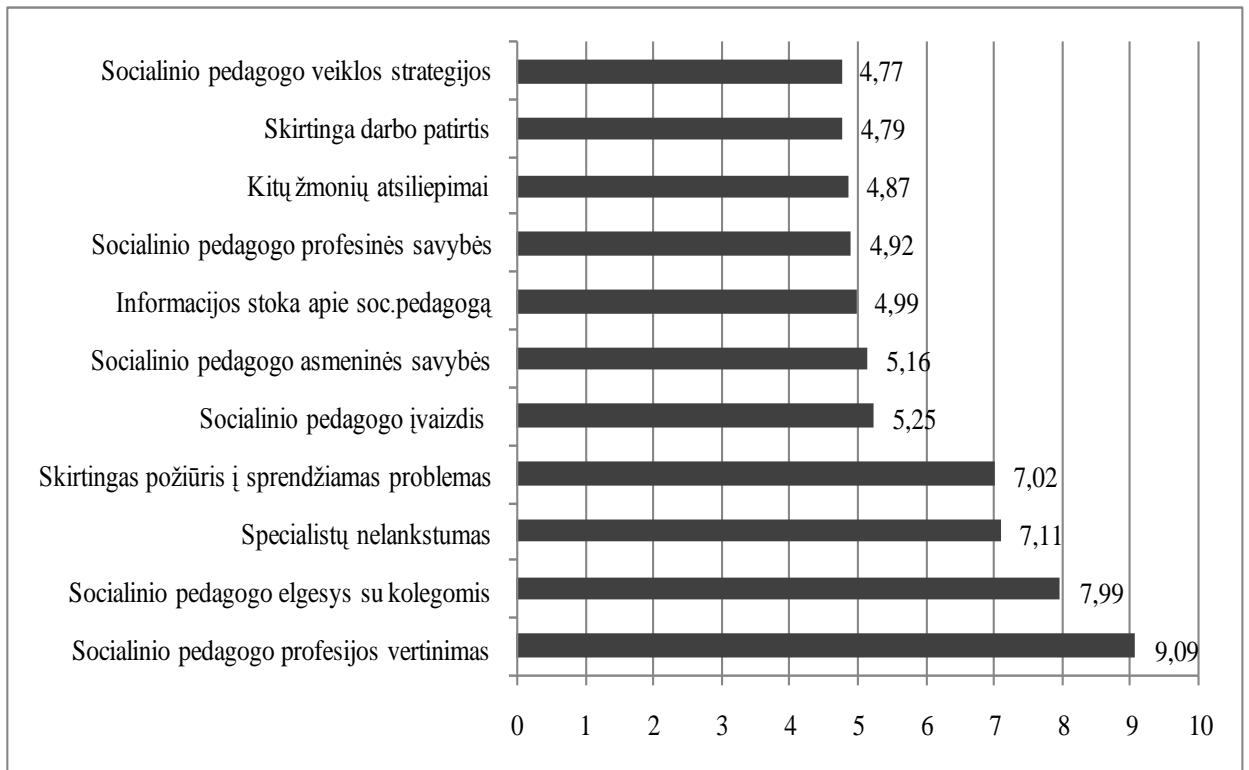
Kiekvienas žmogus gyvenime vadovaujasi jam svarbiomis nuostatomis, kurios atspindi jo elgesį ir veiksmus. Vertybines nuostatas mes galime apibūdinti kaip principus, kuriais žmogus stengiasi vadovautis. Socialinis pedagogas savo darbe taip pat vadovaujasi vertybinėmis nuostatomis, kurios yra įgytos, ir sąmoningai ar nesąmoningai daro įtaką santykiams su kitais, todėl gimnazijoje dirbančių pedagogų buvo pasidomėta, kokiomis vertybinėmis nuostatomis savo darbe vadovaujasi ir turėtų vadovautis socialinis pedagogas (žr. 7 pav.).

7pav. Socialinio pedagogo vertybinės nuostatos (N=95/ %)

Didžioji dauguma respondentų teigė, kad socialinis pedagogas vadovaujasi tolerancija (69,5 proc.) ir pagarba (61,1 proc.), tačiau labiau turėtų atkreipti dėmesį į konfidencialumo (57,9 proc.) ir priėmimo (60 proc.) principų laikymąsi. Galima manyti, jog socialinio pedagogo elgesys su kolegomis yra pagarbus, tačiau pedagogams trūksta pasitikėjimo šiuo specialistu, nes jis nesilaiko konfidencialumo principų, o tai labai svarbu profesinėje veikloje, kadangi tik pasitikėdami socialiniu pedagogu, mokytojai bus linkę bendradarbiauti. (Kvieskienė, Merfeldaitė, 2002).

Mokyklos bendruomenės požiūrio formavimą į socialinio pedagogo profesinę veiklą įtakoja įvairūs veiksniai, kurie apima socialinio pedagogo asmenines ir profesines savybes, sukurtą įvaizdį, veiklos strategijas, turimą patirtį ir kt., todėl buvo siekiama sužinoti, kuris, pedagogų nuomone, veiksnys yra svarbiausias formuojant požiūrį į socialinį pedagogą (žr. 8 pav.).

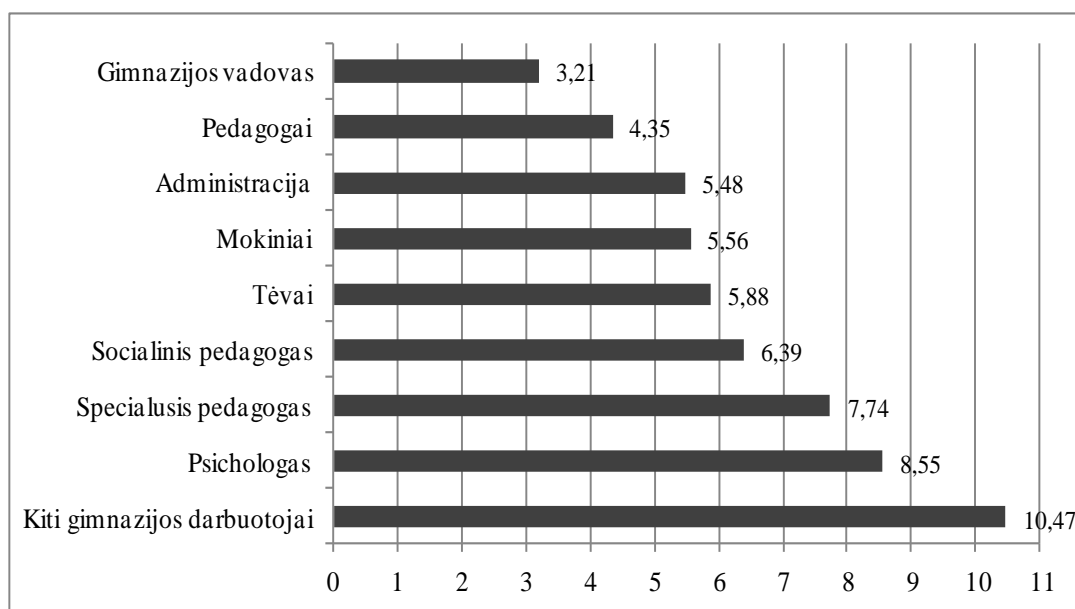

8 pav. Veiksniai, formuojantys požiūrį į socialinį pedagogą (N=95/vidutiniai rangai)

Dauguma pedagogų (28,4 proc.) teigė, jog svarbiausias veiksnys, kuris formuoja požiūrį į socialinį pedagogą, yra socialinio pedagogo pasirinktos veiklos strategijos ir metodai. Galima daryti prielaidą, jog pedagogai socialinį pedagogą vertina pagal jo naudojamus darbo metodus ir strategijas ir jeigu, šie metodai yra nepriimtini, ar netenkina pedagogų reikalavimų, tarp kolegų atsiranda prieštaravimai, kurie suformuoja neigiamą socialinio pedagogo įvaizdį.

Friedman testu atlikta statistinė duomenų analizė parodė, kad rangavimas yra statistiškai reikšmingas ($Chi^2=204,000$; $p<0,05$). Svarbiausias veiksnys, kuris formuoja požiūrį į socialinį pedagogą, yra socialinio pedagogo veiklos strategijos ir metodai, mažiausiai svarbus – socialinio pedagogo profesijos vertinimas.

Glaudūs gimnazijos bendruomenės ryšiai yra reikalingi tam, kad gimnazijoje vyktų sėkminga socializacija, būtų puoselėjami humaniški tarpusavio santykiai, tačiau šie ryšiai neatsiranda savaime, todėl respondentų buvo pasidomėta, kurie gimnazijos bendruomenės nariai turi daugiausiai galių suformuoti tvirtą bendruomenę (žr. 9 pav.).

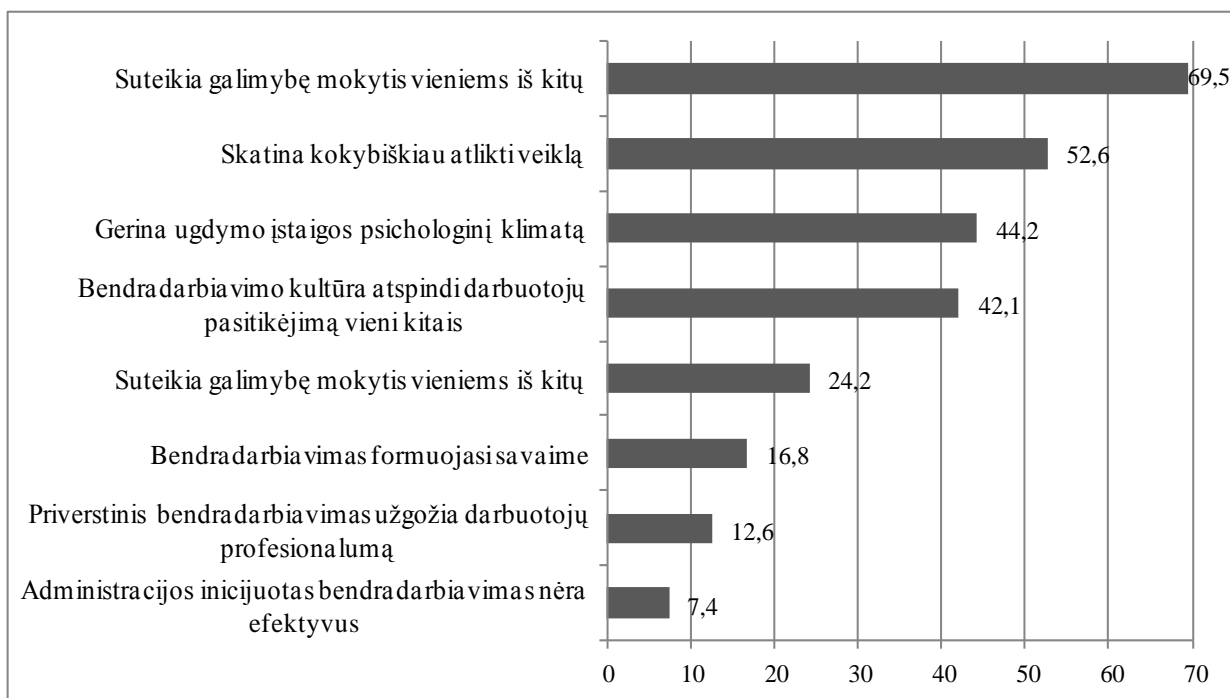

9 pav. Asmenys, formuojantys tarpusavio ryšius gimnazijos bendruomenėje (N=95/vidutiniai rangai)

Dauguma respondentų (38,9 proc.) teigė, kad svarbiausias gimnazijos bendruomenės narys, kuris gali suformuoti tvirtus tarpusavio ryšius gimnazijos bendruomenėje, yra ugdymo įstaigos vadovas. Galima manyti, kad vadovas ugdymo įstaigoje užima lyderio poziciją, nes jis gali išskirti tikslus ir suburti komandą jų siekimui. Vadovo vadovavimo stilius, bendravimas su kolegomis, tikslų įgyvendinimas, problemų sprendimas ir kiti aspektai veikia bendruomenės gyvenimą. Galima manyti, jeigu ugdymo įstaigos vadovas teigiamai vertins socialinio pedagogo darbą, nuolat akcentuos socialinio pedagogo profesijos reikalingumą, tai ir kiti ugdymo dalyviai pradės teigiamai žiūrėti į šį specialistą.

Friedman testu atlikta statistinė duomenų analizė parodė, kad rangavimas yra statistiškai reikšmingas ($Chi^2=519,465$; $p<0,05$). Svarbiausias asmuo, kuris formuoja tvirtus tarpusavio ryšius gimnazijos bendruomenėje, yra ugdymo įstaigos vadovas, o mažiausiai įtakos formavimui turi kiti mokyklos darbuotojai (valytojos, budėtojos, valgyklos darbuotojos).

Bendradarbiavimas yra socialinės sąveikos forma, kuria siekiama organizuoti bendrą asmenų veiklą, derinti bendrus veiksmus, plėsti socialinius bendradarbiavimo pagalbos santykius. (Večkienė, Jucevičienė, Jucevičius ir kt., 1996), todėl buvo pasidomėta gimnazijoje dirbančių pedagogų, kaip jie suvokia bendradarbiavimą (žr. 10 pav.).

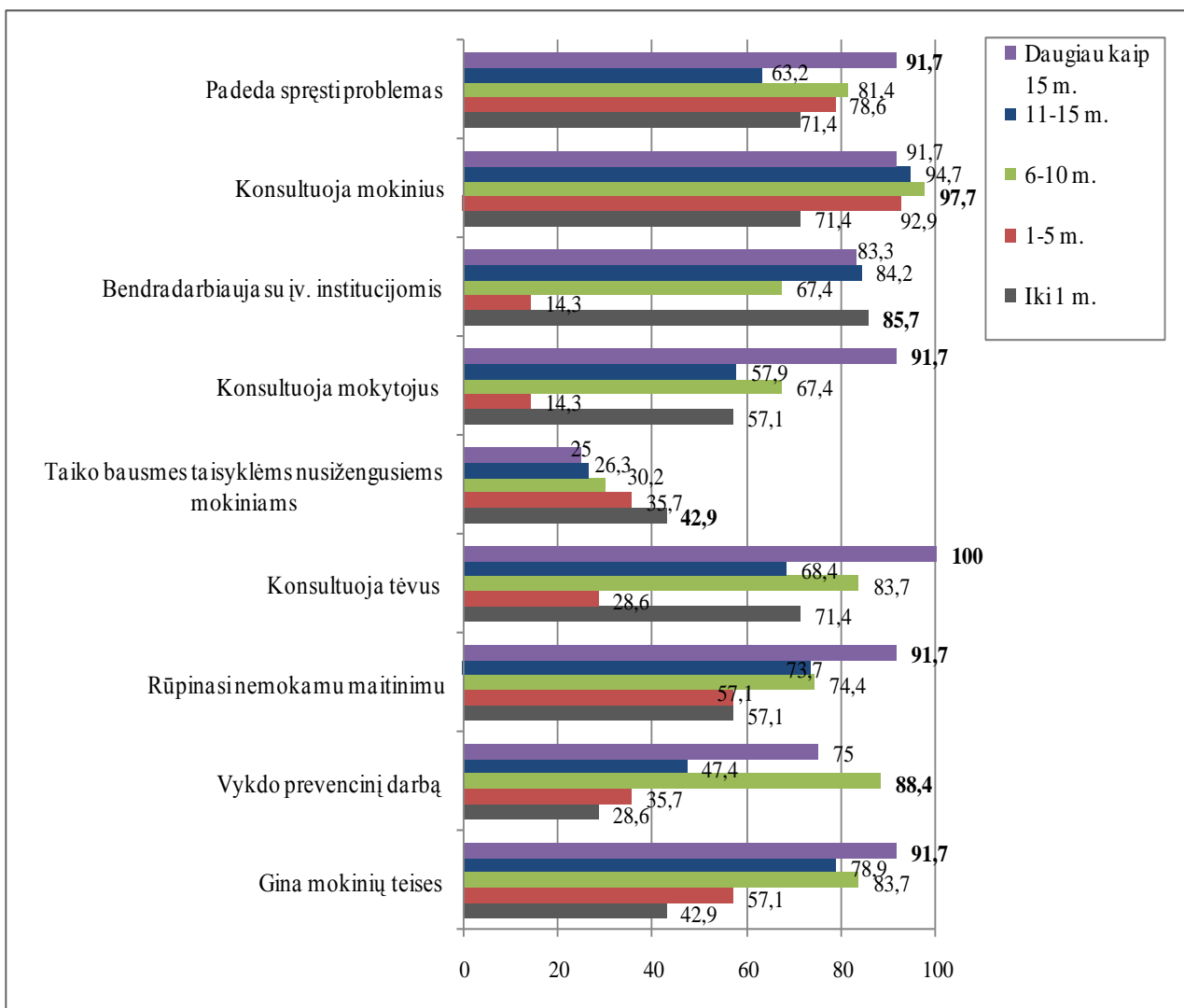
10 pav. Ugdymo proceso dalyvių bendradarbiavimas, %

Didžioji dauguma respondentų (69,5) teigė, kad bendradarbiavimas suteikia galimybę mokytis vieniems iš kitų. Galima daryti prielaidą, jog pedagogai palankiai vertina bendradarbiavimą, nes derindami bendrus veiksmus ir siekdami bendro tikslo, jie mokosi iš savo kolegų. Mažesnė dalis respondentų (52,6 proc.) teigė, kad bendradarbiavimas skatina kokybiškiau atlikti veiklą. Galima manyti, kad pedagogai vertina bendradarbiavimą ir suvokia, jog bendras rezultatas bus vertingas tik tuo atveju, kai jie kartu atliks užduotį (Johnson, 2003).

Apibendrinus respondentų atsakymus, galima teigti, jog dauguma gimnazijoje dirbančių pedagogų, socialinį pedagogą apibūdina kaip socialinių problemų sprendėją ir mokytojų bei mokinių pagalbininką. Profesinėje veikloje socialinis pedagogas turi būti empatiškas, pastabus ir dėmesingas, jis turėtų vadovautis konfidencialumo ir priėmimo principais. Svarbiausias veiksnys, kuris formuoja požiūrį į socialinį pedagogą, yra paties socialinio pedagogo naudojamos veiklos strategijos ir metodai, kuriuos jis tako savo profesinėje veikloje, o ugdymo įstaigos vadovas yra svarbiausias bendruomenės narys, kuris formuoja tvirtus tarpusavio ryšius gimnazijoje ir gali pakeisti neigiamą požiūrį į socialinį pedagogą.

2.2.2. Pedagogų, turinčių skirtingą darbo patirtį, požiūris į socialinio pedagogo profesinę veiklą

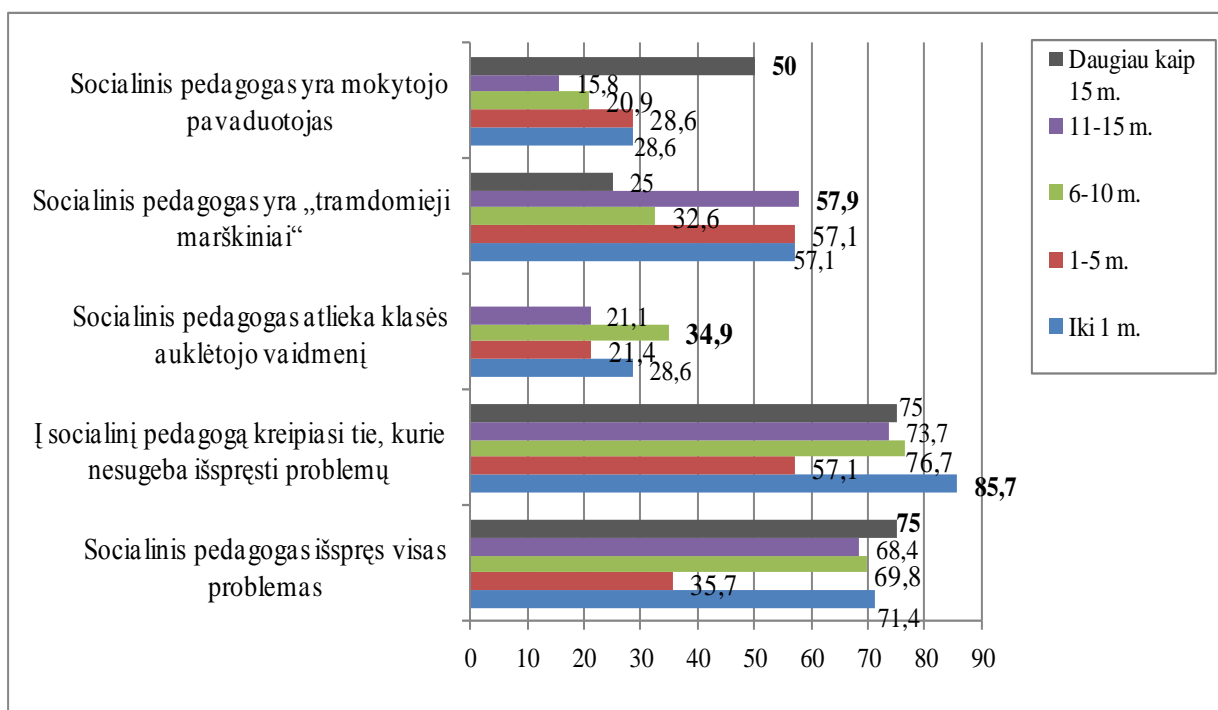
Viena iš svarbiausių institucijų, kurioje socialinis pedagogas tarpininkauja tarp asmens ir visuomenės, padeda asmenybei ir šeimai, yra mokykla. Joje socialinis pedagogas dirba su įvairaus amžiaus vaikais, jų šeimomis, įvairių įsitikinimų ir nusistatymų žmonėmis, stengiasi suteikti pagalbą ir kurti saugia aplinką, todėl buvo svarbu pasidomėti gimnazijoje dirbančių pedagogų, kaip dažnai socialinis pedagogas gimnazijoje atlieka numatytas funkcijas (žr. 11 pav. parengtą pagal kriterijų visada).

11 pav. Socialinio pedagogo funkcijos gimnazijoje, priklausomai nuo pedagogų darbo patirties (N=95/%)

Pedagogai, dirbantys gimnazijoje daugiau nei penkiolika metų, teigė, kad socialinis pedagogas visada padeda spręsti problemas (91,7 proc.), gina mokinių teises (91,7 proc.), rūpinasi nemokamu maitinimu (91,7 proc.), konsultuoja tėvus (100 proc.), konsultuoja mokytojus (91,7 proc.).

Pedagogai, dirbantys pedagoginį darbą 6-10 metų, teigė, kad socialinis pedagogas visada vykdo prevencinį darbą (88,4 proc.), konsultuoja mokinius (97,4 proc.). Gimnazijoje ne ilgiau metų dirbantys pedagogai teigė, kad socialinis pedagogas visada bendradarbiauja su įvairiomis institucijomis (85,7 proc.) ir taiko bausmes taisyklėms nusižengusiems mokiniams. Skirtumai tarp socialinio pedagogo funkcijų (ginti mokinių teises, rūpintis nemokamu maitinimu, konsultuoti tėvus ir mokytojus, vykdyti prevencinį darbą, bendradarbiauti su įvairiomis institucijomis, taikyti bausmes vidaus taisyklėms nusižengusiems mokiniams) ir darbo patirčių (iki 1 metų, 1-5 metų, 6-10 metų, 11-15 metų, ir daugiau kaip penkiolika metų) yra statistiškai reikšmingi ($p < 0,05$) (žr. 3 priedas, 1 lentelė). Didesnę darbo patirtį turintys pedagogai, įvardija daugiau socialinio pedagogo funkcijų nei mažesnę darbo patirtį turintys pedagogai. Galima daryti prielaidą, jog didesnę darbo patirtį turintys pedagogai, turi daugiau informacijos apie socialinio pedagogo profesinę veiklą, o tai formuoja palankesnę požiūrį į socialinį pedagoga. Tuo tarpu pedagogai, kurie gimnazijoje dirba neilgai, neturi pakankamai žinių apie socialinio pedagogo profesinę veiklą, todėl jį vertina neigiamai, nes mano, jog jis taiko bausmes vidaus taisyklėms nusižengusiems mokiniams. Statistiškai reikšmingų skirtumų nebuvo tarp socialinio pedagogo funkcijos padėti spręsti problemas ir konsultuoti mokinius. Galima teigti, kad su šiais teiginiais sutinka įvairių darbo patirtį turintys pedagogai.

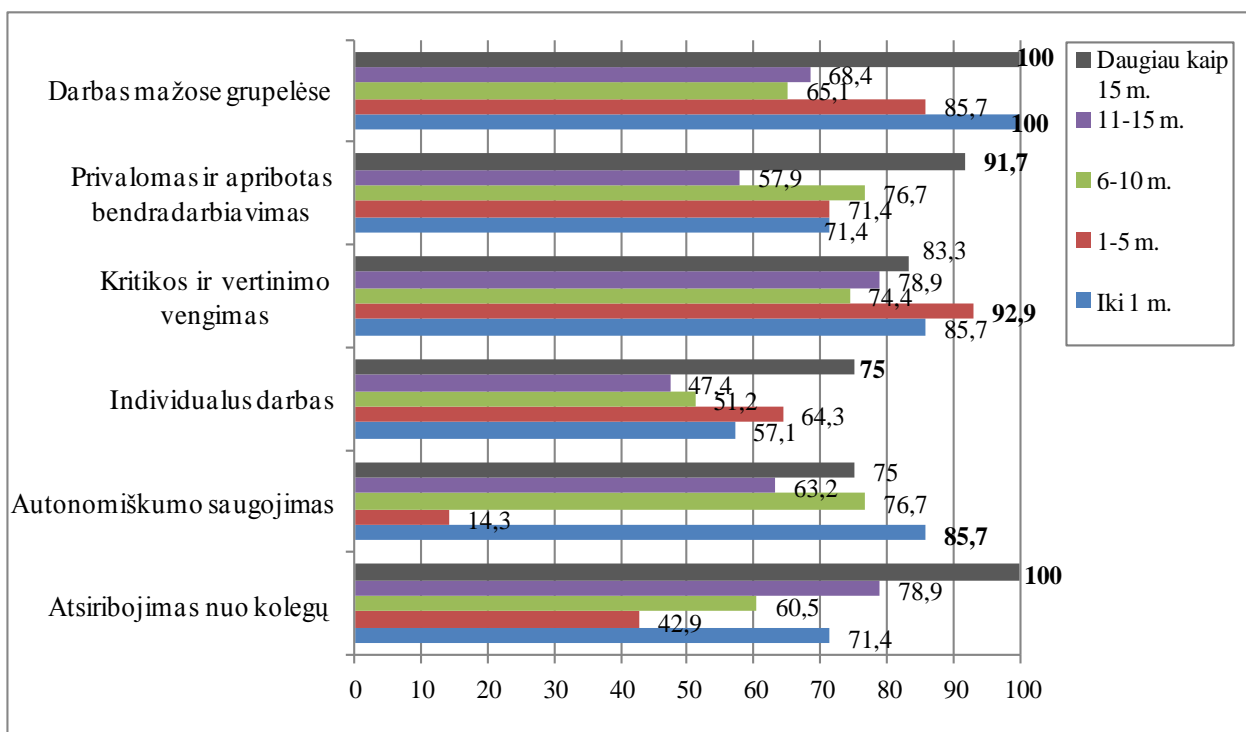

12 pav. Stereotipai, būdingi socialinio pedagogo veiklai, priklausomai nuo pedagogų darbo patirties

(N=95/%)

Socialinio pedagogo darbo veiksmingumui gimnazijoje įtaką daro įvairūs stereotipai, kuriuos dažniausiai suformuoja informacijos stygius arba netiksli informacija (Pruskus, 2004), todėl buvo norima sužinoti, kokie stereotipai yra būdingi socialinio pedagogo atliekamai veiklai. (žr. 12 pav. parengtą pagal kriterijų sutinku).

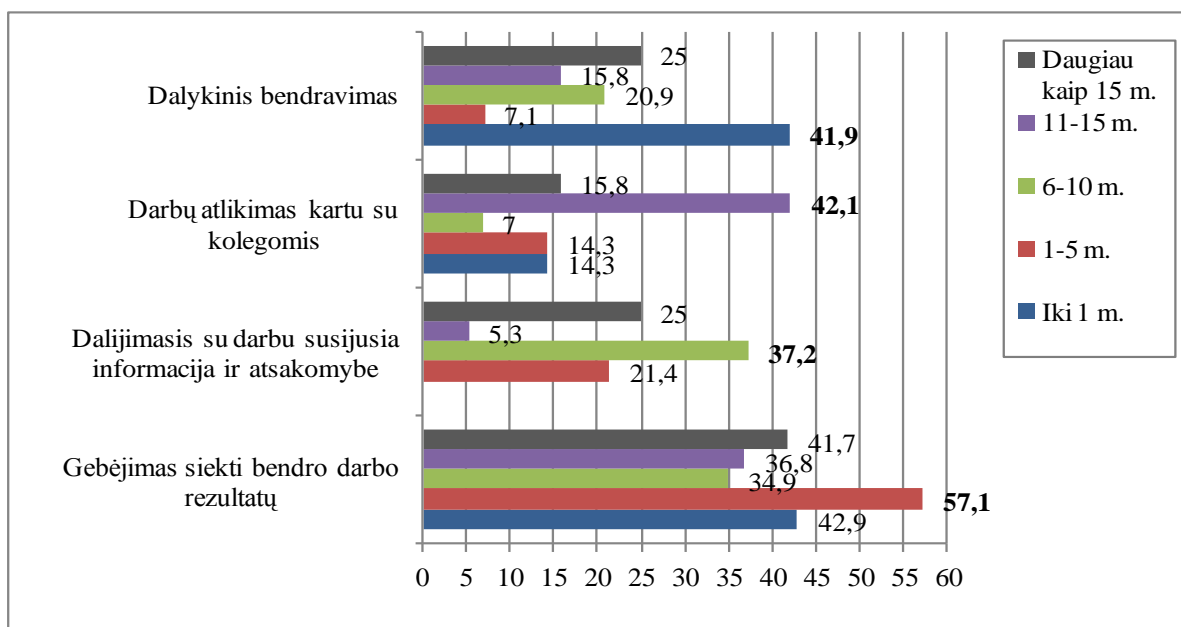
Kaip galima matyti iš 12 lentelėje pateikiamų rezultatų, daugiau nei 15 metų gimnazijoje dirbantys pedagogai sutinka, jog socialinis pedagogas yra mokytojo pavaduotojas (50 proc.) ir jis išspręs visas problemas (75 proc.). Galima teigti, jog gimnazijoje vyrauja požiūris, jog socialinis pedagogas yra visas problemas išsprendžiantis specialistas, o reikalui esant, jis gali būti ir mokytojo pavaduotojas. Pedagogai, turintys 11-15 metų darbo patirtį, sutinka, kad socialinis pedagogas yra „trandomieji marškiniai“ (57,9 proc.). Galima manyti, kad 11-15 metų darbo patirtį turintys pedagogai naudojami socialiniu pedagogu kaip priemone sutramdyti mokinius. Nuo 6 iki 10 metų dirbantys pedagogai sutinka, jog socialinis pedagogas atlieka klasės auklėtojo vaidmenį, o ne ilgiau 1 metų darbo stažą turintys pedagogai mano, jog į socialinį pedagogą kreipiasi tik tie, kurie nesugeba išspręsti problemų. Statistiškai reikšmingas skirtumas pastebimas tarp pedagogų, turinčių skirtingą darbo patirtį, teigiant, jog socialinis pedagogas yra „trandomieji marškiniai“ ($p=0,04$) (žr. 3 priedas, 2 lentelė). Galima daryti prielaidą, kad skirtinga darbo patirtis yra vienas iš veiksnių, kuris formuoja požiūrį į socialinį pedagogą (Žydzūnaitė, Merkys, Jonušaitė, 2004).

13 pav. Bendruomenės kultūros formos, veikiančios požiūrio formavimą į socialinį pedagogą, priklausomai nuo pedagogų darbo patirties (N=95/%)

Amerikiečių autorius A. Hargreaves (1999) išskiria keturias bendruomenės kultūros formas, kurios skirtingai veikia pedagogų darbą ir požiūrį, todėl šiuo klausimu buvo siekiama sužinoti, ar šios bendruomenės kultūros formos veikia požiūrio formavimą į socialinį pedagogą. (žr. 13 pav. parengtą pagal kriterijų sutinku).

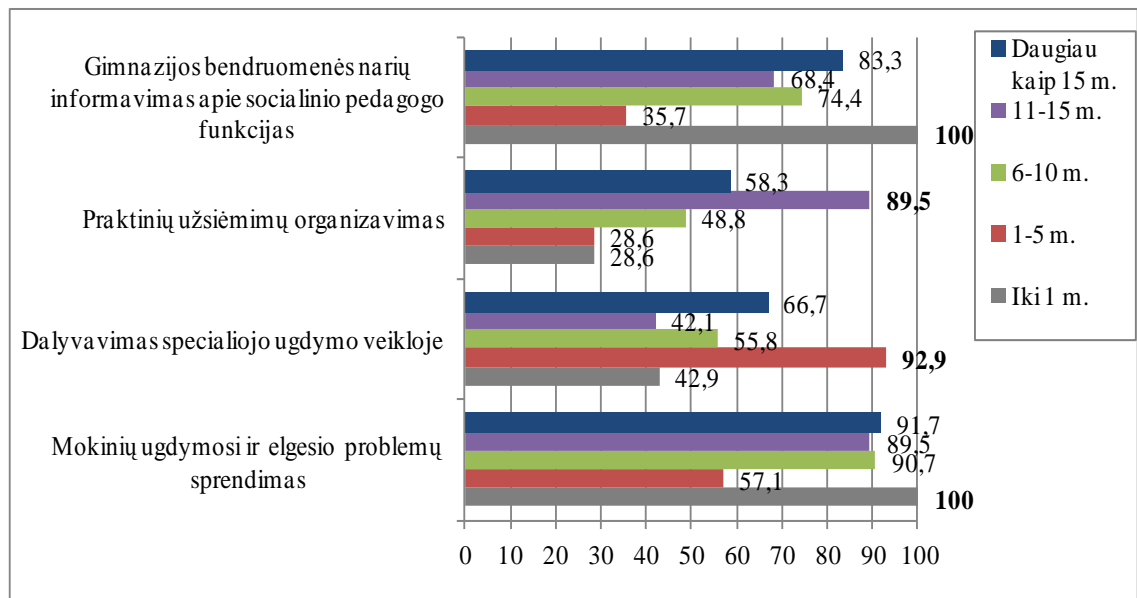
Pedagogai, dirbantys daugiau nei 15 metų, teigė, kad atsiribojimas nuo kolegų (100 proc.), privalomas ir apribotas bendradarbiavimas (91,7 proc.), darbas mažose grupelėse (100 proc.) bei individualus darbas (75 proc.) veikia požiūrio formavimą į socialinį pedagogą. Galima daryti prielaidą, jog pedagogai yra susipažinę su šiomis kultūros formomis ir žino, kaip jos veikia požiūrio formavimą. Pedagogai, gimnazijoje dirbantys ne ilgiau 1 metų, teigė, kad požiūrio formavimą veikia autonomiškumo saugojimas (85,7 proc.). Galima manyti, kad mažą darbo patirtį turintys pedagogai, vengia bendrauti su kolegomis, nes jie bijo kritikos, jiems nepatinka būti vertinamiems (Hargreaves, 1999). Skirtumai tarp bendruomenės kultūrų formų (atsiribojimas nuo kolegų, individualus darbas, autonomiškumo saugojimas) ir darbo patirčių (iki 1 metų, 1-5 metų, 6-10 metų, 11-15 metų, ir daugiau kaip penkiolika metų) yra statistiškai reikšmingi ($p < 0,05$). Tai rodo, jog pedagogų, turinčių skirtingą darbo stažą, nuomonės skiriasi šiais aspektais. Statistiškai reikšmingų skirtumų neaptikta tarp šių bendradarbiavimo kultūros formų: kritikos ir vertinimo vengimas, privalomas ir apribotas bendradarbiavimas ir darbas mažose grupelėse (žr. 3 priedas, 3lentelė). Tai rodo, kad pedagogai turi panašią nuomonę apie šias bendradarbiavimo kultūros formas.

14 pav. Bendradarbiavimo samprata, priklausomai nuo pedagogų darbo patirties
(N=95/%)

Bendradarbiavimas yra vienas iš mokymo kultūrų formų, kuris skatina pedagogus dirbti drauge ar siekti numatytų tikslų, todėl buvo svarbu pasidomėti, kaip gimnazijoje dirbantys pedagogai apibūdina bendradarbiavimą. Didžioji dalis respondentų (57,1 proc.), kurie turi 1-5 metų darbo patirtį, teigė, kad bendradarbiavimas yra gebėjimas siekti bendro darbo rezultatų. Pedagogai, turintys 6-10 metų darbo patirtį (37,2 proc.) teigė, kad bendradarbiavimas yra dalijimasis su darbu susijusia informacija ir atsakomybe. 42,1 proc. respondentų, kurie dirba 11-15 metų teigė, kad bendradarbiavimas yra tik darbų atlikimas kartu su kolegomis, o 41,9 proc. pedagogų, kurie gimnazijoje dirba iki 1 metų, teigė, kad bendradarbiavimas yra tik dalykinis bendravimas.

Friedman testu atlikta statistinė duomenų analizė parodė, kad skirtumas tarp darbo patirčių (iki 1 metų, 1-5 metų, 6-10 metų, 11-15 metų, ir daugiau kaip penkiolika metų) ir bendradarbiavimo sampratų (gebėjimas siekti bendro darbo rezultatų, dalijimasis su darbu susijusia informacija ir atsakomybe, darbų atlikimas kartu su kolegomis, dalykinis bendradarbiavimas) yra statistiškai reikšmingas ($Chi^2=23,16$; $p=0,02$) (žr. 3 priedas, 4 lentelė). Galima teigti, jog tik gimnazijoje pradėję dirbti pedagogai, yra stebėtojai nes jie analizuoja aplinką, stebi susidariusias grupes, vertina esamą situaciją, todėl palaiko tik dalykiškus santykius. Didėjant darbo patirčiai, keičiasi ir tikslai, nes 1-5 metus dirbantys pedagogai jau siekia bendro darbo rezultatų, dar vėliau jie pradeda dalintis informacija ir atsakomybe, tai reiškia, jog jie jaučiasi atsakingi ne tik už save, bet ir už savo kolegas. 11-15 metų dirbantys pedagogai turi prioritetus bei tikslus, jie jaučiasi kompetentingi savo srityje, todėl bendradarbiavimą suvokia tik kaip darbų atlikimą su kolegomis.

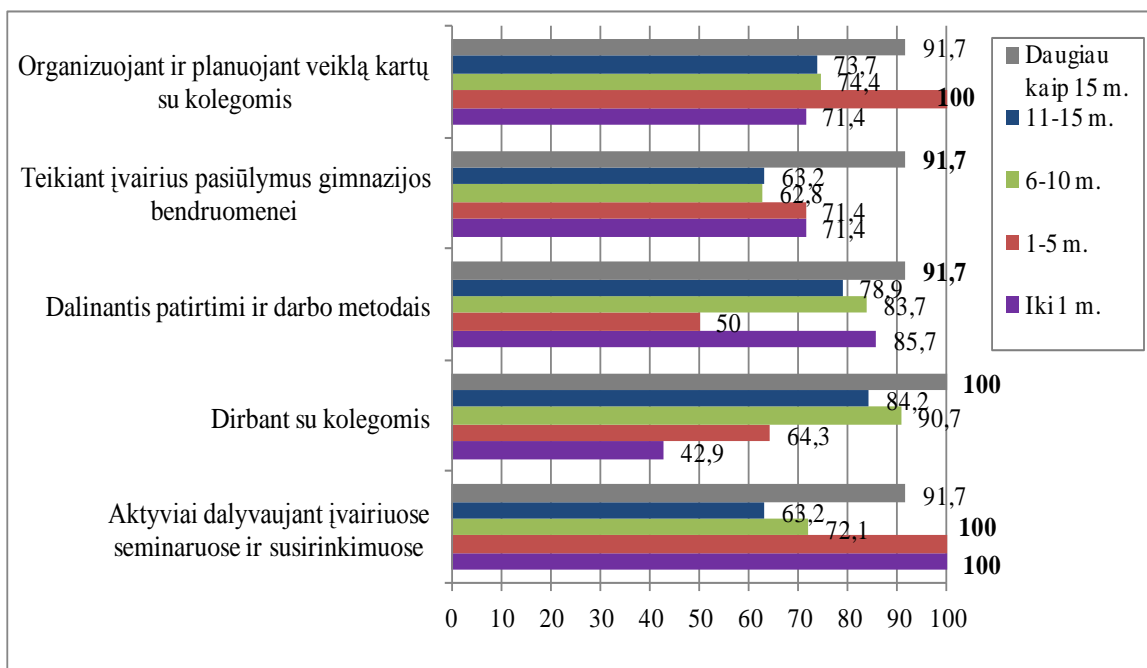

15 pav. Gimnazijos bendruomenės narių bendradarbiavimo būdai, priklausomai nuo pedagogų darbo patirties (N=95/%)

Gimnazijos bendruomenėje bendradarbiavimas gali vykti įvairiais būdais, t. y., organizuojant renginius, konferencijas, sprendžiant problemas, dalyvaujant įvairiose veiklose, vedant praktinius užsiėmimus ir pan. Gimnazijoje dirbančių pedagogų buvo klausama, kurie bendradarbiavimo būdai yra veiksmingi, gerinant socialinio pedagogo ir gimnazijos bendruomenės narių bendradarbiavimą. (žr. 15 pav. parengtą pagal kriterijų veiksmingos).

Gauti tyrimo rezultatai rodo, jog pedagogai, gimnazijoje dirbantys iki 1 metų, mano, kad mokinių ugdymosi ir elgesio problemų sprendimas (100 proc.) bei gimnazijos bendruomenės narių informavimas apie socialinio pedagogo funkcijas (100 proc.) yra veiksmingos veiklos gerinant socialinio pedagogo ir kitų gimnazijos bendruomenės narių bendradarbiavimą. Galima daryti prielaidą, jog mažą patirtį turintys darbuotojai pozityviau vertina savo ir kitų pedagogų galimybes, jie siekia spręsti problemas ir gauti informacijos apie kitus gimnazijoje dirbančius specialistus. 1-5 metų darbo patirtį turintys pedagogai mano, kad veiksminga veikla yra dalyvavimas specialiojo ugdymo veikloje (92,2 proc.), o 11-15 metų darbo patirtį turintys pedagogai akcentuoja, kad veiksmingas yra praktinių užsiėmimų organizavimas (89,5 proc.). Galima manyti, jog didesnę darbo patirtį turintys pedagogai akcentuoja, jog praktinė veikla yra veiksmingesnė nei teorijos klausymasis.

Friedman testu atlikta statistinė duomenų analizė parodė, kad skirtumas tarp darbo patirčių (iki 1 metų, 1-5 metų, 6-10 metų, 11-15 metų, ir daugiau kaip penkiolika metų) ir bendradarbiavimo būdų (mokinių ugdymosi ir elgesio problemų sprendimas, gimnazijos bendruomenės narių informavimas apie socialinio pedagogo funkcijas, dalyvavimas specialiojo ugdymo veikloje, praktinių užsiėmimų organizavimas) yra statistiškai reikšmingas ($p < 0,05$). Statistiškai reikšmingų skirtumų neaptikta tarp šių bendradarbiavimo formų: prevencinių programų vykdymas, laisvalaikio renginių organizavimas, susirinkimų, seminarų, diskusijų tėvams ir pedagogams organizavimas (žr. 3 priedas, 5 lentelė). Galima teigti, jog respondentų nuomonės apie šias bendradarbiavimo formas pasiskirstė panašiai.

16 pav. Tarpusavio ryšių kūrimo būdai gimnazijos bendruomenėje, priklausomai nuo pedagogų darbo patirties (N=95/%)

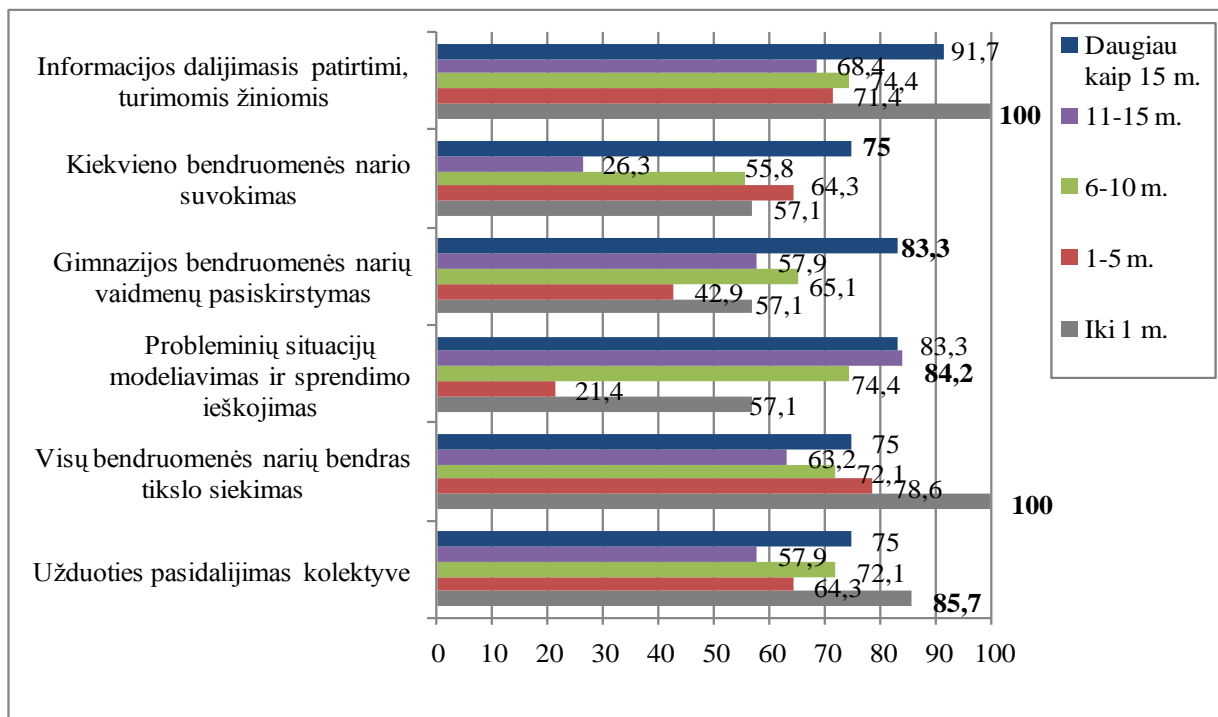
Daugelis mokslininkų (Anzenbacher, 1992; Jacikevičius, 1994; Arends, 1998; Kontautienė, 2006 ir kt.) tvirtina, kad pats geriausias pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo veiksnys yra bendradarbiavimas, kai susilieja bendravimas ir bendra veikla. Tam kad bendradarbiavimas būtų paremtas tvirtu ryšiu, pirmiausia bendravimą reikia pripažinti kaip sąveiką, kuri sugretina veiklas (Kontautienė, 2006), todėl buvo svarbu sužinoti, kaip gimnazijos pedagogai gali prisidėti prie tarpusavio ryšių kūrimo gimnazijos bendruomenėje. (žr. 16 pav. parengtą pagal kriterijų sutinku).

Tyrimo rezultatai atskleidžia, jog daugiau nei 15 metų darbo patirtį turintys pedagogai gali kurti tvirtus tarpusavio ryšius gimnazijos bendruomenėje, teikiant įvairius pasiūlymus gimnazijos bendruomenei (91,7 proc.), dalinantis darbo patirtimi ir darbo metodais (91,7 proc.), dirbant su kolegomis (100 proc.). Respondentai, kurie turi mažesnę darbo stažą (iki 1 metų, 1-5 metai) teigė, jog gali prisidėti prie tvirtų ryšių kūrimo organizuojant ir planuojant veiklą kartu su kolegomis (100 proc.) ir aktyviai dalyvaujant įvairiuose seminaruose ir susirinkimuose (100 proc.). Galima daryti prielaidą, jog didesnę darbo patirtį turintys pedagogai, tvirtus tarpusavio ryšius formuoja per praktinius užsiėmimus, o mažesnę darbo patirtį turintys pedagogai daugiau per teorinius dalykus.

Friedman testu atlikta statistinė duomenų analizė parodė, kad skirtumas tarp darbo patirčių (iki 1 metų, 1-5 metų, 6-10 metų, 11-15 metų, ir daugiau kaip penkiolika metų) ir tarpusavio ryšių kūrimo būdo (dirbant su kolegomis) yra statistiškai reikšmingas ($Chi^2=21,14$; $p=0,00$). Galima

daryti prielaidą, jog didesnę darbo patirtį turintys pedagogai, tvirtus tarpusavio ryšius formuoja per praktinius užsiėmimus, o mažesnę darbo patirtį turintys pedagogai daugiau per teorinius dalykus.

Statistiškai reikšmingų skirtumų neaptikta tarp darbo patirčių ir šių tarpusavio ryšių kūrimo būdų: aktyvaus dalyvavimo įvairiuose seminaruose ir susirinkimuose, dalinantis darbo patirtimi ir metodais, teikiant įvairius pasiūlymus gimnazijos bendruomenei ir organizuojant bei planuojant veiklą kartu su kolegomis (žr. 3 priedas, 6 lentelė). Galima teigti, jog respondentų nuomonės apie šiuos tarpusavio ryšių kūrimo būdus neišsiskyrė.

17 pav. Bendradarbiavimo etapai, formuojantys tvirtus tarpusavio ryšius, priklausomai nuo pedagogų darbo patirties (N=95/%)

Bendradarbiavimo procesas susideda iš etapų, kuriuos vykdant, galima formuoti tvirtus tarpusavio ryšius gimnazijos bendruomenėje, todėl buvo pasidomėta gimnazijoje dirbančių pedagogų, kaip dažnai šie bendradarbiavimo etapai formuoja tvirtus tarpusavio ryšius jų gimnazijoje (žr. 17 pav. parengtą pagal kriterijų visada).

Gauti tyrimo rezultatai atskleidžia, jog pedagogai, dirbantys gimnazijoje 11-15 metų, teigė, kad probleminių situacijų modeliavimas ir sprendimo ieškojimas (84,2 proc.) visada formuoja tvirtus tarpusavio ryšius. Daugiau nei 15 metų darbo patirtį turintys pedagogai teigė, kad tvirtus tarpusavio ryšius visada formuoja kiekvieno bendruomenės nario suvokimas (75 proc.), gimnazijos bendruomenės narių vaidmenų pasiskirstymas (83,3 proc.), kiekvieno bendruomenės nario

suvokimas (75 proc.). Mažą darbo patirtį turintys pedagogai (iki 1 metų) akcentavo, jog tvirtus tarpusavio ryšius formuoja informacijos dalijimasis patirtimi, turimomis žiniomis (100 proc.), visų bendruomenės narių bendras tikslo siekimas (100 proc.), užduoties pasidalijimas kolektyve (85,7 proc.). Galima daryti prielaidą, jog mažesnę darbo patirtį turintys pedagogai kur kas palankiau žiūri į tarpusavio ryšių kūrimą, galbūt tai lemia entuziazmas, noras veikti ir tobulėti.

Friedman testu atlikta statistinė duomenų analizė parodė, kad skirtumas tarp darbo patirčių (iki 1 metų, 1-5 metų, 6-10 metų, 11-15 metų, ir daugiau kaip penkiolika metų) ir bendradarbiavimo etapų (kiekvieno bendruomenės nario suvokimas, probleminių situacijų modeliavimas ir sprendimo ieškojimas) yra statistiškai reikšmingas ($p < 0,05$). Statistiškai reikšmingų skirtumų neaptikta tarp šių bendradarbiavimo etapų: užduoties pasidalijimas kolektyve, visų bendruomenės narių bendras tikslo siekimas, gimnazijos bendruomenės narių vaidmenų pasiskirstymas ir informacijos dalijimasis patirtimi, turimomis žiniomis (žr. 3 priedas, 7 lentelė). Galima teigti, jog respondentų nuomonės apie šiuos bendradarbiavimo etapus pasiskirstė panašiai.

Apibendrinus pedagogų, turinčių skirtingą darbo patirtį, požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą, galima teigti, jog didesnę darbo patirtį turintys pedagogai turi daugiau informacijos apie socialinio pedagogo profesinę veiklą, nes jie akcentuoja, jog socialinis pedagogas yra visas problemas išsprendžiantis specialistas, mokytojo pavaduotojas, o reikalui esant yra „trandomieji marškiniai“. Didesnę darbo patirtį turintys pedagogai akcentuoja, jog praktiniai užsiėmimai yra veiksmingesni nei seminarai, o bendradarbiavimą suvokia kaip darbų atlikimą su kolegomis.

Mažesnę darbo patirtį turintys pedagogai neturi pakankamai žinių apie socialinio pedagogo profesinę veiklą. Neseniai pradėję dirbti gimnazijoje jie yra tik stebėtojai, nes jie analizuoja aplinką, stebi susidariusias grupes, vertina esamą situaciją, todėl palaiko tik dalykiškus santykius, vengia artimo bendravimo, nes saugo savo autonomiškumą, tačiau jie palankiau vertina tarpusavio ryšių kūrimą, nes jie siekia bendro darbo rezultatų, dalinasi informacija ir atsakomybe. Skirtinga darbo patirtis yra vienas iš veiksnių, kuris lemia požiūrio formavimą į socialinio pedagogo profesinę veiklą. Galima teigti, jog tarp pedagogų, kurie gimnazijoje dirba ilgą laiką, vyrauja stereotipai, jog socialinis pedagogas yra tas, kuris išspręs visas problemas, jog jis mokytojo pavaduotojas, „trandomieji marškiniai“, tuo tarpu mažesnę darbo stažą turintys pedagogai dar nėra spėję susiformuoti neigiamos nuostatos į socialinį pedagogą.

2.2.3. Pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo, tiriant gimnazijos pedagogų požiūrį į socialinį pedagogą, kokybinė turinio analizė

Siekiant išryškinti bendravimo formas, kurios skatina efektyvų bendradarbiavimą, gimnazijoje dirbantiems pedagogams buvo pasiūlyta atsakyti į atviro pobūdžio klausimą: *jeigu Jūs dirbtumėte socialiniu pedagogu gimnazijoje, kokias tris bendravimo formas pasirinktumėte, kurios skatintų efektyvų bendradarbiavimą su pedagogais?* Pateikti atsakymai buvo kategorizuojami pagal pateiktus reikšminius vienetus. Duomenys pateikti 2 lentelėje.

2 lentelė

Socialinio pedagogo bendravimo formos, skatinančios efektyvų bendradarbiavimą su pedagogais (N=95)

Kategorija	Subkategorija	Teiginys	Skaičius
Kolektyvinis gimnazijos bendruomenės narių bendravimas	Seminarai	„...seminarai...“ (22), „seminarai, kuriuose teiktų informaciją apie savo veiklą“, „daugiau seminarų“.	24
	Konferencijos	„Konferencijos“ (9).	9
	Susirinkimai	„Susirinkimai“ (9).	9
	Diskusijos	„...diskusijų“, „įvairios kvalifikacijos tobulinimo diskusijos“, „diskusijos su visa mokyklos bendruomene“.	3
	Debatai	„Debatai“.	1
Individualus bendravimas	Susitikimai	„Individualūs susitikimai“ (9).	9
	Pokalbiai žodžiu	Pokalbiai“ (4), „dialogas“, individualūs pokalbiai (4).	8
	El.paštas	„El. paštas“ (3), „bendravimas elektroniniu paštu“	4
	Pokalbiai telefonu	„Skambučiai“ (3).	3
	Konsultavimas	„Konsultavimas“.	1
Grupinis bendravimas	Grupiniai užsiėmimai	„Užsiėmimai grupelėse“ (8), „grupiniai užsiėmimai“ (6).	14
	Renginiai	„Renginiai“ (4), „bendri renginiai“.	5
	Diskusijos	„Pedagogų ir socialinio pedagogo diskusijos“.	1
	Pamokų stebėjimas	„Pamokų stebėjimas“.	1
	Refleksijos	„Refleksijų vakarai“.	1
Praktinė veikla	Praktiniai užsiėmimai	„...daugiau praktinių užsiėmimų“, „praktiniai užsiėmimai“ (9).	10

Turinio analizės metu buvo išskirtos keturios kategorijos. Kategorijoje *kolektyvinis visos gimnazijos bendruomenės narių bendravimas* kaip socialinio pedagogo bendravimo formas tiriamieji išskiria *seminarus, konferencijas, susirinkimus, diskusijas, debatus*. Galima teigti, jog šis bendravimas yra naudingas tuo, jog juose dalyvauja visa gimnazijos bendruomenė. Tokiuose susitikimuose yra išgirstama kiekvieno nario nuomonė, vyksta diskusija, kurios metu išryškėja aktualiausios problemos, pateikiama informacija rūpimais klausimais. Kolektyvinio bendravimo

metu išryškėja susiformavusias kultūros formas, kurios suteikia informacijos apie kiekvieną bendruomenės narį, ar jis dirba vienas, ar grupelėje, ar jis linkęs bendradarbiauti, ar stengiasi išsaugoti savo autonomiškumą (Hargreaves, 1999). Galima teigti, jog pedagogams trūksta susitikimų, suburiančių visą gimnazijos bendruomenę, kurių metu jie dalintųsi turima patirtimi, pasiekimais, kartu spręstų išskylančias problemas.

Kitoje kategorijoje *individualus bendravimas* tiriamieji efektyvias bendravimo formas laiko *individualius susitikimus, konsultacijas*. *Individualaus susitikimo, konsultacijos metu* tarp socialinio pedagogo ir mokytojo yra kuriamas artimesnis ryšis, nes socialinis pedagogas vadovaujasi konfidencialumo ir priėmimo principais, todėl mokytojas pradeda pasitikėti specialistu ir tai formuoja teigiamą požiūrį į socialinį pedagoga. Bendravimas *telefonu, elektroniniu paštu* rodo, jog pedagogai būdami ne darbo vietoje, gali palaikyti kontaktą su socialiniu pedagogu ir pateikti ar gauti reikiamą informaciją.

Dar kita efektyvi bendravimo forma yra *grupinis bendravimo* kategorija. *Grupiniai užsiėmimai ir renginiai* suteikia galimybę susitikti neformalioje aplinkoje, kuri nėra griežtai reglamentuojama. Tokiu būdu tai tampa puikia terpe pamatyti kolegų elgesį laisvoje veikloje. Taip pat pedagogai prie efektyvios bendravimo formos priskiria *pamokų stebėjimą*, kurių metu galima pamatyti, kaip pedagogai bendrauja su mokiniais, kokie jie yra savo tiesioginiame darbe. *Diskusijos ir refleksijos* taip pat, pedagogų nuomone, yra efektyvios bendravimo formos. Matomai refleksijų ir diskusijų metu yra daug kalbama, o kuo daugiau bendraujama, tuo daugiau gaunama informacijos, tuo žmogus tampa atviresnis ir labiau pasitiki.

Taip pat, kaip efektyvią bendravimo formą, respondentai pateikia *praktinę veiklą*. Galima teigti, jog praktiniai užsiėmimai yra labai naudingi, nes socialinis pedagogas ir mokytojai bendrauja žaidimų, vaidmenų, situacijų modeliavimo pagrindu, o tai padeda išreikšti tikruosius jausmus, išsakyti tikrąją nuomonę. Tai padeda formuoti tvirtesnius mokytojų ir socialinio pedagogo ryšius. Galima daryti prielaidą, jog visos išvardintos bendravimo formos yra veiksmingos, siekiant bendradarbiavimo, tačiau jos turi būti ilgalaikės, nes tik bendru darbu galima pasiekti rezultatą, pakeisti susiformavusį požiūrį.

Siekiant atskleisti veiksnius, galinčius pagerinti pedagogų požiūrį į socialinį pedagoga, gimnazijoje dirbantiems pedagogams buvo pasiūlyta atsakyti į atviro pobūdžio klausimą: *jeigu Jūs būtumėte gimnazijos vadovas, kokius tris darbus padarytumėte, kad pagerėtų požiūris į socialinį pedagoga?* Pateikti atsakymai buvo kategorizuojami pagal pateiktus reikšminius vienetus. Duomenys pateikti 3 lentelėje.

**Gimnazijos vadovo darbai, galintys pakeisti požiūrį į socialinį pedagogą
(N=95)**

<i>Kategorija</i>	<i>Subkategorija</i>	<i>Teiginys</i>	<i>Skaičius</i>
Gimnazijos bendruomenės narių bendros veiklos organizavimas	Praktiniai užsiėmimai	„Daugiau praktinių užsiėmimų“ (10), „...įtraukčiau socialinį pedagogą į praktinius užsiėmimus“.	11
	Bendra veikla su socialiniu pedagogu	„bendra veikla su socialiniu pedagogu“ (8), „bendra veikla“ „daugiau bendros veiklos“.	10
	Bendradarbiavimas	„Ragindčiau daugiau bendradarbiauti pedagogus su socialiniu pedagogu“, „bendradarbiavimas su vaikais“ (6), „gerindčiau mokyklos bendruomenės narių bendradarbiavimą“.	8
	Renginiai	„Kviesčiau dalyvauti mokyklos renginiuose“, „renginiai“, „bendri renginiai“ (2).	5
Socialinio pedagogo profesijos pristatymas	Bendruomenės švietimas	„šviesčiau mokyklos bendruomenę apie socialinį pedagogą“, „informacijos sklaida“.	2
	Viešinimas	„...akcentuočiau socialinio pedagogo funkcijas“, „prezentacija apie socialinį pedagogą“, „renginiai susiję su socialinio pedagogo atliekama veikla“ (2), „informaciją pateikčiau apie socialinio pedagogo darbą“ (15), „veiklą pristatyčiau“ „daugiau informacijos apie socialinį pedagogą“ (8).	32
	Diskusijų organizavimas	„Daugiau diskusijų apie socialinio pedagogo veiklą“ (10), „daugiau atviro tipo diskusijų“, „organizuoti savirefleksijų paskaitas“, „savęs pristatymas“.	14
	Veiklos rezultatų pristatymas	„Rodyčiau pedagogams socialinio pedagogo veiklos rezultatus“ (6), „supažindindčiau su soc. pedagogo darbo rezultatais“ (8).	14
Lėšų skirimas	Atlyginimo padidinimas	„skirti daugiau pinigų socialinio pedagogo etatui“ (6), „daugiau lėšų skirčiau pareigybei“, „padidindčiau algą“.	7
	Veiklai lėšų skyrimas	„Skirčiau daugiau lėšų“ (5),	5
Seminarų organizavimas		„Rengčiau seminarus“ (5), „seminarų“.	6
Neformalių susitikimų organizavimas		„Pasisėdėjimas prie arbatos“.	1

Kategorijoje *gimnazijos bendruomenės narių bendros veiklos organizavimas* kaip aktyvias bendravimo formas tiriamieji mato *praktinius užsiėmimus*. Matomai, tokio pobūdžio veikla yra svarbi tuo, kad praktinis veikimas kartu gali sudaryti betarpiškam bendravimui palankias sąlygas, sukurti nuomonių kaitai bendroje veikloje palankią emocinę atmosferą. Tai leidžia sukurti bendradarbiavimo kultūrai palankią aplinką, kuri yra (ar turėtų būti) kiekvienos organizacijos siekinys. Taip pat matyti, kad pedagogai kaip efektyvią veiklą matytų ir *bendrą veikimą kartu su socialiniu pedagogu* – jiems tai aktualu, nes, matomai jų organizacijoje to pasigendama. Tai lyg ir patvirtina poziciją, kad socialinis pedagogas lyg ir veikia atskirai, izoliuotai nuo kitų pedagogų, o ne kartu su jais sprendžia kylančias problemas. Taip pat tiriamieji apeliuoja apskritai į visų bendruomenės narių *bendradarbiavimą* kaip socialinio pedagogo veiklos efektyvinimo galimybę.

Kita efektyvinimo būdas – tai *bendri renginiai*, į kuriuos įsitrauktų ir socialinis pedagogas. Remiantis socialinio pedagogo pareigybės aprašais ir nusistovėjusia veiklos praktika, pastarasis neprivalo dalyvauti mokyklos renginiuose. O tai puikus būdas stebėti, ugdytinius neformalioje veikloje, kuri nėra griežtai reglamentuota ir palanki vaikų saviraiškai. Tokiu būdu tai tampa gera terpe pamatyti vaikų elgesį laisvoje veikloje, čia yra galimybės nematomam vaiko vidiniam pasauliui suteikti matomą formą – laisvoje aplinkoje neretai vaikai elgiasi taip, kokios jo vertybinės nuostatos yra, taip, kaip jis nori elgtis, ne taip, kaip mano esą teisinga. Tad bendruose renginiuose yra palanki neformali aplinka bendrauti ir visiems pedagogams tarpusavyje, tiek ir su ugdytiniais.

Kitą, kaip svarbią, pedagogų nuomone, socialinio pedagogo veiklą efektyvinančią priemonę, pedagogai mato *socialinio pedagogo profesijos* platesnį *pristatymą* įvairiems bendruomenės nariams. Respondentai nurodo, jog tam, kad pagerėtų požiūris į socialinį pedagogą, reikia *šviesti gimnazijos bendruomenę*. Galima teigti, jog skleisti informaciją apie socialinį pedagogą galima kuriant stendus, dalinant lankstinukus, talpinant informaciją gimnazijos tinklalapyje. Kitas svarbus aspektas, keičiantis požiūrį, yra socialinio pedagogo profesijos *viešinimas*. Gauti respondentų atsakymai rodo, jog pedagogams trūksta informacijos apie socialinio pedagogo atliekamas funkcijas. Respondentai nurodo, jog *diskusijų organizavimas* taip pat gali prisidėti prie geresnio požiūrio formavimo, kadangi diskusijos yra puiki priemonė, kurios metu galima atrasti daugybę atsakymų į rūpimus klausimus. *Veiklos rezultatų pristatymas* yra dar vienas svarbus aspektas, keičiantis požiūrį į socialinį pedagogą. Tai yra labai svarbu, nes jeigu pedagogai matys pasiektus rezultatus, jie pradės labiau pasitikėti socialinio pedagogo galimybėmis. Veiklos rezultatai rodo socialinio pedagogo pastangas ir įdirbį gimnazijoje.

Dar vieną, kaip svarbią, pedagogų nuomone, socialinio pedagogo veiklą efektyvinančią priemonę, pedagogai mato *lėšų skirimą*. Galima teigti, jog socialinio pedagogo atlyginimas neatitinka jo atliekamų funkcijų, nes darbas yra kur kas didesnis už gaunamą algą, todėl respondentai siūlo *padidinti atlyginimą*, skirti *daugiau lėšų* socialinio pedagogo atliekamai veiklai. Galima manyti, jog tai būtų paskatinimas socialiniam pedagogui dar labiau stengtis. Taip pat respondentai prie efektyvių priemonių, keičiančių požiūrį, priskiria *seminarus* ir *neformalius susitikimus*. Galima manyti, jog pedagogams trūksta susitikimų su socialiniu pedagogu, jie norėtų daugiau laiko skirti neformaliems susitikimams, kurių metu žmonės laisviau bendrauja ir daugiau atsiveria.

Siekiant išanalizuoti bendravimo formas, kuriomis yra palaikomas bendradarbiavimas su socialiniu pedagogu, gimnazijoje dirbantiems pedagogams buvo pasiūlyta *išvardinti 3 bendravimo formas, kuriomis dažniausiai jie palaiko bendradarbiavimą su socialiniu pedagogu*. Pateikti

atsakymai buvo kategorizuojami pagal pateiktus reikšminius vienetus. Duomenys pateikti 4 lentelėje.

4 lentelė

**Pagrindinės socialiniu pedagogu ir gimnazijos pedagogų bendravimo formos
(N=95)**

<i>Kategorija</i>	<i>Subkategorija</i>	<i>Teiginys</i>	<i>Skaičius</i>
Individualus bendravimas	Pokalbiai žodžiu	„...pokalbiai...“ (20), „pokalbiai mokykloje“, „dialogas“ (3).	24
	El. paštas	„Susirašinėjimas, el. paštu“ (17), „susirašinėjimai“ (2), „laiškai“.	20
	Pokalbiai telefonu	„Pokalbiai telefonu“ (9), „skambučiai“ (5).	14
	Konsultacijos	„Konsultacijos“ (5).	5
Grupinis bendravimas	Susitikimai gimnazijoje	„Bendri susitikimai“, „susitikimai mokykloje“ (16).	17
	Klasės valandėles	„...klasės valandėlės...“ (11).	11
	Diskusijos	„Diskusijos“ (5).	5
	Renginiai	„Bendri renginiai“ (2), „renginių metu“.	3
	Grupinis darbas	„Grupinis darbas“.	1
Kolektyvinis gimnazijos bendruomenės narių bendravimas	Seminarai	„Kvalifikacijos tobulinimo seminarai“, seminarai (10).	11
	Direkciniai pasitarimai	„Direkciniai pasitarimai“.	1
Neformalūs susitikimai		„Neformalūs susitikimai“.	1

Kategorijoje *individualus bendravimas* kaip bendravimo formas, kuriomis yra palaikomas bendradarbiavimas su socialiniu pedagogu, tiriamieji išskiria *pokalbius žodžiu ir telefonu, elektroninį paštą ir konsultacijas*. Pedagogai daugiausiai su socialiniu pedagogu bendrauja individualiai, tačiau tai dar nepatvirtina to, kad pedagogai juo pasitiki, gali būti kad šioje vietoje vyrauja tariamas kolegialumas, kuriuo bandoma užslėpti tikruosius bendravimo tikslus.

Kita kategorija, kuria palaikomas bendradarbiavimas, yra *grupinis bendravimas*, kuris vyksta *susitikimų, klasės valandėlių, renginių metu*. Galima teigti, jog grupinis bendravimas yra grupės struktūrinė forma, užtikrinanti skirtingų grupių panaudojimą, individualią atsakomybę, skatinanti pozityvią abipusę priklausomybę. Paprastai *renginiuose, klasės valandėlių metu* pasidalinama darbais, padedama vieni kitiems. Bendra patirtis padeda išsklaidyti išankstinį nepasitikėjimą, suformuoja palankų požiūrį.

Kategorijoje *kolektyvinis gimnazijos bendruomenės narių bendravimas* respondentai išskyrė tik *seminarus ir direkcinis pasitarimus*. Matomai tai patvirtina anksčiau gautus respondentų atsakymus, kodėl jiems trūksta kolektyvinio gimnazijos bendruomenės narių bendravimo. Vadinasi, pedagogai su gimnazijos kolektyvu susitinka tik kvalifikacijos tobulinimo seminaruose arba direkcinuose pasitarimuose, todėl jiems trūksta bendravimo su gimnazijos kolektyvu.

Kategorijoje *susitikimai* respondentai pamini *neformalius susitikimus*. Vadinas, yra pedagogų, kurie su socialiniu pedagogu susitinka neformalioje aplinkoje, tačiau, galima manyti, kad tokių pedagogų nėra daug.

Siekiant atskleisti pagrindinius motyvus, kurie skatina bendradarbiauti, gimnazijoje dirbantiems pedagogams buvo pasiūlyta *išvardinti tris pagrindinius motyvus, kurie skatina bendradarbiauti su kitais ugdymo(si) proceso dalyviais*. Pateikti atsakymai buvo kategorizuojami pagal pateiktus reikšminius vienetus. Duomenys pateikti 5 lentelėje.

5 lentelė

Pagrindiniai motyvai skatinantys bendradarbiauti su kitais ugdymo(si) proceso dalyviais (N=95)

Kategorija	Teiginys	Skaičius
Ugdymo kokybės motyvai	„Noras gerai atlikti funkcijas“, „susiję su darbu“, „noras išspręsti problemas“ (4), „geriau atliekama veikla“ (2), „bendra veikla“ (3), „bendras darbas“, „privalumas gerai atlikti savo pareigas“, „iškilus tam tikrai problemai“, „skatina kokybiškiau atlikti veiklą“ (2), „siekis gauti informacijos“ (3), „informacijos rinkimas“ (2), „siekiant darbo rezultatų“ (2).	23
Asmeniniai tikslai	„Mano asmeninis noras“, „asmeniniai tikslai“ (5), „asmeninis noras“ (4), „asmeniniai“ (2), „asmeniniai motyvai“ (2), „išmokti naujų dalykų“, „asmeniniai interesai“, „smalsumas“, „paties žmogaus nusiteikimas bendradarbiauti“, „savirealizacijos“, „asmeninis noras tobulėti“.	20
Profesinio tobulėjimo motyvai	„Žinios“, „noras tobulėti“ (3), „kompetencijos“ (2), „semis patirties iš kitų“, „savo kompetencijų ugdymas“, „gebėjimas mokytis iš kitų“ (3), „žinių gausinimas“, „naujos žinios“ (2), „patirtis“, „tobulėjimo“, „patirties dalijimasis su kolegomis“.	17
Bendradarbiavimo motyvai	„Bendradarbiavimo“ (6), „noras sutvirtinti bendruomenę“, „bendravimo įgūdžiai“, „geresni santykiai“, „formuojamas pasitikėjimas“ (2), „bendradarbiavimo tikslai“, „dėl draugiškos atmosferos“.	13
Administracijos inicijuojami santykiai	„Administracijos įtakojami“ (3), „noras atlikti valdžios pavestus reikalavimus“, „valdžios įtakojami motyvai“, „valdžios inicijuotas“, „valdžios“, „valdžia įtakoja“, „reikia bendradarbiauti“.	9

Turinio analizės metu buvo išskirtos penkios kategorijos, kurios apibūdina pagrindinius motyvus, kuriais remiantis yra bendradarbiaujama su kitais ugdymo(si) proceso dalyviais. Tai *ugdymo kokybės, asmeniniai, profesinio tobulėjimo, bendradarbiavimo motyvai ir administracijos inicijuojami santykiai*. *Ugdymo kokybės motyvai* rodo, kad gimnazijoje dirbantiems pedagogams yra svarbu kokybiškai atlikti savo pareigas. Galima teigti, kad jie nori gerai atlikti savo funkcijas, išspręsti susidariusias problemas ir siekia aukštų darbo rezultatų. *Asmeniniai motyvai* yra paremti paties asmens noru palaikyti geresnius asmeninius tarpusavio santykius, todėl galima manyti, jog pedagogai yra pasirengę dalintis atsakomybe už savo darbą, remtis kolegų patirtimi ir kompetencija. Matomai šis motyvas yra vienas iš svarbiausių, kuris lemia tikrąjį kelią į bendradarbiavimą. Tokius pedagogų tarpusavio santykius galime vadinti savonoriškais, nes jie patys pasirenka

bendradarbiavimą suvokdami, kad dalijimasis atsakomybe ir patirtimi yra naudingas (Hargreaves, 1999). *Profesinio tobulėjimo motyvai* akcentuoja pedagogų norą tobulėti, planuoti savo veiklą, tobulinti bendradarbiavimo įgūdžius, formas ir būdus. Galima daryti prielaidą, jog pedagogams dirbti komandoje yra svarbu, nes jie semiasi patirties, įgyja naujų žinių, išmoksta mokyti ir mokyti kitus asmenis. *Bendradarbiavimo motyvai* atskleidžia, jog pedagogai siekia kurti bendruomenę, kurioje vyrautų draugiškumas ir pasitikėjimas. Galima teigti, jog šis motyvas parodo, jog pedagogai nori tobulėti ir tobulinti ugdymo įstaigą. *Administracijos inicijuojamų santykių* pagrindas yra tariamas kolegialumas, kai asmuo turi savo tikslų, tačiau organizacija reikalauja derintis prie bendrųjų taisyklių. Tuomet atsiranda nesuderinamumas tarp žmogaus noro save aktualizuoti ir organizacijos siekio, taip asmuo netenka savarankiškumo ir iniciatyvumo, nes pagrindinis tikslas tampa prisiderinti prie suvaržančios darbo aplinkos (Jucevičienė, 1996). Tariamas kolegialumas pasižymi vaidyba, kuria siekiama įgyvendinti valdžios reikalavimus. Atliekamas darbas yra kokybiškas, tačiau asmuo gimnazijos bendruomenėje nesijaučia saugus, nes aplink save mato tik žmones, su kuriais sieja dalykiški, o ne šilti ir nuoširdūs santykiai.

Apibendrinus respondentų atsakymus į pateiktus klausimus galima teigti, jog socialinis pedagogas ir mokytojai daugiausiai bendrauja individualiai (telefonu, el. paštu, konsultacijose), grupiniuose užsiėmimuose (susitikimų, klasės valandėlių, renginių metu), seminaruose ir direkcinuose pasitarimuose, kartais neformalioje aplinkoje. Efektyviausios bendravimo formos, skatinančios pedagogų bendradarbiavimą su socialiniu pedagogu, yra kolektyvinis visos gimnazijos bendruomenės narių bendravimas, kuris vyksta seminaruose, konferencijose, susirinkimuose, diskusijose bei debatuose. Šis bendravimas svarbus tuo, jog bendruomenėje išryškėja susiformavusios kultūros formos, individualus bendravimas, kai tarp socialinio pedagogo ir mokytojo yra kuriamas artimesnis ryšis, grupinis bendravimas, kuris suteikia galimybę susitikti neformalioje aplinkoje, kuri nėra griežtai reglamentuojama ir praktinė veikla, kurios metu socialinis pedagogas ir mokytojai bendrauja žaidimų, vaidmenų, situacijų modeliavimo pagrindu, o tai padeda išreikšti tikruosius jausmus, išsakyti tikrąją nuomonę. Respondentai nurodo, jog teigiamą požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą galima formuoti per gimnazijos bendruomenės narių bendros veiklos organizavimą, socialinio pedagogo profesijos pristatymą bendruomenės nariams ir didesnę lėšų skiriamą socialinio pedagogo specialybei. Pagrindiniai respondentų bendradarbiavimo su kitais ugdymo(si) proceso dalyviais motyvai yra ugdymo kokybės, asmeniniai, profesinio tobulėjimo, bendradarbiavimo motyvai ir administracijos inicijuojami santykiai.

2.2.4. Pozityvios socialinės sąveikos modeliavimo, tiriant mokinių požiūrį į socialinį pedagogą, kokybinė turinio analizė

Visi mokyklos bendruomenės nariai yra veikiami procesų, kurie vyksta aplinkoje, kadangi vienas iš pagrindinių mokyklos uždavinių yra sukurti bendradarbiavimo kultūrą, kaip būtinybę, siekiant geresnių rezultatų bei sėkmingesnio darbo (Dobranskienė, 2004). Mokiniai yra mokyklos bendruomenės nariai, kurie prisideda prie bendradarbiavimo kultūros kūrimo, tačiau šį procesą dažnai įtakoja jų neigiamas požiūris į specialistus, šiuo atveju į socialinį pedagogą. Socialinio pedagogo statusą sąlygoja jo atliekamos pareigos, o prestižas mokinių akyse priklauso nuo daugybės veiksnių (socialinio pedagogo savybių, kitų žmonių požiūrio, draugų įtakos, nepasitikėjimo), todėl yra svarbu atskleisti mokinių požiūrį į socialinį pedagogą, nes tik keičiant požiūrį, formuojama pozityvi socialinė sąveika.

Siekiant atskleisti mokinių požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą, buvo norima sužinoti, ką mokiniai žino apie socialinį pedagogą ir jo atliekamas funkcijas gimnazijoje, kokias asmenines ir profesines savybes priskiria šiam specialistui, dėl kokių priežasčių dažniausiai tenka kreiptis į socialinį pedagogą, kas labiausiai įtakoja, kad mokiniai vis labiau vengia susitikimo su socialiniu pedagogu ir kokie metodai ir būdai padėtų keisti neigiamą mokinių požiūrį į socialinį pedagogą. Tyrime dalyvavo 113 mokinių iš Šiaulių ir Rokiškio gimnazijų. Tiriamieji buvo pasirinkti remiantis patogiąja imtimi. Domėtasi tokiais respondentų demografiniais duomenimis: lytis ir amžius. Apklausos rezultatai pasiskirstė taip:

6 lentelė

Sociodemografinės, tyrime dalyvavusių mokinių, charakteristikos (N=113)

Požymis	Skaičius (N)	Procentai (%)
Lytis:		
Moteris	62	55
Vyras	51	45
Amžius:		
14 m.	10	9
15 m.	26	18
16 m.	46	41
17 m.	25	22
18 m.	9	8
19 m.	3	2

Duomenys atskleidė, kad tyrime daugiau dalyvavo merginų (N=62) nei vaikinių (N=51), tačiau didelio skirtumo tarp respondentų nebuvo. Didžiausia dalis tyrime dalyvavusių mokinių buvo 16 metų (N=46), o mažiausiai 19 metų (N=3).

Pirmuoju klausimu („Kokios mintys kyla išgirdus žodžius „socialinis pedagogas“?“) buvo siekiama sužinoti, kokios mintys jiems asocijuojasi su žodžiais „socialinis pedagogas“. Turinio analizės metu buvo išskirtos trys kategorijos, kurios labiausiai apibūdina respondentų mintis apie socialinį pedagogą.

7 lentelė

**Mokinių mintys apie gimnazijos socialinį pedagogą
(N=113)**

<i>Kategorija</i>	<i>Subkategorija</i>	<i>Teiginys</i>	<i>Skaičius</i>
Vertinimai, susiję su atliekamais socialinio pedagogo vaidmenimis	Problemų sprendėjas	„Asmuo, kuris padeda spręsti mokiniams iškilusias problemas“ (15), „darbuotojas, kuris sprendžia mokinių problemas“, „žmogus, padedantis tvarkyti socialines problemas mokykloje“, „problemų sprendimas“, „sprendžia iškilusias problemas“ (10), „žmogus, į kurį gali kreiptis iškilus bėdai“, „specialistas, kuris gali spręsti problemas“, „pedagogas, dirbantis su socialinių problemų turinčiais mokiniais“ (13).	43
	Mokytojų ir mokinių pagalbininkas	„Pagalba“ (4), „žmogus mokykloje padedantis vaikams“, „padedantis žmogus“ „iškilus bėdai jis padeda“, „mokinių pagalbininkas“ (9), „mokytojo pagalbininkas“ (5), „padedantis spręsti problemas tiek mokiniams, tiek mokytojams ir tėvams“, „specialistas, padedantis mokytojui susitvarkyti su problemiškais mokiniais“, „mokykloje besimokančių mokinių ramstis“.	25
	Baudėjas	„Blogai elgiausi, dabar nubaus“, „bausmė“ (8).	9
	Tarpininkas	„Tarpininkavimas“ (4), „tarpininkauja“.	5
	Draugas	„Mano draugas“ (2), „draugas“ (2), „apkabinimai kaip draugo“.	5
	Specialistas	„Mokykloje dirbantis specialistas“, „specialistas, dirbantis mokykloje“.	2
	Socialinių reikalų tvarkytoja	„Yra atsakingas už socialinius reikalus“.	1
	Direktorius	„Beveik direktorius“.	1
Vertinimai, susiję su atliekamomis socialinio pedagogo funkcijomis	Darbas su asocialiomis šeimomis	„Specialistas, dirbantis su asocialiomis šeimomis bei jų vaikais“ (2), „tam tikros specialybės mokytojas, kuris dirba su asocialių šeimų vaikais“.	3
	Darbas su problemiškais mokiniais	„Pedagogas, dirbantis su problemiškais mokiniais“, „pedagogas, pas kurį veda nepaklusnius mokinius“	2
	Darbas su išskirtiniais mokiniais	„Socialinis mokytojas, dirbantis su išskirtiniais vaikais“.	1
	Darbas su mokytojais ir mokiniais	„Žmogus įgijęs reikiamą išsilavinimą darbui su mokytojais ir mokiniais“.	1
	Pamokų pateisinimas	„Yra atsakingas už pamokų pateisinimą“.	1
	Elgesio gerinimas	„Rūpinasi elgesiu mokykloje“.	1
	Bendradarbiavimas su tėvais	„Skambutis tėvams“	1

7 lentelės tęsinys 70 psl.

	Klasės valandėlių organizavimas	„ <i>Teminės klasės valandėlės</i> “	1
Vertinimai, susiję su patiriamais išgyvenimais	Susirūpinimas	„ <i>Nieko gero</i> “, „ <i>prisidirbai</i> “, „ <i>kažkas prisidirbo</i> “.	3
	Baimė	„ <i>Baimė</i> “ (2)	2

Kategorijoje *vertinimai, susiję su atliekamais socialinio pedagogo vaidmenimis*, respondentai pateikė įvairius socialinio pedagogo atliekamus vaidmenis gimnazijoje. Tyrimo rezultatai atskleidžia, jog socialinis pedagogas yra *problemų sprendėjas*. Galima manyti, jog mokiniai vadovaujasi stereotipu, jog socialinis pedagogas yra tas, kuris išspręs visas problemas. Kitas vaidmuo yra *mokytojų ir mokinių pagalbininkas*. Tikėtina, kad tiek mokytojai, tiek mokiniai kreipiasi į socialinį pedagogą ir sulaukia jo pagalbos, todėl mokiniai jį mato pagalbininko vaidmenyje. Kitas svarbus socialinio pedagogo vaidmuo yra *baudėjas*. Galima daryti prielaidą, jog mokytojai nuolat kartoja mokiniams, jei šie elgsis netinkamai, turės eiti pas socialinį pedagogą, o tai suformuoja neigiamą mokinių nuostatą, jog socialinis pedagogas baudžia blogai besielgiančius vaikus. Mokinių nuomone, socialinis pedagogas yra *tarpininkas*. Galima manyti, jog tokį mokinių pasirinkimą sąlygoja buvusios situacijos, kuomet susiginčijus turėjo įsiterpti socialinis pedagogas. Socialinis pedagogas gali būti ir *draugas*, tai reiškia, jog mokiniai gali juo pasitikėti ir atvirai pasikalbėti. Taip pat mokiniai nurodo, jog socialinis pedagogas yra *specialistas, socialinių reikalų tvarkytojas*. Vadinasi, mokiniai vadovaujasi nuostata, jog socialinis pedagogas atlieka socialinę veiklą, tvarko socialinius reikalus. Vienas respondentas nurodė, jog socialinis pedagogas yra tarsi *direktorius*. Galima daryti prielaidą arba direktorius yra griežtas ir reiklus, arba atvirkščiai – labai geras, visada padedantis ir suprantantis kaip socialinis pedagogas.

Kitoje kategorijoje *vertinimai, susiję su atliekamomis socialinio pedagogo funkcijomis*, išryškėjo, jog socialinis pedagogas dirba su *asocialiomis šeimomis* ir *problematiškais vaikais*. Matomai mokiniai mano, jog socialinio pedagogo pagrindinis darbas yra spręsti problemas, padėti socialiai apleistoms vaikams bei ugdyti jų socialinius įgūdžius. Teiginiai *darbas su išskirtiniais mokiniais, elgesio gerinimas* rodo, jog vyrauja požiūris, jog socialinis pedagogas dirba su kitokiais mokiniais. Galima manyti, jog kitokie mokiniai yra elgesio, lankomumo, drausmės, bendravimo problemų turintys mokiniai, todėl jie išsiskiria iš daugumos gimnazijoje besimokančių mokinių. Kai kurie respondentai mano, jog socialinis pedagogas yra atsakingas už *pamokų pateisinimą*. Matomai mokiniai painioja klasės vadovo ir socialinio pedagogo funkcijas, nes šią veiklą gimnazijoje atlieka klasės auklėtojas. Taip pat, respondentai nurodo, jog socialinis pedagogas dirba su *mokytojais ir mokiniais, organizuoja klasės valandėles, bendradarbiaują su tėvais*. Tai rodo, jog socialinis

pedagogas organizuoja klases valandėles, bendrauja su tėvais, mokytojais ir mokiniais. Matomai, respondentų nuomone, socialinis pedagogas atliekas savo funkcijas, kurios yra reglamentuotos socialinio pedagogo pareigybės apraše.

Kategorijoje *vertinimai, susiję su patiriamais išgyvenimais* respondentai nurodo tokias emocines būsenas, kaip *nerimas* ir *baimė*, kurias sukelia žodžiai „socialinis pedagogas“. Galima daryti prielaidą, jog gimnazijoje vyrauja požiūris, jog socialinis pedagogas asocijuojasi su neigiamais dalykais. Galima manyti, jei mokiniai pamato socialinį pedagoga, jie iš karto pagalvoja, jog atsitiko negeras dalykas ir juos apima nerimas ir baimė, jog tai gali būti susiję su jais.

Antruoju klausimu („Kokiomis savybėmis pasižymi Jūsų gimnazijoje dirbantis socialinis pedagogas?“) buvo siekiama sužinoti, kokias savybes mokiniai priskiria gimnazijoje dirbančiam socialiniam pedagogui. Turinio analizė metu buvo išskirtos dvi kategorijos: asmeninės ir profesinės socialinio pedagogo savybės.

8 lentelė

**Socialinio pedagogo savybės profesinėje veikloje
(N=113)**

<i>Kategorija</i>	<i>Subkategorija</i>	<i>Teiginys</i>	<i>Skaičius</i>
ASMENINĖS SAVYBĖS	Paslaugumas	„Visada pasirošęs padėti“, „visada stengiasi padėti tiek mokytojams, tiek ir mokiniams bei jų tėvams“, „padedantis“ (2), „tikra pagalba“, „stengiantis padėti mokytojams ir mokiniams“, „padeda išsiaiškinti problemas susijusias su mokslu“ (2), „padedantis išspręsti mokinių ir mokytojų problemas“, „padedantis“ (25), „nori padėti“, „paslaugus“ (5).	41
	Draugiškumas	„Draugiškumu“ (3), „draugiškas“ (15), „draugiška“.	19
	Mandagumas	„Mandagumu“ (10), „mandagus“ (3), „mandagi“.	14
	Humoro jausmas	„Humoru jausmu“, „turintis humoro jausmą“ (8).	9
	Komunikabilumas	„Komunikabilus“ (5), „daug bendraujantis su mokiniais“, „bendraujantis žmogus“, „šnekus“, „bendraujantis“.	9
	Geranoriškumas	„Geras“ (2), „geranoriškas“ (2), „geraširdė“	5
	Rimtumas	„Rimtas“ (5).	5
	Pagarba	„Gerbiantis mokinius ir mokytojus“, „gerbiantis“, „pagarba kitiems“, „pagarba“.	4
	Nuoširdumas	„Nuoširdus“ (3), „nuoširdi“.	4
	Griežtumas	„Griežtas“ (2), „kai reikia, griežta“, „griežta, bet teisinga“.	4
	Empatiškumas	„Išklausantis“ (2), „išklausymu“.	3
	Pasitikėjimas savimi	„Pasitikintis savimi“ (2).	2
	Supratingumas	„Supratingas“ (2), „supratingumu“ (2).	2
	Atvirumas	„Atvirumas“, „atvira“.	2
	Rūpestingumas	„Rūpestinga“ (2).	2
Patikimumas	„Patikima“, „patikimas žmogus“.	2	

8 lentelės tęsinys 72 psl.

	Patikimumas	„Patikima“, „patikimas žmogus“.	2
PROFESINĖS SAVYBĖS	Socialinis aktyvumas	„Aktyvus mokyklos dalyvis“, „aktyvus“ (2), „daug dirbantis“, „veikli“ (2), „veiklus“ (19), „organizuotas“, „aktyvi“, „gebantis organizuoti“.	28
	Atsakingumas	„Atliekanti savo pareigas“, „atsakinga“ (9).	10
	Dėmesingumas	„Įsimena vardus“.	1
	Intelektualumas	„Protingas“.	1
	Pedagoginiai gebėjimai	„Išmananti savo darbą“.	1

Kategorijoje *asmeninės savybės*, respondentai nurodė, jog socialiniam pedagogui būdingas *paslaugumas* (vadinasi socialinis pedagogas padeda mokiniams išspręsti problemas, niekuomet neatsisako padėti), *draugiškumas* (galima manyti, jog mokiniai pasitiki socialiniu pedagogu kaip draugu), *mandagumas* (tikėtina, jog socialinis pedagogas visada yra malonus, šypsosi, pasisveikina su mokiniais), *turi humoro jausmą* (galima manyti, jog esant palankiai progai, socialinis pedagogas pajuokauja), *komunikabilumas* (tikėtina, jog socialinis pedagogas daug bendrauja, todėl pasižymi bendravimo sugebėjimais), *geranoriškumas* (matomai socialinis pedagogas mokinių akyse yra geras ir padedantis), *rimtumas* (galima teigti, jog kartais socialinio pedagogo veido išraiška padaro jį rimtu), *pagarba* (matomai socialinis pedagogas gerbia mokinius), *nuoširdumas* (galima manyti, jog socialinis pedagogas yra atviras su mokiniams, jis demonstruoja savo nuoširdumą), *griežtumas* (tikėtina, kad kartais socialinis pedagogas yra griežtas, kai tenka priimti atsakingus sprendimus), *empatiškumas* (matomai socialinis pedagogas stengiasi pažinti kiekvieną mokinį, su kuriuo dirba, ir įsijausti į jo situaciją), *pasitikėjimas savimi* (tikėtina, jog mokiniai pastebi, jog socialinis pedagogas yra ryžtingas ir pasitiki savo galimybėmis dirbti su mokiniais), *supratingumas* (socialinis pedagogas, respondentų nuomone, supranta mokinius).

Kategorijoje *profesinės savybės* respondentai akcentuoja, jog socialinis pedagogas yra *aktyvus*. Matomai socialinis pedagogas dalyvauja renginiuose, išvykose, veda seminarus, klasės valandėles. Kita svarbi socialinio pedagogo savybė yra *atsakingumas*, kuris parodo, jog socialinis pedagogas atsakingai atlieka savo funkcijas. Taip pat socialinis pedagogas pasižymi *dėmesingumu* (vadinasi jis laiku gali pamatyti problemą ir ją padėti išspręsti), *intelektualumu* (matomai socialinis pedagogas, mokinių požiūriu, yra protingas, turintis išsilavinimą), *pedagoginiais gebėjimais* (galima manyti, jog mokiniai pastebi, jog socialinis pedagogas turi sugebėjimų prieiti prie mokinių ir su jais užmegzti kontaktą).

Trečiuoju klausimu („Kokias veiklas atlieka Jūsų gimnazijoje dirbantis socialinis pedagogas?“) buvo siekiama sužinoti, ar mokiniai žino, kokias veiklas jų gimnazijoje atlieka socialinis pedagogas. Respondentų atsakymuose išryškėjo pagrindinės veiklos kryptys, kurias

gimnazijoje vykdo socialinis pedagogas.

9 lentelė

**Gimnazijos socialinio pedagogo veiklos kryptys
(N=113)**

<i>Kategorija</i>	<i>Teiginys</i>	<i>Skaičius</i>
Darbas su sunkiais mokiniais	„Sprendžia problemas dėl pamokų lankomumo“, „padeda mokiniams ir pedagogams spręsti iškilusias problemas“ (5), „padeda spręsti problemas“ (11), „sprendžia problemas“ (20), „sprendžia problemas su sunkaus elgesio vaikais, „sprendžia vaikų problemas bei konfliktus“ (2), „sprendžia susiklosčiusias problemas mokinių tarpe“.	43
Prevencinė veikla	„Vykdo preventcinį darbą“ (11), „prevencinis“, „vykdo preventcines programas“.	13
Bendradarbiavimas su gimnazijos bendruomene	„Bendradarbiauja su mokytojais“ (9), „bendradarbiauja su vaikų tėvais“, „bendradarbiauja su mokytojais, mokiniais, auklėtoju ir tėvais“.	11
Gimnazijos bendruomenės konsultavimas	„Konsultuoja mokytojus, mokinius, tėvus“, „konsultuoja tėvus dėl jų vaikų problemų“, „konsultuoja mokinius, pedagogus“ (5), „konsultuoja mokytojus“ (2).	9
Išvykų organizavimas	„Vedasi mus į vaikų dienos centrą“, „organizuoja išvykas“ (5).	6
Projektų organizavimas	„Prižiūri „Sniego gniūžtė“ projektą“, „organizuoja projektus“, „įvairius projektus“, „įvairūs projektai“, „vykdo projektą „Draugiška klasė“, „rengia projektus įvairiomis temomis“.	6
Darbas su klase	„Dirba su klasėmis“, „padeda mūsų klasei susidraugauti“ (3), „organizuoja klasės valandėles“, „veda klasės valandėles“.	6
Rūpinimasis nemokamo maitinimo teikimu	„Tvarko nemokamą maitinimą“ (3), „dalina talonus“, „tvarko maitinimą nemokamą“, „tvarko nemokamo maitinimo dokumentus“.	6
Neformalus ugdymas	„Atsakingas už neformalų ugdymą“, „renginių organizavimas“, „dalyvauja įvairiuose renginiuose“.	3
Pamokų lankomumo priežiūra	„Prižiūri lankomumą“, „stebi pamokų lankomumą“, „rūpinasi lankomumo problemomis“.	3
Rūpinimasis nemokamo važiavimo autobusu dokumentais	„Organizuoja moksleivių važiavimą autobusais“, „kur renka bilietukus už važiavimą“.	2
Mokinių baudymas	„Baudžia blogus mokinius“.	1
Tardymas	„Mokinių tardymas“.	1

Respondentai įvardijo labai daug socialinio pedagogo veiklos krypčių, kurias jis vykdo gimnazijoje. Mokinių nuomone, socialinis pedagogas dirba su *sunkiais mokiniais* (prie sunkių mokinių jie priskiria lankomumo, elgesio problemų turinčius mokinius), vykdo *prevencinę veiklą* (vadinasi, socialinis pedagogas siekia užkirsti kelią įvairiems socialinės rizikos veiksniams – socialiniam apleistumui, alkoholizmui, patyčioms ir pan.), *bendradarbiauja su gimnazijos bendruomene* (tikėtina, jog kartu su kitais gimnazijos atstovais sprendžia problemas, organizuoja renginius, įvairius užsiėmimus), *gimnazijos bendruomenės konsultavimas* (tikėtina, jog socialinis pedagogas pataria, kur galima būtų kreiptis pagalbos, padeda tėvams ar teisėtiems vaiko atstovams ugdyti savo vaiką, suprasti jų socialinius ir psichologinius poreikius, geriau suvokti tėvų teises bei

pareigas, teikia informaciją apie socialinės – pedagoginės pagalbos gavimą (Vyšniauskienė, Minkutė, 2008)), *išvykų organizavimas* (matomai socialinis pedagogas organizuoja išvykas), *projektų organizavimas* (tikėtina, kad socialinis pedagogas yra projektų organizatorius, vadovas), *rūpinasi nemokamo maitinimo ir važiavimo autobusu dokumentais* (matomai socialinis pedagogas atlieką veiklą, kuri nepriklauso jo pareigybei), *darbas su klase* (tikėtina, jog socialinis pedagogas veda klasės valandėles, kalbasi su mokiniais įvairiomis temomis, stengiasi sudominti mokinius), *neformalus ugdyimas* (akivaizdu, jog mokiniai mano, kad socialinis pedagogas yra atsakingas už neformaliają veiklą, tačiau tai nepriklauso jo kompetencijai), *pamokų lankomumo priežiūra* (tikėtina, kad viena iš opiausių problemų gimnazijoje yra lankomumas, todėl socialinis pedagogas nuolat stebi ir fiksuoja mokinius, kurie be pateisinamos priežasties praleidžiamas pamokas), *mokinių baudimas* (tikėtina, kad vidaus gimnazijos taisyklės pažeidę mokiniai jaučiasi baudžiami, kai jiems yra paskiriama atlikti gimnazijai naudingą veiklą, tam kad būtų kompensuota padaryta žala), *tardymas* (galima manyti, jog kartais mokiniai jaučiasi tardomi, kai socialinis pedagogas atlieka diagnostinę (įvertinimo) funkciją (Vyšniauskienė, Minkutė, 2008)).

Ketvirtuoju klausimu („Dėl kokių priežasčių vaikai kreipiasi į gimnazijos socialinį pedagogą“) buvo siekiama sužinoti kokios priežastys dažniausiai nulemia mokinio apsisprendimą kreiptis į socialinį pedagogą. Turinio analizė metu buvo išskirtos kategorijos, kurios labiausiai atspindi dėl kokių priežasčių mokiniai kreipiasi į šį specialistą.

10 lentelė

**Pagrindinės socialinio pedagogo darbe sprendžiamos problemos
(N=113)**

<i>Kategorija</i>	<i>Teiginys</i>	<i>Skaičius</i>
Lankomumo problemos	„Nesusitvarko su lankomumu“, „dėl praleistų pamokų“, „dėl rūpesčių susijusių su lankomumo problemomis“ (29).	31
Pažangumo problemos	„Turi problemų dėl pažymių“, „dėl rūpesčių susijusių su pažangumo problemomis“ (20), „dėl mokymosi problemų“ (2), „jie jaučia, kad turi pažangumo sunkumų“, „dėl problemų su mokymusi“.	25
Bendros problemos	„Jei turi problemų“, „dėl iškilusių problemų“ (2), „kai jiems iškyla problemų mokykloje“ (11), „problemos“ (2), „problemos, kai kažkas nepasiseka“.	17
Problemos su mokytojais	„Kai kyla problemų su mokytojais“, „kai turi problemų su mokytojais“ (9), „dėl problemų su mokytojais“, „nesutaria su mokytojais ar klasės vadovais“, „nesutaria su mokytojais“ (2), „nesusikalba su mokytojais“, „dėl nesutarimų su mokytojais“.	16
Patyčios	„Jei juos skriaudžia, pravardžiuoja“, „dėl patyčių“ (4), „patyčios“ (2), „kažkas tyčiojasi“.	8
Asmeninės problemos	„Reikia pagalbos“, „sunkumai gyvenime“, „nesusitvarko su rūpesčiais“, „patys nesusitvarko su savo problemomis“, „jei kyla asmeninės problemos“.	5

10 lentelės tęsinys 75 psl.

Bendravimo problemos	„Kai jiems kyla problemų dėl bendravimo su kitais“, „jie jaučia, kad turi bendravimo sunkumų“, „nebendravja klasėje“.	3
Klasės problemos	„Dėl problemų klasėje“ (2), „pykstasi su klasės draugais“.	3
Veiklos organizavimas	„Veiklos neturėjimas“, „norint organizuoti kažkokią tai veiklą“, „dėl projekto „Sniego gniūžtė“.	3
Smurtas	„Smurtas“ (2).	2

Dauguma respondentų akcentavo, kad pagrindinės priežastys, dėl kurių vaikai kreipiasi į gimnazijos socialinį pedagogą, yra **problemos**. Respondentai įvardijo, kad tai yra *lankomumo, pažangumo, bendravimo, asmeninės, problemos su mokytojais, klasėje kylančios problemos*. Matomai mokiniai suvokia socialinio pedagogo veiklos sudėtingumą, nes problemų sprendimas yra neatsiejamas nuo vertybinių nuostatų formavimo, savarankiškumo ir atsakingumo ugdymo. Socialinis pedagogas stiprina mokinių motyvaciją lankyti pamokas, geriau mokytis, stengiasi sudaryti sąlygas, kurios formuotų humaniškos klasės aplinką (Kvieskienė, 2005), tačiau tai taip pat parodo, kad mokinių tarpe vyrauja požiūris, jog socialinis pedagogas yra tas, kuris išspręs visas problemas, tačiau vis dažniau yra susiduriama su įvairiomis problemomis, kurias spręsti turi visi mokyklos bendruomenės nariai, o ne vienas socialinis pedagogas, todėl yra labai svarbu, kad problemų sprendimo procese dalyvautų visi specialistai, nes tik suderinus visos komandos narių veiklos funkcijas ir priemones, galima pasiekti teigiamą rezultatą (Vaicekauskienė, 2003).

Kategorijose **smurtas, patyčios** mokiniai nurodo, kad socialinis pedagogas sprendžia prievartos atvejus. Galima teigti, jog, mokinių nuomone, socialinis pedagogas yra smurto ir patyčių prevencijos gimnazijoje vykdymo koordinatorius, nuo kurio didžia dalimi priklauso šios problemos sprendimo efektyvumas.

Kitoje kategorijoje **veiklos organizavimas** mokiniai teigia, jog į socialinį pedagogą kreipiasi dėl užimtumo organizavimo. Matomai socialiniai pedagogas siekia ugdyti vaikų socialinius ir pilietinius gebėjimus, skatina juos aktyviai dalyvauti vaikų ir jaunimo organizacijų pilietinėje veikloje, kurti bei realizuoti projektus (Kvieskienė, 2005).

Akivaizdu, kad socialinio pedagogo darbas yra neatsiejamas nuo problemų sprendimo, nors jo pareigybėje yra nurodyta daugybė funkcijų, kurioms paprasčiausiai nebelieka laiko. Pateikti respondentų atsakymai byloja, jog socialinis pedagogas turėtų daugiau įtraukti mokinių į renginių, išvykų organizavimą, projektų rašymą, tam kad mokiniai pakeistų požiūrį, jog socialinis pedagogas yra tik problemas sprendžiantis specialistas.

Penktuoju klausimu („Kaip manote, socialinis pedagogas yra draugas ar bausmių vykdytojas? Kodėl taip manote?“) buvo siekiama sužinoti daugumos respondentų nuomonę, ar

socialinis pedagogas yra mokinių draugas, kuriuo pasitikima, ar jis tik gimnazijoje bausmes vykdančias specialistas.

11 lentelė

**Mokinių suvokimas apie socialinį pedagogą
(N=113)**

<i>Kategorija</i>	<i>Teiginys</i>	<i>Skaičius</i>
Draugas	<i>„... man padėjo dėl patyčių“, „... jis stengiasi vaikui padėti, o ne jį skriausti ar bausti“, „... jis stengiasi mokiniui pagelbėti, o ne jį nubausti“ (10), „... nes nebaudžia“ (7), „... draugas“ (2), „...manau, kad draugas“ (2), „... jis nevykdo bausmės, jis tik atlieka jam pavestas funkcijas“, „...draugas. Jo toks darbas, jis privalo būti draugas“, „... nes mokiniai patys savo noru gali kreiptis į jį“, „... jis stengiasi patarti ir pagelbėti, o ne bausti“, „... nes jis nelinki blogo, nori tik padėti“ (5), „...nes bendradarbiauja su mokytojais, mokiniais ir tėvais“ (5), „... labiau padės nei baus“, „... nes stengiasi viską išspręsti taikiai“, „...draugas, nes visada yra šalia“, „...nes bando padėti išspręsti problemas“ (4), „...draugas, nes jis padeda mums“ (2), „... nes stengiasi palaikyti gerus santykius“, „...turėtų būti draugas“ (8).</i>	55
Bausmių vykdytojas	<i>„Bausmių vykdytojas, nes pamokslauja mokiniams“, „išsprendžia iškilusias bėdas bei nubaudžia“, „jis yra bausmių skyrejas“, „bausmių vykdytojas“ (10), „... gerą prasmę, nes turi išspręsti problemas“, „... nes taip prašo kiti mokytojai“ (9), „... nes jo žodis yra paskutinis ir jis skiria bausmes dėl nusižengimo“.</i>	26
Ir draugas, ir bausmių vykdytojas	<i>„Abu“ (9), „ir toks, ir toks“, „ir toks, ir toks, žiūrint pagal situaciją“, „ir tas, ir tas, nes kiekvienam žmogui gali būti skirtingai“.</i>	12
Nei draugas, nei bausmių vykdytojas	<i>„Nei tas, nei tas, nes jam svarbiausia atlikti jo darbą“, „nei draugas, nei bausmių vykdytojas, o specialistas, kuris tarpininkauja tarp mokytoju, mokinių, tėvų“.</i>	2

Kategorijoje ***draugas*** respondentai akcentuoja, jog socialinis pedagogas yra draugas, nes padeda mokiniams, stengiasi palaikyti gerus santykius, bendradarbiauja su mokytojais ir mokiniais, stengiasi viską išspręsti taikiai. Matomai gimnazijos socialinis pedagogas, mokinių nuomone, užima draugo vaidmenį, nes jis visada stengiasi palaikyti artimus ryšius, išklausti vaiko nuomonę ir priimti visoms pusėms geriausią sprendimą.

Kategorijoje ***bausmių vykdytojas***, mokiniai nurodo, jog kartais socialinis pedagogas skiria bausmes. Tai rodo, kad mokiniai vadovaujasi stereotipu, jog reikalui esant socialinis pedagogas yra baudėjas. Matomai, tai dažnai lemia mokytojų požiūris, nes jie grasina mokiniams, jeigu jie blogai elgsis pamokos metu, turės pasikalbėti su socialiniu pedagogu, o socialinis pedagogas paskirs nuobaudą.

Taip pat tarp respondentų atsakymų buvo išskirta kategorija ***ir draugas, ir bausmių vykdytojas***. Akivaizdu, jog mokiniai socialinį pedagogą vertina pagal situaciją. Jeigu jiems reikalinga pagalba, socialinis pedagogas yra draugas, kuris išklauso ir pataria, tačiau jeigu jie yra nedrausmingi, nepagarbūs su mokytojais, mėgstantys nusižengti vidaus taisyklėms, socialinis

pedagogas yra baudėjas.

Kategorijoje *nei draugas, nei bausmių vykdytojas* mokiniai nurodė, kad socialiniam pedagogui nėra priskiriamas draugo ar baudėjo vaidmuo, nes, mokinių nuomone, socialinis pedagogas yra tik specialistas, kuriam svarbiausia atlikti savo funkcijas.

Galima teigti, jog mokinių požiūris į socialinį pedagogą glaudžiai siejasi su pedagogu požiūriu, nes būtent pedagogai mokinių tarpe suformuoja neigiamą nuostatą šio specialisto atžvilgiu. Nuolatiniai grasinimai socialiniu pedagogu verčia mokinius apie socialinį pedagogą galvoti kaip apie baudėją, o ne pagalbininką, kuris nori padėti ir išspręsti konfliktinę situaciją.

Šeštuoju klausimu („Jeigu Jums nesiseka bendrauti su mokytojais ir tėvais – į ką kreipiatės pagalbos?“ buvo siekiama sužinoti, ar mokiniai turintys sunkumų su mokytojais ar tėvais, pagalvoja apie galimybę pagalbos kreiptis į socialinį pedagogą, ar jie pasitiki socialiniu pedagogu, kuriam gali išsakyti savo problemas. Turinio analizės metu buvo išskirtos kategorijos, kurios apibūdina į ką mokiniai dažniausiai kreipiasi pagalbos.

12 lentelė

**Pagalbą mokiniams teikiantys asmenys
(N=113)**

<i>Kategorija</i>	<i>Teiginys</i>	<i>Skaičius</i>
Draugai	„Į draugus“ (25), „į draugus, bet dažniausiai problemas sprendžiu pats“, „pirmiausia į draugus“, „su draugais“, „draugai padeda“ (10).	38
Socialinis pedagogas	„Į socialinį pedagogą“ (28), „į socialinę pedagogę“ (2), „kartais į socialinį pedagogą“ (2).	32
Klasės auklėtojas	„Į klasės auklėtoją“ (17), „į auklėtoją“ (2), „jei su mokytojais, tai į auklėtoją“.	20
Savarankiškas problemų sprendimas	„Pats sprendžiu problemas“ (2), „dažniausiai pats sprendžiu iškilusias problemas“, „dažniausiai problemas sprendžiu pats“ (4).	7
Tėvai	„Į tėvus“ (4), „į tėvus, nes man su jais sekasi“.	5
Mokytojai	„Mokytoją“.	1
Psichologas	„Į psichologą“.	1

Respondentai nurodė, jog turint sunkumų su tėvais ar mokytojais, jie pagalbos kreipiasi į *draugus*. Akivaizdu, jog paauglių tarpe draugų nuomonė yra labai svarbi, todėl pirmiausia jie nori pasikalbėti su draugais. Tai rodo, kad draugai daro didelę įtaką.

Kategorijose *socialinis pedagogas, psichologas* respondentai įvardija pagalbos vaikui specialistus, kurie gali jam padėti. Tai rodo, jog mokiniai pasitiki gimnazijoje dirbančiais specialistais ir esant reikalui gali į juos kreiptis.

Kategorijose *tėvai, mokytojai* mokiniai įvardija, jog problemas spęstų su tais pačiais asmenimis, su kuriais ir kilo sunkumų. Tai rodo, jog mokiniai nesikreiptų į socialinį pedagogą, o problemas stengtųsi išspręsti su asmenimis, su kuriais ir kilo nesutarimų.

Kategorija *klasės auklėtojas* rodo, kad klasės vadovas yra turi autoritetą mokinių tarpe, jis pažįsta mokinius kaip individus, klasę – kaip socialinę grupę, todėl mokiniai apie problemą pasikalbėtų su klasės vadovu.

Kai kurie respondentai nurodė, jog *savarankiškai spęstų problemas*, tai rodo, kad kai kurie vaikai vengia kreiptis pagalbos į kitus asmenis. Galima manyti, jog tokie mokiniai nenori pasirodyti silpni, nori išlaikyti autoritetą draugų tarpe, ir parodyti, jog patys gali išspręsti problemas.

Septintuoju klausimu („Pratęskite mintis: 1) „Į socialinį pedagogą kreipiasi tie, kurie...“, 2) „Mūsų gimnazijoje vyrauja požiūris, kad socialinis pedagogas yra...“) buvo norima sužinoti, kaip mokiniai vertina savo gimnazijoje dirbantį socialinį pedagogą, ką jie galvoja apie mokinius, kurie kreipiasi pagalbos į socialinį pedagogą.

13 lentelė

Mokinių, kurie kreipiasi į socialinį pedagogą, ir socialinio pedagogo įvaizdis mokykloje (N=113)

<i>Kategorija</i>	<i>Subkategorija</i>	<i>Teiginys</i>	<i>Skaičius</i>
„Į SOCIALINĮ PEDAGOGĄ KREIPIASI TIE, KURIE...“	Turi problemų	„Kurie patys neišsprendžia problemų“, „nemoka spęsti savo problemų“, „ieško pagalbos sprendžiant sunkumus“, „kuriems reikia pagalbos dėl problemų“ (3), „kurie nori išspręsti problemas“ (2), „turi problemų“ (28), „kurie turi asmeninių problemų“ (2), „kurie turi bendravimo problemų“, „nori pagalbos sprendžiant problemas“ (10), „kurie turi problemų dėl lankomumo ir pažangumo“, „turi problemų su mokytojais“.	51
	Sukelia konfliktus	„Ginčijasi, konfliktuoja su mokytojais“ (10), „nesutaria ir ginčijasi su mokytojais“, „pykstasi su mokytojais“, „pykstasi su mokytojais ir kitais mokiniais“ (3).	15
	Patyria patyčias	„Nesijaučia saugūs mokykloje“, „nukenčia nuo kitų mokinių“ (7).	8
	Yra bailiai	„Yra bailiai“ (2).	2
	Yra aktyvūs ir organizuoti	„Kurie turi įdomių pasiūlymų naujai veiklai“, „turi naujų idėjų, organizuoja ką nors“.	2
„MŪSŲ GIMNAZIJOJE VYRAUJA POŽIŪRIS, KAD SOCIALINIS PEDAGOGAS YRA...“	Problemų sprendėjas	Visų problemų sprendėjas“ (16), „žmogus sprendžiantis mūsų problemas“ (2), „darbuotojas, padedantis išspręsti mokinių problemas“, „darbuotojas, sprendžiantis socialines problemas“, „darbuotojas, į kurį kreipiamasi, siekiant išspręsti problemas“, „žmogus, į kurį galima kreiptis pagalbos“, „darbuotojas mokyklos“, „galintis išspręsti problemas“ (10), „žmogus, kuris dirba su mokiniais, turinčiais rimtų problemų“.	34
	Pagalbininkas	„Pagalbininkas“ (7), „mokytojo pagalbininkas“ (9), „pagalba“, „mūsų pagalbininkas“.	18

13 lentelės tęsinys 79 psl.

	Draugas	„ <i>Draugiška asmenybė, kuria galima pasitikėti</i> “, „ <i>draugas</i> “ (6), „ <i>mūsų draugas</i> “, „ <i>geras draugas</i> “.	9
	Bausmių vykdytojas	„ <i>Bausmių vykdytojas</i> “ (3), „ <i>tik bausmių vykdytojas</i> “, „ <i>kitiems bausmių vykdytojas</i> “, „ <i>bausmių vykdytojas, kurio niekam nereikia</i> “.	6
	Griežta asmenybė	„ <i>Griežtas</i> “ (2), „ <i>labai griežtas</i> “.	2
	Per jauna	„ <i>Per jauna</i> “, „ <i>jauna</i> “.	2
	Aktyvi asmenybė	„ <i>Organizuotas ir aktyvus</i> “, „ <i>organizuotas</i> “.	2
	„Ateivis“	„ <i>Ateivis iš kitos planetos, kurio tikslas nušluoti viską nuo žemės paviršiaus</i> “.	1

Kategorijoje „*į socialinį pedagogą kreipiasi tie, kurie...*“ tiriamieji nurodo asmenis, kurie *turi problemų*. Galima manyti, kad tarp mokinių vyrauja nuomonė, jog į socialinį pedagogą kreipiasi tik tie mokiniai, kurie turi problemų. Taip pat mokiniai išskiria asmenis, kurie *sukelia konfliktas*. Matomai socialinis pedagogas sprendžia tarp mokinių ar mokytojų kylančius konfliktus. Respondentai akcentuoja ir asmenis, kurie *patyria patyčias*. Tai reiškia, jog mokiniai kreipiasi pagalbos į socialinį pedagogą, tam kad liautųsi patyčios. Tiriamieji nurodė, kad į socialinį pedagogą kreipiasi *bailiai*. Matomai mokinių tarpe vyrauja neigiama nuostata apie asmenis, kurie kreipiasi pagalbos į socialinį pedagogą. Galbūt mokiniai mano, jog toks asmuo yra nepajėgus savarankiškai išspręsti problemų. Subkategorijoje *yra aktyvūs ir organizuoti* mokiniai mano, kad mokiniai bendrauja su socialiniu pedagogu, nes kartu organizuoja renginius ar išvykas.

Kategorijoje „*mūsų gimnazijoje vyrauja požiūris, kad socialinis pedagogas yra...*“ mokiniai išskiria, jog socialinis pedagogas yra *problemų sprendėjas*. Matomai tiek pedagogų, tiek mokinių tarpe vyrauja požiūris, jog socialinis pedagogas yra *problemų sprendėjas*. Tiriamieji nurodo, jog socialinis pedagogas yra *pagalbininkas*. Tai taip pat patvirtina pedagogų požiūrį, jog socialinis pedagogas padeda mokiniams ir mokytojams. Socialinis pedagogas yra *draugas*. Vadinasi, tai specialistas, kuriuo galima pasitikėti ir atvirai pasikalbėti. Subkategorijose *bausmių vykdytojas, griežta asmenybė* tiriamieji socialiniam pedagogui priskiria griežto baudėjo vaidmenį. Galima manyti, jog mokiniai jaučiasi baudžiami, jeigu nusižengus vidaus taisyklėms, jiems yra paskiriama atlikti gimnazijai naudingą veiklą. Tiriamieji taip pat teigė, jog socialinė pedagogė yra *per jauna*. Matomai gimnazijoje dirba jauna socialinė pedagogė ir mokiniai mano, jog ji yra per jauna užimti socialinio pedagogo vietą. Tiriamieji išskyrė, jog socialinis pedagogas yra *aktyvi asmenybė*. Vadinasi, mokiniai žino, jog socialinis pedagogas organizuoja renginius, išvykas, dalyvauja įvairiuose užsiėmimuose. Mokinių atsakymas, jog socialinis pedagogas yra *ateivis*, gali reikšti jog kartais sunku suprasti socialinį pedagogą arba sunku su juo susikalbėti. Greičiausiai tai gali būti dėl to, jog socialinis pedagogas kalba apie tinkamo elgesio pavyzdžius, stengiasi pamokyti, kaip reikia

elgtis bendraujant su tėvais, mokytojais, bendraklasiais, tuo tarpu mokinys tam prieštarauja, nes jam patinka nusižengti visuomenėje priimtoms taisyklėms.

Aštuntuoju klausimu („Kas turi įtakos tam, kad vaikai nenori kreiptis pagalbos į socialinį pedagogą?“) buvos siekiama atskleisti veiksnius, kurie įtakoja, kodėl vaikai vengia kreiptis pagalbos į gimnazijos socialinį pedagogą.

14 lentelė

**Priežastys, lemiančios vaikų nenorą kreiptis pagalbos į socialinį pedagogą
(N=113)**

<i>Kategorija</i>	<i>Teiginys</i>	<i>Skaičius</i>
Baimė dėl aplinkinių reakcijos	„Baimė, ką pagalvos draugai“, „baimė, kad sužinos klasiokai“, „baimė, kad paskambins mamai“, „bijo, kad kiti vaikai išjuoks, nes jis nemoka spręsti problemų“, „baimė“ (5), „baimė, kad visi sužinos ir šaipysis“, „baimė, kad jo nepriims, išjuoks“, „baimė, kad socialinis pedagogas kvies tėvus į mokyklą“, „aplinkinių bendraklasių reakcija“, „viskas yra išviešinama ir aplinkiniai juokiasi iš tavęs“, „klasiokai į jį žiūrės skersai“, „kaip sureaguos kiti“, „kitų reakcija“, „klasės draugų reakcijos, apkalbos“, „patyčios iš bendraamžių, kad jis nesugeba pats išspręsti problemų“ (2), „kitų mokinių požiūris“.	21
Išankstinės nuostatos	„Sudarytas požiūris, kad socialinis pedagogas daro tik, kad vaikui pakenkti“, „visuomenės požiūris į socialinį pedagogą“, „mokytojų suformuotas požiūris, kad bus blogai“ (13), „požiūris, kad socialinis pedagogas yra baudėjas, nes mokytojai dažnai sako, jei nevykdysi nurodymų, eisi pas socialinį pedagogą“, „mokytojai gąsdina“, „įvairūs gandai iš tų, kurie jau buvo pas socialinį pedagogą“.	16
Nepasitikėjimas specialistu	„Nepasitiki juo“, „nėra pasitikėjimo“, „nepasitikėjimas, nes sunku būti atviram su žmogumi, kurio nepažįsti“, „nedrįsta, nes nepasitiki“, „pedagogas yra svetimas“ „nepasitikėjimas“ (2), „baimė, kad socialinė pedagogė neišspręs problemų“.	8
Nenoras	„Nenoras atskleisti savo problemų“, „nenori, kad draugai sužinotų“, „nenoras pakliūti į socialinio pedagogo akiratį“.	3
Savarankiškumas	„Jie patys nori išspręsti savo problemas“ (2).	2

Kategorijoje *baimė dėl aplinkinių reakcijos* tiriamieji akcentuoja, jog nenori kreiptis į socialinį pedagogą, nes bijo kitų asmenų reakcijos. Tai rodo, jog mokiniams, ypač paaugliams, labai svarbu draugų tarpe išlaikyti autoritetą, todėl jie vengia socialinio pedagogo, nes nenori pasirodyti silpni draugų akyse.

Kategorijoje *išankstinės nuostatos* mokiniai teigia, jog yra sudarytas neigiamas požiūris į socialinį pedagogą, jog jis baudėjas, jog jis nori pakenkti mokiniui. Tai rodo, jog mokinių tarpe yra susiformavusių stereotipų apie socialinio pedagogo profesinę veiklą. Galima teigti, jog visuomenė menkai yra susipažinusi su socialinio pedagogo profesija, nes apie šią egzistuojančią profesiją turi labai mažai informacijos, o tai sudaro geras sąlygas formuoti stereotipus.

Taip pat respondentai išskiria *nepasitikėjimą specialistu, nenorą*, tai rodo, jog mokinys gali nenorėti kreiptis į socialinį pedagogą, nes nepasitiki socialiniu pedagogu, bijo jam atsiverti, nes jis nėra garantuotas, ar socialinis pedagogas laikosi konfidencialumo principų, kuris yra vienas iš

svarbiausių dalykų socialinio pedagogo profesinėje veikloje.

Kategorijoje *savarankiškumas* tiriamieji akcentuoja, jog yra mokinių, kurie nori patys išspręsti problemas, todėl neturi būtinybės kreiptis į gimnazijos socialinį pedagogą.

Devintuoju klausimu („Jeigu Jūsų bendraklasis ar draugas kreipiasi pagalbos į socialinį pedagogą, ką apie jį manote?“ buvo siekiama sužinti, kaip mokiniai reaguoja, kai jų bendraklasis arba draugas kreipiasi pagalbos į socialinį pedagogą.

15 lentelė

**Mokinių požiūris į bendraklasius, kurie kreipiasi į socialinį pedagogą
(N=113)**

<i>Kategorija</i>	<i>Teiginys</i>	<i>Skaičius</i>
Reikalinga pagalba	„Kad jam reikalinga specialisto pagalba“, „kad jis turi sunkumų ir pats negali jų išspręsti“, „jam tikrai reikia pagalbos“, „jam labai sunku ir reikia padėti“, „kad jis turi problemų“ (31), „kažkas ne taip, jis turi problemų, reikia padėti“, „reikia pagalbos“, „kad mano draugas turi rimtų problemų“, „jis turi daug sunkumų“, „jam labai sunku dėl mokslų“.	41
Palaikymas	„Gerai padarė“ (3), „palaikau draugą“, „manau, kad jis elgiasi teisingai“, „gerai pasielgė“, „labai teisingai daro“, „šaunuolis“ (2) „užjausčiau ir palaikyčiau“, „paskatinu eiti“, „tai pagirtina“.	12
Abejingumas	„Nesigilinu“, „čia jo reikalas“, „nieko“ (5), „aš nesidomiu kitomis problemomis“, „man neįdomūs kitų klasės draugų sunkumai“.	9
Išankstinės nuostatos	„Turbūt jis nebendrauja su savo tėvais“, „jis nesutaria su tėvais“.	2
Silpnas asmuo	„Silpnas išspręsti iškilusias problemas“, „jis pats nesugeba išspręsti savo problemų“.	2
Stipri asmenybė	„Kad jis turi valios pasakyti, kad turi problemų“, „kad jis sugeba spręsti savo problemas“.	2

Kategorijoje *reikalinga pagalba* tiriamieji mano, jog bendraklasiai kreipiasi į socialinį pedagogą, nes turi sunkumų ir specialistas jam gali padėti. Galima teigti, jog mokinių tarpe vyrauja požiūris, jog į socialinį pedagogą kreipiasi tik tokie mokiniai, kurie turi problemų.

Kategorijoje *palaikymas* respondentai akcentuoja, jog jie palaiko tokius mokinius, kurie išdrįsta kalbėti apie problemą ir ją spręsti. Vadinasi, mokiniai sutinka, jog tam, kad problemos būtų išspręstos, reikia apie jas pasikalbėti su socialiniu pedagogu, o socialinis pedagogas gali patarti, kaip elgtis tam tikroje situacijoje.

Dar vienoje kategorijoje *abejingumas* tiriamieji nurodo, jog jų nedomina bendraklasio problemos, todėl kreipimasis į socialinį pedagogą yra tik besikreipiančiojo reikalas. Akivaizdu, jog kai kurių mokinių nuomone, geriau į kitų reikalus nesikišti. Tokie mokiniai lieka nuošalyje, jie yra tik stebėtojai, tačiau visiškai nesidominantys kitų mokinių problemomis.

Išankstinės nuostatos yra dar viena kategorija, kurioje tiriamieji akcentuoja, jog mokinių tarpe vyrauja išankstinės nuostatos. Mokiniai mano, jog mokiniai kreipiasi pagalbos į socialinį pedagogą, nes nesutaria su tėvais ir ieško pagalbos.

Mokinių atsakymuose išryškėjo tokie atsakymai, kaip *silpnas asmuo* ir *stipri asmenybė*. Akivaizdu, jog mokinių tarpe vyrauja įvairi nuomonė. Vieni mano, kad mokiniai, kurie kreipiasi pagalbos, yra silpni, nes patys nesugeba spręsti problemų, tuo tarpu kiti mano priešingai, jog tokie mokiniai yra stiprios asmenybės, nes jie išdrįsta kalbėti apie savo problemas.

Dešimtuoju klausimu („Kaip manote, kas gali pagerinti požiūrį į socialinį pedagogą?“) buvo norima išsiaiškinti, kokie metodai ar būdai galėtų pakeisti mokinių požiūrį į socialinį pedagogą.

16 lentelė

**Metodai, formuojantys teigiamą požiūrį apie socialinį pedagogą
(N=113)**

<i>Kategorija</i>	<i>Teiginys</i>	<i>Skaičius</i>
Dažnas bendravimas su socialiniu pedagogu	„Daugiau reikia bendrauti su vaikais“, „pokalbiai su socialiniu pedagogu“ „dažnesnis bendravimas su juo“ (15), „daugiau bendravimo su socialiniu pedagogu“, „daugiau bendrauti, o ne tik kai prisidirba“ (9), „sėkmingas bendravimas su mokiniais“, „kad bendrautų socialinis pedagogas daugiau su mokiniais“, „artimesnis socialinio pedagogo ir mokinių bendravimas“.	30
Informacijos sklaida apie socialinio pedagogo veiklą	„Plačiau susipažinti su socialinio pedagogo veikla“ (11), „klasės auklėtojas turi papasakoti apie socialinio pedagogo darbą“, „mokytojų suteikiama išsami informacija apie socialinio pedagogo darbą ir pagalbą“, „visa informacija apie socialinio pedagogo darbo veiklą (11).	25
Paties socialinio pedagogo iniciatyvumas ir aktyvumas	„Tik pats pedagogas gali sudaryti įspūdį apie save“, „paties socialinio pedagogo iniciatyvumas bei aptarimas, kad vaikai nebijotų į jį kreiptis“, „socialinio pedagogo noras bendradarbiauti“, „pats socialinis pedagogas“ „socialinis pedagogas turi būti nuoširdesnis“, „socialinė pedagogė“ (3), „socialinis pedagogas turi pagerinti požiūrį“.	9
Darbas su klase	„Klasių užsiėmimai su socialiniu pedagogu“, „didesnis praleidimas su mokiniais per klasės valandėles“, „daugiau klasės valandėlių kartu“, „įvairūs užsiėmimai per klasės valandėles“, „kad socialinis pedagogas dalyvautų klasės gyvenime“.	5
Bendra socialinio pedagogo ir mokinių veikla	„Bendros šventės“, „bendra veikla, kai susirenka daug žmonių“, „žaidimai per pamokas“, „renginiai kartu su socialiniu pedagogu“, „projektai kartu su socialiniu pedagogu“.	5
Teigiami socialinio pedagogo veiklos rezultatai	„Teigiami socialinio pedagogo veiklos rezultatai“ (4).	4

Kategorijoje *dažnas bendravimas su socialiniu pedagogu* kaip metodai, formuojantys teigiamą požiūrį į socialinį pedagogą, tiriamieji nurodo, jog požiūrį galima keisti per bendravimą su socialiniu pedagogu. Socialinis pedagogas ir mokiniai turėtų bendrauti kuo dažniau, taip mokiniai labiau pradės pažinti socialinį pedagogą, o socialinis pedagogas – mokinius.

Kitoje kategorijoje *informacijos sklaida apie socialinio pedagogo profesinę veiklą* tiriamieji teigia, jog jiems trūksta informacijos apie socialinio pedagogo veiklą, todėl tikslinga nuolat informuoti mokinius apie socialinio pedagogo atliekamas funkcijas, padarytus darbus.

Tiriamieji nurodo, jog požiūrį į socialinį pedagogą gali pakeisti *paties socialinio pedagogo iniciatyvumas ir aktyvumas*. Tai rodo, jog mokiniai mano, jog pats socialinis pedagogas savo darbais, noru bendradarbiauti gali formuoti teigiamą požiūrį.

Kategorijoje *darbas su klase*, mokinių nuomone, požiūrį pagerintų praktiniai užsiėmimai klasės valandėlių metu. Vadinasi, mokiniai nori, jog socialinis pedagogas dalyvautų klasės gyvenime, būtų aktyvesnis, daugiau bendraujantis su mokiniais.

Bendra socialinio pedagogo ir mokinių veikla taip pat yra vienas iš metodų, galinantis pagerinti požiūrį į socialinį pedagogą. Galima teigti, jog mokiniai pasigenda bendros veiklos, išvykų, renginių su socialiniu pedagogu. Akivaizdu, jog bendra socialinio pedagogo ir mokinių veikla neformalioje aplinkoje gali sukurti tvirtus tarpusavio ryšius.

Kategorijoje *teigiami socialinio pedagogo veiklos rezultatai* rodo, jog požiūrį į socialinį pedagogą gali pakeisti teigiami socialinio pedagogo veiklos rezultatai. Akivaizdu, jeigu socialinis pedagogas pasiekia teigiamų rezultatų, jis turėtų tai pristatyti gimnazijos bendruomenei, nes tai formuoja didesnę pasitikėjimą specialistu. Galima teigti, jog požiūrio kitimo procese svarbios yra paties socialinio pedagogo pastangos, nes tik nuo jo noro, atliekamos veiklos, bendravimo su gimnazijos nariais, priklauso požiūrio formavimas.

Apibendrinus mokinių atsakymus į pateiktus klausimus galima teigti, jog mokinių požiūris į socialinį pedagogą glaudžiai siejasi su pedagogų požiūriu, nes būtent pedagogai mokinių tarpe suformuoja neigiamą nuostatą šio specialisto atžvilgiu. Nuolatiniai grąšinimai socialiniu pedagogu verčia mokinius apie socialinį pedagogą galvoti kaip apie baudėją, o ne pagalbininką, kuris nori padėti mokiniams. Dauguma mokinių, kaip ir pedagogai, socialiniam pedagogui priskiria problemų sprendėjo ir mokytojų bei mokinių pagalbininko vaidmenis. Socialinis pedagogas yra neatsiejamas nuo problemų sprendimo, mokinių tarpe vyrauja požiūris, jog socialinis pedagogas išspręs visas problemas. Baimė dėl aplinkinių reakcijos, išankstinės nuostatos, nepasitikėjimas socialiniu pedagogu yra pagrindiniai veiksniai, kurie lemia, jog vaikai nenori kreiptis pagalbos į socialinį pedagogą. Pateikti respondentų atsakymai byloja, jog socialinis pedagogas turėtų dažniau bendrauti su mokiniais, pristatytų savo vykdomas funkcijas ir pasiektus rezultatus, vykdytų su mokiniais bendrą veiklą bei dirbtų daugiau su klasėmis. Tai rodo, jog bendra mokinių, pedagogų ir socialinio pedagogo veikla gali keisti požiūrį teigiama linkme. Tik dirbant kartu, siekiant bendro tikslo ir pasidalijant atsakomybe, galima formuoti pozityvią socialinę sąveiką.

IŠVADOS

1. Išanalizavus mokslinės literatūros šaltinius apie pozityvios socialinės sąveikos modeliavimą, tiriant gimnazijos bendruomenės požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą, galima teigti jog:
 - Pozityvios socialinės sąveikos pagrindas yra bendradarbiavimas, kuris paremtas abipusiu, vienas kitą teigiamai sąlygojančių, objektų veikimu. Bendradarbiaujant yra realizuojami ugdymo tikslai, kaupiama nauja patirtis, gerinama ugdymo kokybė ir formuojamas teigiamas požiūris. Taip formuojama pozityvi socialinė sąveika, kuri susitiprina bendruomenės tarpusavio ryšius.
 - Gimnazijos bendruomenės narių požiūris į socialinį pedagogą išlieka nevienareikšmiškas, nes daugelis dar abejoja šio specialisto reikalingumu. Nepalankus požiūris į socialinį pedagogą formuoja dalykišką, organizuotą, dažnai administracijos inicijuotą bendradarbiavimą, o ne siekimą sukurti pozityvią socialinę sąveiką.
2. Pozityvios socialinės sąveikos formavimo procesas priklauso nuo gimnazijos bendruomenės požiūrio į socialinio pedagogo profesinę veiklą. Bendruomenės požiūrį formuoja daugybė veiksnių tokių, kaip socialinio pedagogo asmeninės ir profesinės savybės, veiklos strategijos ir metodai, profesijos vertinimas visuomenėje, turima informacija apie socialinį pedagogą bei kitų žmonių atsiliepimai. Požiūrį galima keisti per bendruomenės narių bendrą tikslo siekimą, užduoties pasidalijimą, vaidmenų pasiskirstymą, situacijos modeliavimą, tapatumo suvokimą ir informacijos sklaidą.
3. Išanalizavus pedagogų dirbančių gimnazijoje požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą ir jį įtakojančius veiksnius, galima teigti, jog:
 - Dauguma gimnazijoje dirbančių pedagogų vadovaujasi nuostata, jog socialinis pedagogas vienas gali padėti mokiniams išspręsti visas problemas.
 - Svarbiausias veiksnys, kuris formuoja požiūrį į socialinį pedagogą, yra socialinio pedagogo pasirinktos veiklos strategijos ir metodai, o ugdymo įstaigos vadovas yra svarbiausias bendruomenės narys, galintis sukurti tvirtus bendruomenės ryšius.
 - Pedagogams trūksta visos gimnazijos bendruomenės narių bendros veiklos, diskusijų organizavimo, žinių apie socialinio pedagogo funkcijas ir jo veiklos rezultatus.
 - Tarp pedagogų, kurie gimnazijoje dirba ilgą laiką, vyrauja stereotipai, jog socialinis pedagogas yra tas, kuris išspręs visas problemas, jog jis mokytojo pavaduotojas,

„trandomieji marškiniai“. Jie akcentuoja, jog praktiniai užsiėmimai yra veiksmingesni nei seminarai, o bendradarbiavimą suvokia kaip darbų atlikimą su kolegomis.

- Mažesnę darbo patirtį turintys pedagogai neturi susiformavę stereotipų apie socialinio pedagogo profesinę veiklą. Jie siekia bendro darbo rezultatų, dalinasi informacija ir atsakomybe, tačiau palaiko tik dalykiškus santykius, vengia artimo bendravimo, nes saugo savo autonomiškumą.

4. Išanalizavus gimnazijos mokinių požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą ir jį įtakojančius veiksnius, galima teigti, jog:

- Gimnazijoje vyrauja požiūris, jog į socialinį pedagogą kreipiasi tik tie mokiniai, kurie turi problemų, o socialinis pedagogas yra tas, kuris jas išspręs.
- Pagrindinis veiksnys, kuris lemia, kad vaikai nenori kreiptis į socialinį pedagogą, yra neigiama aplinkinių reakcija.
- Pedagogai mokinių tarpe suformuoja negiamą nuostatą paversdami socialinį pedagogą priemone, kuri sutramdo ir baudžia mokinius.
- Požiūrį į socialinį pedagogą pagerintų glaudesnis mokinių ir socialinio pedagogo bendravimas, bendra veikla, darbas klasėse, informacijos sklaida apie socialinio pedagogo atliekamas funkcijas gimnazijoje.

5. Mokinių ir pedagogų apklausos rezultatai leidžia teigti, jog iškelta hipotezė, jog socialinės sąveikos tarp socialinio pedagogo ir atskirų gimnazijos bendruomenės grupių pozityvumui turi įtakos gimnazijos bendruomenės požiūris į socialinio pedagogo profesinę veiklą, ir, kad keičiant šį požiūrį, socialinę sąveiką galima daryti pozityvesne, pasitvirtino – didžioji dauguma apklaustųjų sutinka, kad požiūrį galima keisti per bendradarbiavimą, kurio pagrindu yra formuojama pozityvi socialinė sąveika.

REKOMENDACIJOS

Gimnazijų socialiniams pedagogams

1. Supažindinti gimnazijos bendruomenės narius su socialinio pedagogo atliekamomis funkcijomis, darbo specifika, pasiektais darbo rezultatais.
2. Organizuoti visos gimnazijos bendruomenės laisvalaikio ir užimtumo renginius, išvykas, teikiant projektus įvairioms programoms.
3. Organizuoti mokiniams temines klasės valandėles.
4. Rengti pedagogams seminarus, diskusijas siekiant išspręsti sunkumus su mokiniais.
5. Parengti mokytojams rekomendacijas, kaip dirbti su sunkiais, problemų turinčiais mokiniais.
6. Organizuoti susitikimus su tėvais ir jiems pristatyti socialinio pedagogo atliekamas funkcijas.
7. Dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo seminaruose.

Gimnazijų vadovams

1. Mokslo metų pradžioje supažindinti gimnazijos administraciją, pedagogus su socialinio pedagogo veiklos turiniu ir darbo specifika.
2. Organizuoti gimnazijos bendruomenei seminarus, diskusijas apie socialinio pedagogo profesinę veiklą, darbo privalumus ir trūkumus.
3. Formuoti pedagogų požiūrį, jog socialinis pedagogas nėra bausmes taikantis specialistas ir negalima socialinio pedagogo naudoti kaip priemonės vaikų gąsdinimui.
4. Organizuoti neformalius gimnazijos bendruomenės narių susitikimus.
5. Skirti lėšų socialinio pedagogo ir mokinių veiklos organizavimui.

LITERATŪRA

1. Alifanovienė, D., Vaitkevičienė, A. (2007). Socialinių pedagogų, socialinių darbuotojų išgyvenamo nerimo ypatumai profesinėje veikloje. *Specialusis ugdymas*, 2 (17), p. 51-60.
2. Ališauskienė, S., Miltenienė, L. (2004). *Bendradarbiavimas tenkinant specialiuosius ugdymo poreikius*. Šiauliai, ŠU leidykla.
3. Andrašūnienė, M. (2007). *Socialinio darbo terminų žodynelis*. Vilnius, Ciklonas.
4. Augis, R. (1993). *Psichologijos žodynas*. Vilnius, Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
5. Baltrušaitienė, J. (2007). *Bendrojo lavinimo mokyklų socialinių bei specialiųjų pedagogų, mokyklos psichologų ir bibliotekininkų kvalifikacijos tobulinimas*. Tyrimo ataskaita. [Žiūrėta 2012-10-12]. Prieiga per internetą:
http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/sb/ATASKAITA_kvalifikacija_pedagogai_2007.pdf.
6. Banks, S. (2006). *Ethics and values in social work*. Palgrave, Basingstoke.
7. Berns, R. M. (2009). *Vaiko socializacija: šeima, mokykla, visuomenė*. Vilnius, Poligrafija ir informatika.
8. Bitinas, B. (2000). *Ugdymo filosofija*. Vilnius, Enciklopedija.
9. Bitinas, B. (2004). *Hodegetika*. Auklėjimo teorija ir technologija. Vilnius, Kronta.
10. Bobrova, L., Kazlauskienė, A., Lekavičienė, V., ir kt. (2008). *Kursinių ir baigiamųjų (bakalauro, magistro, specialiųjų profesinių studijų) darbų rengimo ir gynimo metodinės rekomendacijos*. Šiauliai, Šiaulių universiteto leidykla.
11. Buzaitytė Kašalynienė, J. (2003). *Socialinio pedagogo veikla bendrojo lavinimo mokykloje*. [Žiūrėta 2012-10-25]. Prieiga per internetą
http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/acta_pae/10/straipsniai/str4.pdf
12. Bužinskas, G. (2001). Bendradarbiavimas mokyklos bendruomenės pilietiškumo kontekste. *Sociologija: praeitis, dabartis ir perspektyvos*. Kaunas.
13. Černeckienė, J. (2007). *Socialinė pedagogika*. Studijų knyga. Marijampolė, Marijampolės kolegijos Leidybos centras.
14. Čiužas, R., Leliūgienė, I. (2011). Socialinių pedagogų teisių ir pareigų įgyvendinimo galimybės praktinėje veikloje. *Socialinis ugdymas*, 16 (27), p. 45-57.

15. Dettmer, P., Dyck, N., Thurston, L. P. (2005). *Consultation, Collaboration, and Teamwork for Students with Special Needs*. Boston, Person Education.
16. Dobranskienė, R. (2004). *Mokyklos bendruomenės vadyba*. Klaipėda, Klaipėdos universiteto leidykla.
17. Downing, J. E. (2004). *Communication Skills. Designing Collaborative Children with Multiple Disabilities. A Collaborative Approach*. London.
18. Furnham, A. (1999). *The psychology of behavior at work: the individual in the organization*. Hove, Psychology Press.
19. Gedvilienė, G. (2000). *Mokymas bendradarbiaujant kaip socialinių ir kognityvinių gebėjimų ugdymo jaunesniame mokykliniame amžiuje veiksnys*. Daktaro disertacija. Kaunas, VDU.
20. Giddens, A. (2005). *Sociologija*. Kaunas, Poligrafija ir informatika.
21. Hansen, K. A., Kaufmann, R. K., Saifer, S. (1997). *Ugdymas ir demokratijos kultūra: ikimokyklinis amžius*. Vilnius, Lietus.
22. Hargreaves, A. (1999). *Keičiasi mokytojai, keičiasi laikai*. Vilnius, Tyto Alba.
23. Hargreaves, A. (2008). *Mokymas žinių visuomenėje. Švietimas nesaugumo amžiuje*. Vilnius, Homo liber.
24. Heaphy, E. D., Dutton, J. E. (2008). *Positive social interactions and the human body at work: linking organizations and physiology*. [Žiūrėta 2013-01-03]. Prieiga per internetą: <http://webuser.bus.umich.edu/janedut/POS/Heaphy%20and%20Dutton%20amr.pdf>.
http://www.gimtasizodis.lt/skeiriene_05_2.htm >
25. Ivanauskienė, V. (2009). Collaboration between a Social Pedagogue and a Class Master in Solving Social Problems of Pupils. *Social Research*, 2 (16), p. 24-31.
26. Ivanauskienė, V., Varžinskienė, L. (2003). Socialinio darbuotojo kompetencija ir nuolatinis mokymasis. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, 6, p. 128-137.
27. Jacikevičius, A. (1995). *Žmonių grupių (socialinė) psichologija*. Vilnius, Žodynas.
28. James, W. (2001). *Pokalbiai su mokytojais apie psichologiją ir su studentais apie kai kuriuos gyvenimo idealus*. Vilnius.
29. Jennings, G. (2003). *An Exploration of Meaningful Participation and Caring Relationships as Contexts for School Engagement*. *The California School Psychologist*, p. 43–52.
30. Johnson, L., C. (2003). *Socialinio darbo praktika: bendrasis požiūris*. Vilnius, VU Specialiosios pedagogikos laboratorija.
31. Jovaiša, L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius, Gimtasis žodis.
32. Jucevičienė, P. (1996). *Organizacijos elgsena*. Kaunas, Technologija.

33. Juodaitytė, A. (2003). *Socializacija ir ugdymas vaikystėje*. Vilnius, Petro ofsetas.
34. Jurašaitė – Harbison, E. (2000). Konstruktyvizmo teorinė įvairovė, praktinė raiška ir raidos tendencijos. *Žvirblių takas*, 5.
35. Keinys, S. (2000). *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius, Mokslo ir enciklopedijų institutas.
36. Kontautienė, R. (2006). *Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje*. Klaipėda.
37. Koršunovė, U. (2008). *Bendradarbiavimo galimybės mokykloje teikiant psichologinę pedagoginę pagalbą mokiniams*. Vilnius.
38. Kulkovienė, S., Čepienė, A. (2007). Praktiniame socialinių pedagogų darbe pasitaikančios etinės problemos ir jų sprendimo būdai. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 3 (14), p. 50-55.
39. Kvieskienė, G. (2005). *Pozityvioji socializacija*. Monografija. Vilnius, VPU leidykla.
40. Kvieskienė, G. (2007). Pozityvioji socializacija kaip ugdymo paradigma. *Socialiniai mokslai, edukologija (07S)*. Vilnius, VPU.
41. Kvieskienė, G., Merfeldaitė, O. (2002). Socialinio pedagogo darbo knyga. *Socialinis ugdymas*, 8, p. 14-15.
42. Kvieskienė, G., Šimaitis, A. (2005). Socialinio pedagogo efektyvaus darbo prielaidos. Socialinė pedagogika: teorija ir praktika. *Socialinis ugdymas*, 9, p. 153-158.
43. Laumenskaitė, E., Petkevičiūtė, N. (2004). Asmeninė motyvacija kaip profesinės karjeros pagrindas. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, 8, p. 72-83.
44. Lekavičienė, R. (2010). *Bendravimo psichologija šiuolaikiškai*. Vilnius, Alma littera.
45. Leliūgienė, I. (2003). *Socialinė pedagogika*. Kaunas, Technologija.
46. Leliūgienė, I. (2003). *Socialinio pedagogo (darbuotojo) žinynas*. Kaunas, Technologija.
47. Leliūgienė, I., Baršauskienė, V., Mertinkaitytė, E. (2008). Socialinio pedagogo vadybinė veikla. *Socialinis darbas*, 7 (3), p. 129-137.
48. Leliūgienė, I., Prochorenkienė, S. (2008). Socialinio pedagogo įvaizdis mokykloje. *Tiltai*. 3, p. 77-102.
49. Leonavičius, V. (2004). *Sociologija*. Kaunas, VDU leidykla.
50. *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas*. Nr. IX 1630, 2003-06-17, Žin., 2003, Nr. 63-2853 (2003-06-28).
51. *Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksas* (1998). Vilnius, Lietuvos socialinių darbuotojų asociacija. Magistro darbas. [Žiūrėta 2013-02-18]. Prieiga per internetą: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2008~D_20080904_132026-58601/DS.005.0.02.ETD.

52. Majauskienė, L. (2008). *Mokyklos socialinio pedagogo veiklos bendros struktūros paieška skirtinguose kontekstuose (Lietuvos ir Vokietijos lyginamoji studija)*. Daktaro disertacija. Kaunas, KTU.
53. Majauskienė, L., Leliūgienė, I. (2007). Mokyklos socialinio pedagogo veikla: bendri struktūros komponentai kaip lyginamosios analizės rezultatas. *Socialinis darbas*. 6 (2), p. 5-14.
54. Maslauskaitė, A. (2008). *Mokslo tiriamojo darbo metodologiniai darbai*. Vilnius.
55. Mažeikis, G. (2004). *Filosofinė antropologija: analitika ir pragmatika*. Šiauliai, ŠU leidykla.
56. Mickūnas, A. (2004). *Visa aprėpianti dabartis*. Vilnius.
57. Miltenienė, L. (2005). *Bendradarbiavimo modelio konstravimas tenkinant specialiuosius ugdymosi poreikius*. Daktaro disertacija. [Žiūrėta 2013-02-20]. Prieiga per internetą: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2005~D_20050517_213256-10060/DS.005.0.02.ETD.
58. Misiukevičienė, O. (2004). *Socialinio pedagogo veiklos bendrojo lavinimo mokykloje sampratos metmenys*. [Žiūrėta 2012-12-28]. Prieiga per internetą: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2004~D_20040609_144303-49374/DS.005.0.01.ETD >
59. Mitrulevičiūtė, J. (2008). *Šeimos įtraukimo į mokyklos veiklą prielaidos ir galimybės*. Magistro darbas. [Žiūrėta 2012-12-28]. Prieiga per internetą: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-aLaba0001:E.02~2008~D_20080904_13202658601/DS.005.0.02.ETD.
60. Morozova, G. (2005). Socialinio pedagogo asmenybė. D. Alifanovienė, I. Baranauskienė, G. Morozova, V. Nemeikšienė, L. Radzevičienė, A. Vaitkevičienė (Sud.). *Socialinių pedagogų praktikos* (p. 52-57). Šiauliai, Šiaulių universiteto leidykla.
61. Nefas, S. (2007). Savivaldžių (vietos) bendruomenių raida ir perspektyva šiuolaikinėje Lietuvoje. *Viešoji politika ir administravimas*, 20, p. 70-80.
62. Pruskus, V. (2004). *Multikultūrinė komunikacija ir vadyba*. Vilnius, Vilniaus teisės ir verslo kolegija.
63. Pruskus, V. (2010). Stereotipai ir jų devizualizacija tarpkultūrinėje komunikacijoje. *Filosofija. Sociologija*, 1, p. 29-36.
64. Ratcliff, N., Hunt, G. (2009). *Building teacher – family partnerships: the role of teacher preparation programs*. [Žiūrėta 2013-02-17]. Prieiga per internetą:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=259185ab-5ba1-41aa-ad2b-c753c07b465b%40sessionmgr104&vid=7&hid=113>.

65. Rothman, R. (2002). *A. Inequality and Stratification. Race, Class and Gendre*. 4th ed.
66. Skeirienė, D. (2005). Kaip nuo pedagogo kompetencijos priklauso bendradarbiavimo sklaida. *Gimtasis žodis*, 2, p. 12.
67. *Socialinių pedagogų kvalifikaciniai reikalavimai*. (2001). Švietimo ir mokslo ministro įsakymas Nr. 1667, 2001 12 14. [Žiūrėta 2012-10-15]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/01_12_1667.htm
68. *Socialinių pedagogų pareiginė instrukcija*. (2001). Švietimo ir mokslo ministro įsakymas Nr. 1667, 2001 12 14. [Žiūrėta 2012-10-15]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/01_12_1667.htm
69. Suslavičius, A. (2006). *Socialinė psichologija*. Vilnius, Vilniaus universiteto leidykla.
70. Vaicekauskienė, V. (2003). Neįgalių vaikų ugdytojų požiūris į bendradarbiavimą. *Socialinis darbas*, 1(3), p. 57-71.
71. Valiuškevičiūtė, A., Mikutavičienė, I. (2006). *Švietimo organizacijų kokybės vadyba*. Kaunas, VDU Studijų kokybės centras.
72. Vasiliauskas, R. (2005). *Vertybių pedagogika*. Išvalgos į vertybių ugdymo teoriją ir praktiką. Vilnius, VPU leidykla.
73. Večkienė, N., Jucevičienė, P., Jucevičius R., ir kt. (1996). *Švietimo vadybos įvadas*. Kaunas, Technologija.
74. Vyšniauskienė, D., Minkutė, R. (2008). *Socialinės veiklos profesinė etika*. Kaunas, Technologija.
75. Way, N., Reddy, R., Rhodes, J. (2007). Students' Perceptions of School Climate During the Middle School Years: Associations with Trajectories of Psychological and Behavioral Adjustment. *American Journal of Community Psychology*, p. 194–213.
76. Žydžiūnaitė, V., Merkys, G., Jonušaitė, S. (2004). Socialinio pedagogo profesinės adaptacijos kokybinė diagnostika. *Specialusis ugdymas*, 1 (10), p. 138-148.
77. Карпенко, Л. А. (1990). Психология: словарь. Москва, Издательств политической литературы

PRIEDAI

Gerbiami Pedagogai,

Šiuo tyrimu¹ siekiama išsiaiškinti gimnazijos pedagogų požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą. Jūsų nuomonė yra labai svarbi, todėl tikiuosi, kad sutiksite dalyvauti apklausoje.

Anketa yra anoniminė - nereikia rašyti vardo ir pavardės. Joje nėra teisingų ar klaidingų atsakymų. Jums tiesiog reikėtų pažymėti ar išrinkti tokį atsakymo variantą, kuris tiksliausiai atspindi Jūsų nuomonę. Labai svarbu, kad atsakytumėte į visus klausimus.

Iš anksto dėkoju už atsakymus ir linkiu sėkmės.

Pasirinkite po vieną Jums tinkantį atsakymą ir žymėkite taip: ☒

1. Jūsų lytis: ☐ moteris ☐ vyras	
2. Amžius: ☐ iki 25 m. ☐ 26-35 m. ☐ 36-45 m.	☐ 46-55 m. ☐ 56-65 m. ☐ 66 ir daugiau
3. Jūsų pedagoginė darbo patirtis: ☐ iki 1 m. ☐ 1 - 5 m. ☐ 6 - 10 m. ☐ 11 - 15 m. ☐ daugiau kaip 15 m.	
4. Jūsų kvalifikacinė kategorija: ☐ mokytojas ☐ vyresnysis mokytojas ☐ mokytojas metodininkas ☐ mokytojas ekspertas	

I Požiūris į socialinį pedagoga, kaip į asmenį, ir į jo profesinę veiklą

6. Kas yra socialinis pedagogas? (išrinkite ir pažymėkite tik tris, Jūsų nuomone, svarbiausius teiginius iš sąrašo).

Eil. Nr.	Teiginys	Atžyma
1.	Socialinių problemų sprendėjas gimnazijoje	
2.	Mokinių padėjėjas	
3.	Mokytojo pagalbininkas-patarėjas	
4.	Tarpininkas	
5.	Gimnazijos bendruomenės narys	
6.	Bausmių vykdytojas	
7.	Mokinių draugas	
8.	Mokinių tramdytojas	
9.	Mokytojo pavaduotojas	

¹ Anketa parengė ir apklausą atlieka Šiaulių universiteto edukologijos fakulteto edukologijos (specializacija-švietimo vadyba) specialybės II kurso magistrantūros studentė Inga Geidanaitė. Kilus klausimams rašykite paštu Ingeidan@gmail.com arba skambinkite tel. 868169967

7. Pagal svarbą sureitinguokite asmenines savybes, kuriomis turėtų pasižymėti socialinis pedagogas (1 –svarbiausia, 2 – mažiau svarbi,...8 – mažiausiai svarbi). Vertinimai kartotis negali.

Eil. Nr.	Teiginys	Vertinimas (nuo 1 iki 8)
1.	Empatiškumu (įsijautimu į kitą asmenį)	
2.	Geranoriškumu	
3.	Mandagumu	
4.	Lankstumu	
5.	Artistiškumu	
6.	Atvirumu	
7.	Konkretumu	
8.	Komunikabilumu	

8. Pagal svarbą sureitinguokite profesines savybes, kuriomis turėtų pasižymėti socialinis pedagogas (1 –svarbiausia, 2 – mažiau svarbi,...5 – mažiausiai svarbi). Vertinimai kartotis negali.

Eil. Nr.	Teiginys	Vertinimas (nuo 1 iki 5)
1.	Intelektualumu	
2.	Pedagoginiais gebėjimais	
3.	Pastabumu ir dėmesingumu	
4.	Iniciatyvumu ir socialiniu aktyvumu	
5.	Profesine etika ir kompetencija	

9. Kaip manote, kaip dažnai jūsų gimnazijoje dirbantis socialinis pedagogas atlieka šias funkcijas? (kiekvienoje eilutėje pažymėkite atsakymo variantą, kuris Jums atrodo labiausiai priimtinas, žymėkite taip:).

Eil. Nr.	Teiginys	Visada	Kartais	Niekada
1.	Konsultuoja mokinius			
2.	Padedą spręsti problemas			
3.	Gina mokinių teises			
4.	Vykdo prevencinį darbą			
5.	Rūpinasi nemokamu maitinimu			
6.	Konsultuoja tėvus			
7.	Taiko bausmes vidaus taisyklėms nusižengusiems mokiniams			
8.	Konsultuoja mokytojus			
9.	Bendradarbiauja su įvairiomis institucijomis			

10. Kokiomis svarbiausiomis vertybinėmis nuostatomis savo darbe vadovaujasi ir turėtų vadovautis Jūsų gimnazijoje dirbantis socialinis pedagogas? (įvertinkite po tris atsakymų variantus iš kiekvieno stulpelio vadovaujasi ir turėtų vadovautis)?

Eil. Nr.	Teiginys	Vadovaujasi	Turėtų vadovautis
1.	Pagarbos		
2.	Tolerancijos		
3.	Unikalumo		
4.	Nesmerkimo ir neteisimo		
5.	Priėmimo		
6.	Konfidencialumo		
7.	Pasitikėjimo		

11. Kokie stereotipai yra būdingi socialinio pedagogo atliekamai veiklai? (kiekvienoje eilutėje pažymėkite atsakymo variantą, kuris Jums atrodo labiausiai priimtinas, žymėkite taip:).

Eil. Nr.	Teiginys	Sutinku	Abejoju	Nesutinku
1.	Socialinis pedagogas yra tas, kuris išspręs visas problemas			
2.	Į socialinį pedagogą kreipiasi tik tie, kurie patys nesugeba išspręsti problemų			
3.	Socialinis pedagogas atlieka klasės auklėtojo veiklą			
4.	Socialinis pedagogas yra „trandomieji marškiniai“			
5.	Socialinis pedagogas yra mokytojo pavaduotojas			
6.	Kita (parašykite)			

12. Kaip manote, ar šios bendruomenės kultūros formos veikia požiūrio formavimą į socialinį pedagogą? (kiekvienoje eilutėje pažymėkite atsakymo variantą, kuris Jums atrodo labiausiai priimtinas, žymėkite taip:).

Eil. Nr.	Teiginys	Sutinku	Abejoju	Nesutinku
1.	Atsiribojimas nuo kolegų			
2.	Autonomiškumo saugojimas			
3.	Kritikos ir vertinimo vengimas			
4.	Individualus darbas			
5.	Privalomas ir apribotas bendradarbiavimas			
6.	Darbas mažose grupelėse			
7.	Kita (parašykite)			

13. Pagal svarbą sureitinguokite, kas formuoja klaidingą požiūrį į socialinį pedagogą (1 – svarbiausias, 2 – mažiau svarbus, ..., 11 – mažiausiai svarbus). Vertinimai kartotisi negali.

Eil. Nr.	Teiginys	Vertinimas (nuo 1 iki 11)
1.	Socialinio pedagogo asmeninės savybės	
2.	Socialinio pedagogo profesinės savybės	
3.	Socialinio pedagogo įvaizdis	
4.	Socialinio pedagogo veiklos strategijos ir metodai	
5.	Informacijos stoka apie socialinio pedagogo veiklą	
6.	Kitų žmonių atsiliepimai	
7.	Skirtinga darbo patirtis	
8.	Skirtingas požiūris į sprendžiamas problemas	
9.	Specialistų nelankstumas	
10.	Socialinio pedagogo elgesys su kolegomis	
11.	Socialinio pedagogo profesijos vertinimas	

14. Jeigu Jūs dirbtumėte socialiniu pedagogu gimnazijoje, kokias tris bendravimo formas pasirinktumėte, kurios skatintų efektyvų bendradarbiavimą su pedagogais?

1.
2.
3.

15. Jeigu Jūs būtumėte gimnazijos vadovas, kokius tris darbus padarytumėte, kad pagerėtų pedagogų požiūris į socialinį pedagoga?

1.
2.
3.

II Bendra veikla ir būdai, kurie gali padėti keisti požiūrį į socialinį pedagoga

16. Kas yra bendradarbiavimas? (išsirinkite ir pažymėkite tik vieną Jums labiausiai tinkantį teiginį, žymėkite taip: ☒).

- Gebėjimas siekti bendro darbo rezultatų
- Dalijimasis su darbu susijusia informacija ir atsakomybe
- Darbų atlikimas kartu su kolegomis
- Dalykinis bendravimas

17. Koks Jūsų požiūris į visų ugdymo proceso dalyvių bendradarbiavimą ugdymo įstaigoje? (išrinkite ir pažymėkite tik tris, Jūsų nuomone, svarbiausius teiginius iš sąrašo).

Eil. Nr.	Teiginys	Atžyma
1.	Suteikia dvasinį pasitenkinimą	
2.	Suteikia galimybę mokytis vieniems iš kitų	
3.	Gerina ugdymo įstaigos psichologinį klimatą	
4.	Skatina kokybiškiau atlikti veiklą	
5.	Bendradarbiavimas formuojasi savaime	
6.	Kolegialumas yra privalomas	
7.	Priverstinis bendradarbiavimas užgožia darbuotojų profesionalumą	
8.	Administracijos inicijuotas bendradarbiavimas nėra efektyvus	
9.	Bendradarbiavimo kultūra atspindi darbuotojų pasitikėjimą vieni kitais	

18. Išvardinkite 3 bendravimo formas, kuriomis dažniausiai palaikote bendradarbiavimą su socialiniu pedagogu?

1.
2.
3.

19. Išvardinkite tris pagrindinius motyvus, kurie jus skatina bendradarbiauti su kitais ugdymo(si) proceso dalyviais?

1.
2.
3.

20. Kaip manote, kurios žemiau pateiktos veiklos yra veiksmingiausios gerinant socialinio pedagogo ir gimnazijos bendruomenės narių bendradarbiavimą? (kiekvienoje eilutėje pažymėkite atsakymo variantą, kuris Jums atrodo labiausiai priimtinas, žymėkite taip:).

Eil. Nr.	Teiginys	Veiksmingos	Galbūt veiksmingos	Neveiksmingos
1.	Mokinių ugdymosi ir elgesio problemų sprendimas			
2.	Dalyvavimas specialiojo ugdymo veikloje			
3.	Prevenčių programų vykdymas			
4.	Laisvalaikio renginių organizavimas			
5.	Susirinkimų, seminarų, diskusijų tėvams organizavimas			
6.	Susirinkimų organizavimas pedagogams			
7.	Praktinių užsiėmimų organizavimas			
8.	Gimnazijos bendruomenės narių informavimas apie socialinio pedagogo atliekamas funkcijas			
9.	Kita (parašykite)			

III Pozityvios socialinės sąveikos modeliavimas gimnazijos bendruomenėje

21. Kaip manote, kas turi formuoti tvirtus tarpusavio ryšius mokykloje bendruomenėje? (1 – svarbiausias, 2 – mažiau svarbus,....10 – mažiausiai svarbus). Vertinimai kartotis negali.

Eil. Nr.	Teiginys	Vertinimas (nuo 1 iki 9)
1.	Gimnazijos vadovas	
2.	Administracija	
3.	Pedagogai	
4.	Tėvai	
5.	Mokiniai	
6.	Socialinis pedagogas	
7.	Specialusis pedagogas	
8.	Psichologas	
9.	Kiti gimnazijos darbuotojai	
10.	Visi kartu	
11.	Kita (parašykite)	

22. Kaip manote, kaip galite prisidėti prie tvirtų tarpusavio ryšių kūrimo gimnazijos bendruomenėje? (kiekvienoje eilutėje pažymėkite atsakymo variantą, kuris Jums atrodo labiausiai priimtinas, žymėkite taip:).

Eil. Nr.	Teiginys	Sutinku	Abejoju	Nesutinku
1.	Aktyviai dalyvaujant įvairiuose susirinkimuose			
2.	Dirbant su kolegomis			
3.	Dalinantis patirtimi ir darbo metodais			
4.	Teikiant įvairius pasiūlymus gimnazijos bendruomenei			
5.	Organizuojant ir planuojant veiklą kartu su kolegomis			
6.	Kita (parašykite)			

23. *Kaip manote, kaip dažnai, šie bendradarbiavimo etapai formuoja tvirtus tarpusavio ryšius gimnazijos bendruomenėje?* (kiekvienoje eilutėje pažymėkite atsakymo variantą, kuris Jums atrodo labiausiai priimtinas, žymėkite taip:).

Eil. Nr.	Teiginys	Visada	Kartais	Niekada
1.	Užduoties pasidalijimas kolektyve			
2.	Visų bendruomenės narių bendras tikslo siekimas			
3.	Probleminių situacijų modeliavimas ir sprendimo ieškojimas			
4.	Gimnazijos bendruomenės narių vaidmenų pasiskirstymas			
5.	Kiekvieno bendruomenės nario tapatumo suvokimas			
6.	Informacijos dalijimasis patirtimi, sukauptomis žiniomis, išugdytais įgūdžiais			

GERBIAMI MOKINIAI

Šia apklausa siekiame sužinoti Jūsų požiūrį į socialinio pedagogo profesinę veiklą. Kviečiame dalyvauti apklausoje, kadangi Jūsų nuomonė yra labai svarbi. Iš anksto dėkoju.

Jums tinkantį atsakymą žymėkite taip:

1. Jūsų lytis:

- moteris
 vyras

2. Amžius:

- 14 m.
 15 m.
 16 m.
 17 m.
 18 m.
 19 m.

Atsakykite į pateiktus klausimus

1. Kokios mintys kyla išgirdus žodžius „socialinis pedagogas“?

2. Kokiomis savybėmis pasižymi Jūsų gimnazijoje dirbantis socialinis pedagogas?

3. Kokias veiklas atlieka Jūsų gimnazijoje dirbantis socialinis pedagogas?

4. Dėl kokių priežasčių vaikai kreipiasi į gimnazijos socialinį pedagogą?

5. Kaip manote, socialinis pedagogas yra draugas ar bausmių vykdytojas? Kodėl taip manote?

6. Jeigu Jums nesiseka bendrauti su mokytojais ir tėvais – į ką kreipiatės pagalbos?

7. Prateškite mintis: 1) „Į socialinį pedagogą kreipiasi tie, kurie...“ 2) „Mūsų gimnazijoje vyrauja požiūris, kad socialinis pedagogas yra.....“

8. Kas turi įtakos tam, kad vaikai nenori kreiptis į socialinį pedagogą?

9. Jeigu Jūsų bendraklasis ar draugas kreipiasi pagalbos į socialinį pedagogą, ką apie jį galvojate?

10. Kaip manote, kas gali pagerinti požiūrį į socialinį pedagogą?

¹Anketą parengė ir apklausą atlieka Šiaulių universiteto edukologijos fakulteto edukologijos (specializacija-švietimo vadyba) specialybės II kurso magistrantūros studentė Inga Geidanaitė. Kilus klausimams rašykite paštu Ingeidan@gmail.com arba skambinkite tel. 868169967

Socialinio pedagogo funkcijos gimnazijoje, priklausomai nuo pedagogų darbo patirties

(N=95)

		Pedagogų darbo patirtis					Chi ²	p
		Iki 1 m.	1-5 m.	6-10 m.	11-15 m.	Daugiau nei 15 m.		
Gina mokinių teises	Visada	42,9%	57,1%	83,7%	78,9%	91,7%	10,26	,03
	Kartais	57,1%	42,9%	16,3%	21,1%	8,3%		
	Niekada	–	–	–	–	–		
Vykdo prevencinį darbą	Visada	28,6%	35,7%	88,4%	47,4%	75%	23,15	,00
	Kartais	71,4%	64,3%	11,6%	52,6%	25%		
	Niekada	–	–	–	–	–		
Rūpinasi nemokamu maitinimu	Visada	57,1%	57,1%	74,4%	73,7%	91,7%	29,87	,00
	Kartais	14,3%	42,9%	25,6%	26,3%	8,3%		
	Niekada	28,6%	–	–	–	–		
Konsultuoja tėvus	Visada	71,4%	28,6%	83,7%	68,4%	100%	35,08	,00
	Kartais	14,3%	71,4%	16,3%	31,6%	–		
	Niekada	14,3%	–	–	–	–		
Taiko bausmes taisyklėms nusizengusiems mokiniams	Visada	42,9%	35,7%	30,2%	26,3%	25%	16,53	,03
	Kartais	57,1%	50%	67,4%	57,9%	33,3%		
	Niekada	–	14,3%	2,3%	15,8%	41,7%		
Konsultuoja mokytojus	Visada	57,1%	14,3%	67,4%	57,9%	91,7%	35,19	,00
	Kartais	42,9%	57,1%	32,6%	42,1%	8,3%		
	Niekada	–	28,6%	–	–	–		
Bendradarbiauja su įvairiomis institucijomis	Visada	85,7%	14,3%	67,4%	84,2%	83,3%	22,45	,00
	Kartais	14,3%	85,7%	32,6%	15,8%	16,7%		
	Niekada	–	–	–	–	–		
Konsultuoja mokinius	Visada	71,4%	92,9%	97,7%	94,7%	91,7%	7,15	,12
	Kartais	28,6%	7,1%	2,3%	5,3%	8,3%		
	Niekada	–	–	–	–	–		
Padeda spręsti problemas	Visada	71,4%	78,6%	81,4%	63,2%	91,7%	12,93	,11
	Kartais	28,6%	21,4%	18,6%	36,8%	–		
	Niekada	–	–	–	–	8,3%		

**Stereotipai, būdingi socialinio pedagogo veiklai, priklausomai nuo pedagogų darbo patirties
(N=95)**

		Pedagogų darbo patirtis					Chi ²	p
		Iki 1 m.	1-5 m.	6-10 m.	11-15 m.	Daugiau nei 15 m.		
Socialinis pedagogas išspręs visas problemas	Sutinku	71,4%	35,7%	69,8%	68,4%	75%	7,34	,50
	Abejoju	28,6%	57,1%	27,9%	26,3%	25%		
	Nesutinku	–	7,1%	2,3%	5,3%	–		
Į socialinį pedagogą kreipiasi tie, kurie nesugeba išspręsti problemų	Sutinku	85,7%	57,1%	76,7%	73,7%	75%	3,75	,87
	Abejoju	14,3%	35,7%	20,9%	21,1%	16,7%		
	Nesutinku	–	7,1%	2,3%	5,3%	8,3%		
Socialinis pedagogas atlieka klasės auklėtojo vaidmenį	Sutinku	28,6%	21,4%	34,9%	21,1%	–	7,56	,47
	Abejoju	57,1%	64,3%	46,5%	57,9%	83,3%		
	Nesutinku	14,3%	14,3%	18,6%	21,1%	16,7%		
Socialinis pedagogas yra „trandomieji marškiniai“	Sutinku	57,1%	57,1%	32,6%	57,9%	25%	15,51	,04
	Abejoju	14,3%	7,1%	32,7%	21,1%	66,7%		
	Nesutinku	28,6%	35,7%	30,2%	21,1%	8,3%		
Socialinis pedagogas yra mokytojo pavaduotojas	Sutinku	28,6%	28,6%	20,9%	15,8%	50%	8,87	,35
	Abejoju	14,3%	35,7%	48,8%	42,1%	33,3%		
	Nesutinku	57,1%	35,7%	30,2%	42,1%	16,7%		

Bendruomenės kultūros formos, veikiančios požiūrio formavimą į socialinį pedagogą, priklausomai nuo pedagogų darbo patirties (N=95)

		Pedagogų darbo patirtis					Chi ²	p
		Iki 1 m.	1-5 m.	6-10 m.	11-15 m.	Daugiau nei 15 m.		
Atsiribojimas nuo kolegų	Sutinku	71,4%	42,9%	60,5%	78,9%	100%	18,15	,02
	Abejoju	14,3%	57,1%	29,7%	21,1%	–		
	Nesutinku	14,3%	–	11,6%	–	–		

Autonomiškumo saugojimas	Sutinku	85,7%	14,3%	76,7%	63,2%	75%	22,72	,00
	Abejoju	14,3%	78,6%	20,9%	36,8%	16,7%		
	Nesutinku	–	7,1%	2,3%	–	8,3%		
Individualus darbas	Sutinku	57,1%	64,3%	51,2%	47,4%	75%	19,04	,01
	Abejoju	28,6%	35,7%	48,8%	31,6%	16,7%		
	Nesutinku	14,3%	–	–	21,1%	8,3%		
Kritikos ir vertinimo vengimas	Sutinku	85,7%	92,9%	74,4%	78,9%	83,3%	10,09	,25
	Abejoju	14,3%	–	25,6%	21,1%	16,7%		
	Nesutinku	–	7,1%	–	–	1,1%		
Privalomas ir apribotas bendradarbiavimas	Sutinku	71,4%	71,4%	76,7%	57,9%	91,7%	8,34	,40
	Abejoju	14,3%	28,6%	20,9%	36,8%	8,3%		
	Nesutinku	14,3%	–	2,3%	5,3%	–		
Darbas mažose grupelėse	Sutinku	100%	85,7%	65,1%	68,4%	100%	12,67	,12
	Abejoju	–	7,1%	27,9%	31,6%	–		
	Nesutinku	–	7,1%	7%	–	–		

Bendradarbiavimo samprata, priklausomai nuo pedagogų darbo patirties

(N=95)

Darbo patirtis	Pasirinkimai				Chi ²	p
	Gebėjimas siekti bendro darbo rezultatų	Dalijimasis su darbu susijusia informacija ir atsakomybe	Darbų atlikimas kartu su kolegomis	Dalykinis bendravimas		
Iki 1 m.	42,9%	–	14,3%	41,9%	23,16	,02
1-5 m.	57,1%	21,4%	14,3%	7,1%		
6-10 m.	34,9%	37,2%	7%	20,9%		
11-15 m.	36,8%	5,3%	42,1%	15,8%		
Daugiau nei 15 m.	41,7	25%	8,3%	25%		

Gimnazijos bendruomenės narių bendradarbiavimo būdai, priklausomai nuo pedagogų darbo patirties (N=95)

		Pedagogų darbo patirtis					Chi ²	p
		Iki 1 m.	1-5 m.	6-10 m.	11-15 m.	Daugiau nei 15 m.		
Mokinių ugdymosi ir elgesio problemų sprendimas	Veiksmingos	100%	57,1%	90,7%	89,5%	91,7%	12,34	,01
	Galbūt veiksmingos	–	42,9%	9,3%	10,5%	8,3%		
	Neveiksmingos	–	–	–	–	–		
Dalyvavimas specialiojo ugdymo veikloje	Veiksmingos	42,9%	92,9%	55,8%	42,1%	66,7%	18,19	,02
	Galbūt veiksmingos	57,1%	–	44,2%	57,9%	25%		
	Neveiksmingos	–	7,1%	–	–	8,3%		
Praktinių užsiėmimų organizavimas	Veiksmingos	28,6%	28,6%	48,8%	89,5%	58,3%	20,86	,00
	Galbūt veiksmingos	71,4%	71,4%	41,9%	10%	41,7%		
	Neveiksmingos	–	–	9,3 %	–	–		
Gimnazijos bendruomenės narių informavimas apie socialinio pedagogo funkcijas	Veiksmingos	100%	35,7%	74,4%	68,4%	83,3%	12,38	,01
	Galbūt veiksmingos	–	64,3%	25,6%	31,6%	16,7%		
	Neveiksmingos	–	–	–	–	–		
Prevencinių programų vykdymas	Veiksmingos	71,4%	71,4%	65,1%	89,5%	91,7%	6,23	,18
	Galbūt veiksmingos	28,6%	28,6%	34,9%	10,5%	8,3%		
	Neveiksmingos	–	–	–	–	–		
Laisvalaikio renginių organizavimas	Veiksmingos	42,9%	64,3%	53,5%	63,2%	91,7%	10,27	,24
	Galbūt veiksmingos	57,1%	35,7%	34,9%	31,6%	8,3%		
	Neveiksmingos	–	–	11,6%	5,3%	–		
Susirinkimų, seminarų, diskusijų tėvams organizavimas	Veiksmingos	57,1%	78,6%	76,7%	73,7%	83,3%	1,82	,76
	Galbūt veiksmingos	42,9%	21,4%	23,3%	26,3%	16,7%		
	Neveiksmingos	–	–	–	–	–		
Susirinkimų organizavimas pedagogams	Veiksmingos	100%	78,6%	65,1%	73,7%	75%	4,15	,38
	Galbūt veiksmingos	–	21,4%	34,9%	26,3%	25%		
	Neveiksmingos	–	–	–	–	–		

Tarpusavio ryšių kūrimas gimnazijos bendruomenėje, priklausomai nuo pedagogų darbo patirties (N=95)

		Pedagogų darbo patirtis					Chi ²	p
		Iki 1 m.	1-5 m.	6-10 m.	11-15 m.	Daugiau nei 15 m.		
Aktyviai dalyvaujant įvairiuose seminaruose ir susirinkimuose	Sutinku	100%	100%	72,1%	63,2%	91,7%	13,91	,08
	Abejoju	–	–	27,9%	31,6%	8,3%		
	Nesutinku	–	–	–	5,3%	–		
Dirbant su kolegomis	Sutinku	42,9%	64,3%	90,7%	84,2%	100%	21,14	,00
	Abejoju	57,1%	35,7%	9,3%	10,5%	–		
	Nesutinku	–	–	–	5,3%	–		
Dalinantis patirtimi ir darbo metodais	Sutinku	85,7%	50%	83,7%	78,9%	91,7%	9,00	,06
	Abejoju	14,3 %	50%	16,3%	21,1%	8,3%		
	Nesutinku	–	–	–	–	–		
Teikiant įvairius pasiūlymus gimnazijos bendruomenei	Sutinku	71,4%	71,4%	62,8%	63,2%	91,7%	12,73	,12
	Abejoju	28,6%	28,6%	37,2%	36,8%	8,3%		
	Nesutinku	–	–	–	–	–		
Organizuojant ir planuojant veiklą kartų su kolegomis	Sutinku	71,4%	100%	74,4%	73,7%	91,7%	12,31	,13
	Abejoju	28,6%	–	25,6%	21,1%	–		
	Nesutinku	–	–	–	5,3	8,3%		

Bendradarbiavimo etapai, formuojantys tvirtus tarpusavio ryšius, priklausomai nuo pedagogų darbo patirties (N=95)

		Pedagogų darbo patirtis					Chi ²	p
		Iki 1 m.	1-5 m.	6-10 m.	11-15 m.	Daugiau nei 15 m.		
Užduoties pasidalijimas kolektyve	Visada	85,7%	64,3%	72,1%	57,9%	75%	7,05	,53
	Kartais	14,3%	35,7%	27,9%	36,8%	16,7%		
	Niekada	–	–	–	5,3%	8,3%		

Visų bendruomenės narių bendras tikslo siekimas	Visada	100%	78,6%	72,1%	63,2%	75%	3,82	,43
	Kartais	–	21,4%	27,9%	36,8%	25%		
	Niekada	–	–	–	–	–		
Probleminių situacijų modeliavimas ir sprendimo ieškojimas	Visada	57,1%	21,4%	74,4%	84,2%	83,3%	24,48	,00
	Kartais	42,9%	78,6%	25,6%	10,5%	16,7%		
	Niekada	–	–	–	5,3%	–		
Gimnazijos bendruomenės narių vaidmenų pasiskirstymas	Visada	57,1%	42,9%	65,1%	57,9%	83,3%	11,9	,19
	Kartais	28,6%	57,1%	32,6%	42,1%	16,7%		
	Niekada	14,3%	–	2,3%	–	–		
Kiekvieno bendruomenės nario suvokimas	Visada	57,1%	64,3%	55,8%	26,3%	75%	11,15	,00
	Kartais	42,9%	28,6%	44,2%	73,7%	25%		
	Niekada	–	7,1%	–	–	–		
Informacijos dalijimasis patirtimi, turimomis žiniomis	Visada	100%	71,4%	74,4%	68,4%	91,7%	4,72	,31
	Kartais	–	28,6%	25,6%	31,6%	8,3%		
	Niekada	–	–	–	–	–		